

Jasmin Hangasjärvi

PARISUHDETYÖ PERHENEUVOLAN SOSIAALITYÖSSÄ

Parisuhdeongelmat ja perheneuvolassa tarjottu tuki
sosiaalityöntekijöiden kuvaamina

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Jasmin Hangasjärvi: Parisuhdetyö perheneuvolan sosiaalityössä – Parisuhdeongelmat ja perheneuvolassa tarjottu tuki sosiaalityöntekijöiden kuvaamina
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Ohjaaja: Maritta Itäpuisto
Helmikuu 2023

Tutkielman tavoitteena on hahmottaa ja jäsentää perheneuvolassa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tekemää parisuhdetyötä. Pyrin selvittämään, millaisia asiakaspariskuntien parisuhdeongelmia perheneuvolan sosiaalityöntekijät tunnistavat ja käsittelevät työssään sekä millaista perheneuvolassa tarjottava parisuhdetta tukeva työ on perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvaamina.

Tutkielman teoreettinen taustoitus koostuu kasvatus- ja perheneuvonnan sekä siinä tehtävän sosiaalityön kuvauksesta sekä parisuhteen tarkastelusta tutkielman keskeisenä taustailmiönä ja parisuhdetyön kohteena. Kasvatus- ja perheneuvonta on moniammatillista lapsiperheille suunnattua sosiaalipalvelua, jossa työskennellään perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssä korostuu paitsi psykososiaalinen ja perheterapeuttinen työote, myös vahva perhesysteeminen näkökulma. Parisuhdetta lähestyn kiintymykseen perustuvana läheissuhteena ja osana perhesysteemiä. Kuvailen parisuhteen laatua ja hyvinvointia rakentavia elementtejä, tyypillisiä ristiriitojen aiheita ja suhteesta eroamisen syitä sekä eron moninaisia merkityksiä. Lopuksi avaan parisuhteen hoitamisen käsitettä.

Aineisto koostuu kuudesta perheneuvolan sosiaalityöntekijän puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Tutkimus on laadullinen ja aineisto analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin eli tutkimustulokset on muodostettu luokittelun avulla. Tutkimuksen tieteenfilosofia nojaa kriittiseen realismiin ja faktanäkökulmaan: pidän perheneuvolan sosiaalityöntekijöitä informantteina, joilla on todenmukaista tietoa asiakkaidensa parisuhdeongelmista ja parisuhteen tukemisesta perheneuvolassa. Suhtaudun kieleen todellisuudesta tietoa välittävänä instrumenttina.

Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssään kohtaamat parisuhdeongelmat jakautuvat kolmeen pääluokkaan: parisuhteen vuorovaikutusongelmiksi, katkenneeksi henkiseksi ja fyysiseksi yhteydeksi sekä elämän kuormitustekijöiksi. Parisuhteen tuki puolestaan jakautuu asiakaspariskunnan sensitiiviseen kohtaamiseen erityisessä tilassa, refleksiivis-terapeuttiseen keskusteluun, myönteistä vuorovaikutusta vahvistavaan muutostyöhön sekä perhesysteemiseen työhön.

Tulosten perusteella sosiaalityöntekijät työskentelevät yleisesti tunnistettujen, moninaisten parisuhdeongelmien parissa, jotka usein kietoutuvan toinen toisiinsa ja viestivät suhteen hoitamattomuudesta. Pariskunnan keskinäisen vuorovaikutuksen ja yhteyden lisäksi elämän erilaiset kuormitustekijät parisuhdeongelmien lähteenä osoittavat, miten myös suhteen ulkoiset haasteet heijastuvat parisuhteeseen. Etenkin lapsen syntymä näyttäytyy isona muutoksena parisuhteelle. Parisuhteen tukemisessa keskeistä on asiakkaiden kohtaaminen sensitiivisellä, kunnioittavalla ja yhteistyöhön pyrkivällä tavalla. Parisuhteen tuki perustuu psykososiaalisen työn ja terapeuttisen sosiaalityön ulottuvuuksiin, joilla pyritään parisuhdetta hoitamaan ongelmanratkaisu- ja muutostyöhön. Työn perhesysteemistä luonnetta kuvastaa lapsen ja vanhemmuuden huomioiminen osana parisuhdetyötä sekä parisuhteen systeeminen tarkastelu.

Tulosten perusteella näen, että tarjottu tuki vastaa monilta osin tunnistettuihin parisuhdeongelmiin. Pohdittavaksi jää konkreettisen tuen tarpeisiin vastaaminen silloin, kun elämän erilaiset kuormitustekijät vaikuttavat perheen ja parisuhteen hyvinvointiin. Huomion vahvempi kiinnittäminen perheen mahdollisuuksiin saada tukea arkeen ja kotiin mahdollistuu ottamalla terapeuttisen tukemisen rinnalle ”perinteisen” sosiaalityön keinoja. Neuvonnan, palveluihin ohjaamisen ja tiiviin sosiaali- ja perhepalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla sosiaalityöntekijät voivat edistää asiakaspariskuntiansa jaksamista ja hyvinvointia entistä vaikuttavammin.

Avainsanat: Perheneuvolan sosiaalityö, parisuhde, parisuhdeongelmat, parisuhteen tuki

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Jasmin Hangasjärvi: Relationship Maintenance in Family Counselling Centre Social Work - Relationship Issues and the Support Offered in Family Counselling Centres as Described by Social Workers

Master's thesis

Tampere University

Master's Programme in Social work

Thesis supervisor: Maritta Itäpuisto

February 2023

The purpose of this thesis is to characterize and classify the relationship work done by social workers in a family counselling centre. Subjects that are studied include what types of relationship issues social workers identify and manage in their work and what the relationship maintenance support offered by a family counselling centre is, as described by social workers.

The theoretical background of this thesis consists of describing child guidance and family counselling and the associated social work, as well as inspecting relationships as a central background phenomenon and as a target of relationship work. Child guidance and family counselling is a multiprofessional social service offered to families with children, where the purpose is to improve the overall wellbeing of the family. The work of family counselling centre social workers highlights both psychosocial and family therapeutic themes, but also a strong family systemic view. In this thesis relationship is considered an affection based intimate relationship and a part of the family system. The elements of relationship that effect its quality and wellbeing are described, as well as typical causes of conflicts and break-ups, alongside the significance of breaking up. The concept of relationship maintenance is discussed at the end.

The material consists of six semi-structured interviews of family counselling centre social workers. The study is qualitative, and the material has been analysed with the methods of data driven content analysis, i.e., the research results have been formed by classification. The philosophical approach of this study is critical realism and fact assuming. The social workers are considered reliable observers with factual information on their clients' relationship issues and on relationship support in a family counselling centre. In this thesis language is considered an instrument that relays information about reality.

The relationship issues encountered by social workers in family counselling are divided into three main categories: relationship interaction problems, broken emotional and physical connection, and stress factors. Methods of relationship support are sensitive client couple meetings in a special space, reflexive-therapeutic discussion, adjustment work reinforcing positive interaction, and systemic family work.

According to the results, social workers work with a multitude of commonly recognized relationship issues, which are often intertwined and signal a lack of relationship maintenance. In addition to the mutual interaction and connection in a relationship the different stress factors encountered in life as a cause of relationship issues show how external challenges reflect upon relationships. Birth of a child is seen as a particularly large change in a relationship. An essential part in relationship support is meeting the clients with respect, sensitivity, and cooperativeness. Relationship support is based on extents of psychosocial work and therapeutic social work attempting to heal a relationship through problem solving and adjustment work. The family systemic aspect of this thesis is characterized through the observation of child and parenthood as a part of relationship maintenance, and through the systemic examination of relationships.

Based on the results, the support offered is suitable for many of the recognized relationship issues. It remains unknown whether the support available corresponds to the actual need in cases where certain stress factors affect the wellbeing of the family and the relationship. Placing stronger attention on the ability of the family to receive help for everyday life is possible by including traditional social work methods alongside therapeutic support. Through counselling, guidance to services and close cooperation with social and family services, social workers can improve their client couples' wellbeing with even better results.

Keywords: social work at a family counselling centre, couple relationship, relationship issues, relationship support

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. SOSIAALITYÖ KASVATUS- JA PERHENEUVONNASSA	4
2.1 Kasvatus- ja perheneuvonnan sisällöt ja perheneuvolan asiakkuus.....	4
2.2 Moniammatillisuus ja kollektiivinen asiantuntijuus perheneuvolatyössä.....	6
2.3 Psykososiaalinen työ ja perheterapeuttinen työote perheneuvolan sosiaalityössä.....	8
3. PARISUHDE ILMIÖNÄ JA TYÖN KOHTEENA.....	11
3.1 Parisuhde kiintymykseen perustuvana läheissuhteena ja osana perhesysteemiä.....	11
3.2 Parisuhteen laatu ja hyvinvoivan parisuhteen elementit	12
3.3 Parisuhteen kuormitustekijät sekä syyt suhteesta eroamiselle	15
3.4 Parisuhdeongelmien ja eron merkitykset yksilöille, lapsille ja perhesysteemille.....	19
3.5 Parisuhteen hoitaminen	21
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	25
4.2 Aineisto ja aineiston hankinta	25
4.3 Laadullinen tutkimus ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi metodisena viitekehyksenä.....	30
4.4 Kriittinen realismi tieteenfilosofisena orientaationa	32
4.5 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	34
5. PERHENEUVOLAN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TYÖSSÄÄN KOHTAAMAT PARISUHDEONGELMAT.....	38
5.1 Parisuhteen vuorovaikutusongelmat	38
5.2 Katkennut henkinen ja fyysinen yhteys	43
5.3 Elämän kuormitustekijät	46
6. PARISUHTEEN TUKI PERHENEUVOLAN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TEKEMÄSSÄ PARISUHDETYÖSSÄ.....	55
6.1 Asiakaspariskunnan sensitiivinen kohtaaminen erityisessä tilassa.....	55
6.2 Refleksiivis-terapeuttinen keskustelu	58
6.3 Myönteistä vuorovaikutusta vahvistava muutostyö.....	63
6.4 Perhesysteeminen työ.....	69
7. YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	73
LÄHTEET.....	78
LIITTEET	88
Liite 1. Haastattelurunko.....	88
Liite 2. Parisuhdeongelmien luokittelutaulukko	89
Liite 3. Parisuhteen tukemisen luokittelutaulukko.....	91

1. JOHDANTO

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on kasvatus- ja perheneuvolassa (jatkossa myös perheneuvola) työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tekemä parisuhdetyö. Olen tutkimuksessani kiinnostunut siitä, millaisia parisuhteen ongelmia perheneuvolassa työskentelevät sosiaalityöntekijät tunnistavat ja käsittelevät työssään ja millä tavoin he tukevat asiakaspariskuntia näissä ongelmissa. Kiinnostukseni aihetta kohtaan heräsi työskennellessäni ensin harjoittelijana ja myöhemmin sosiaalityöntekijän viransijaisena perheneuvolassa, jossa pääsin tekemään asiakastyötä mitä erilaisimpien parisuhteen ongelmien ja ristiriitojen parissa. Sosiaalityön näkökulmasta tarkasteltuna parisuhdetyö näyttäytyy käsitykseni mukaan marginaalisena ja harvoin esiin nousevana työnsisältönä, mikä innoitti pohtimaan aihetta syvällisemmin ja lopulta tekemään siitä pro gradu -tutkielman.

Suomessa parisuhdetyötä on sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön näkökulmasta tutkittu varsin niukasti, jos lainkaan. Samoin ylipäätään perheneuvolan sosiaalityötä koskettavia tutkimuksia on tehty verrattain vähän: tuoreinta tutkimusta edustavan Sirkka Alhon (2017) tekemän väitöskirjan lisäksi aiheesta on laadittu viime vuosina vain joitakin pro gradu -tutkielmia. Omalla tutkimuksellani pyrin siten osaltani täydentämään ja monipuolistamaan sekä perheneuvolatyötä että siellä tehtävää parisuhdetyötä koskevaa tutkimustietoa sosiaalityön näkökulmista käsin.

Paitsi oman henkilökohtaisen kiinnostukseni ja huomiota herättävän tutkimusaukon vuoksi, parisuhteita tukevaa parisuhdetyötä koskeva tutkimus on perusteltua muistakin syistä. Parisuhteiden tukemista ja sen vahvistamista osana lasten ja perheiden varhaista tukea on peräänkuulutettu viime vuosina muun muassa Juha Sipilän hallituksen käynnistämässä ja Sanna Marinin hallituksen jatkamassa kärkihankkeessa, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE). Suunnitteilla olevien perhekeskusten, joiden osaksi kasvatus- ja perheneuvontakin sijoittuu, toimintamallien yhtenä tavoitteena on muun muassa tarjota tukea pariskunnille varhaisessa vaiheessa. (Hakulinen ym. 2019, 9; Kalmari 2022a; Pelkonen 2019.) Mielestäni tämänkaltaiset yhteiskunnalliset tavoitteet viestivät aihetta koskevan tutkimustiedon tarpeellisuudesta ja kysynnästä.

Parisuhteeseen ja sen tukemiseen liittyvä tutkimus asemoituu ilmiötasolla merkitykselliseksi myös yksilön näkökulmasta. Tiedetään, että parisuhteella on keskeinen merkitys ihmisen hyvinvointiin ja onnellisuuteen vaikuttavana tekijänä (esim. Deylami 2020; Fletcher ym. 2019; Kontula 2009; 2013). Se, kuinka hyvin parisuhde voi, vaikuttaa puolestaan paitsi suhteen osapuoliin mitä moniulotteisimmalla tavalla, myös muihin suhteen lähipiirissä eläviin, kuten perheen lapsiin. Parisuhteen ongelmat ja ristiriidat voivat vaikuttaa kielteisesti yksilöiden lisäksi koko perhesysteemin hyvinvointiin, mikäli näihin kuormitustekijöihin ei jollain tapaa puututa ja suhdetta hoideta. (Esim.

Fletcher ym. 2019; Hawkins & Booth 2005; Kiiski 2011; Salo 2009.) Tutkimukseni pohjalta jäsenyvä kuvaus parisuhteissa kohdatuista tyypillisistä haasteista sekä näihin saatavista tuen muodoista perheneuvolassa voi sekä lisätä ihmisten tietoa aiheesta että madaltaa tukea tarvitsevien pariskuntien kynnystä ottaa yhteyttä perheneuvolaan tuen saamiseksi. Lisäksi tutkimuksesta saatava tieto voi parhaimmillaan nostaa esiin perheneuvolatyön merkityksellistä paikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon laajassa palvelujärjestelmässä ja yhtenä parisuhteiden auttajatahona, mikä edustaa tutkimukseni laajempaa tavoitetta.

Tutkimukseni taustoittavaksi osioksi kutsumassani osassa käsittelen ensin sosiaalityötä kasvatus- ja perheneuvontakontekstissa ja sitten parisuhdetta tutkimukseni keskeisenä taustailmiönä. Esittelen aluksi luvussa 2.1 yleisesti kasvatus- ja perheneuvontapalvelua, sen keskeisiä toimintasisältöjä sekä perheneuvonnan asiakkuuden tyypillisiä piirteitä. Tämän jälkeen luvussa 2.2 kuvaan lyhyesti perheneuvolan moniammatillista työtä ja siellä vallitsevaa kollektiivista asiantuntijaidentiteettiä, joka on alun perin Alhon (2017) väitöskirjassaan tunnistanut perheneuvolan moniammatillista asiantuntijatyötä yhdistävä ja kuvaava piirre. Luvussa 2.3 keskityn tarkastelemaan sosiaalityöntekijöiden roolia perheneuvolassa sekä heidän työskentelyssään korostuvaa psykososiaalista työtä ja perheterapeuttista työtä.

Parisuhdetta käsittelevän taustoittavan osion aloitan lähestymällä parisuhdetta kiintymykseen perustuvana läheissuhteena ja osana perhesysteemiä luvussa 3.1. Tämän jälkeen luvussa 3.2 esittelen parisuhteen laadun käsitteen ja kuvailen hyvinvoivan parisuhteen elementtejä. Luvun tarkoituksena on valaista sitä, millaisia ominaisuuksia hyväksi koettuun, onnelliseen, toimivaan ja hyvinvoivaan parisuhteeseen usein liitetään. Tämän hahmottaminen auttaa paremmin ymmärtämään, mitä parisuhteen (hyvinvoinnin) tukemisella itse asiassa tavoitellaan. Luvussa 3.3 ja 3.4 erittelen vastaavasti parisuhteen kuormitustekijöitä ja syitä suhteesta eroamiselle sekä näiden tyypillisten parisuhdeongelmien, kuin myös suhteesta eroamisen, merkityksiä yksilöille, lapsille ja koko perhesysteemille. Näiden lukujen kautta pyrin tuomaan esiin, miten moninaiset haasteet voivat kuormittaa parisuhdetta ja heikentää suhteen hyvinvointia ja kestävyyttä. Lisäksi pyrin heikkolaatuisessa suhteessa elämisen ja suhteesta eroamisen vaikutusten kuvauksilla alleviivaamaan sitä, miksi parisuhteiden laadun ja hyvinvoinnin tukeminen on tärkeää. Lopuksi luvussa 3.5 avaun vielä parisuhteen hoitamisen käsitteen. Vaikka parisuhteen hoitamisella viitataan ennen kaikkea pariskunnan omiin keskinäisiin toimintamalleihin parisuhteen sisällä, auttaa käsite jäsentämään myös perheneuvolassa tehtävän parisuhdetyön ja parisuhteen tukemisen sisältöjä.

Taustoittavan osion jälkeen kuvaan tutkimukseni toteutusprosessia luvussa 4. Esittelen tutkimukseni tavoitteen ja tutkimuskysymykset luvussa 4.1, keräämäni aineiston hankintaprosessin luvussa 4.2

sekä käyttämäni tutkimusmenetelmät luvussa 4.3. Aineistoni muodostuu kuudesta perheneuvolan sosiaalityöntekijän teemahaastattelusta, jotka olen analysoinut laadullisen tutkimuksen periaattein, aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Luvussa 4.4 kerron vielä lyhyesti kriittisestä realismista tieteenfilosofisena orientaationani tutkimuksen tekemisessä ja kuinka sen avulla määrittelen suhtautumistani tutkimuksessa tuotettuun tietoon. Lopuksi luvussa 4.5 arvioin tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä.

Tutkimukseni tulokset esitän luvuissa 5 ja 6 siten, että vastaan luvussa 5 ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, joka koskettaa perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssään tunnistamia ja käsittelemiä asiakkaidensa parisuhdeongelmia, ja luvussa 6 vastaan parisuhteiden tukemista koskettavaan toiseen tutkimuskysymykseeni. Tulosluvuissa olen tulosten kuvaamisen lisäksi esittänyt tekemiäni havaintoja esimerkiksi tulosten yhtymäkohdista aiempaan tutkimustietoon tai muulla tavoin pyrkinyt syventämään tulosteni tarjoamaa informaatioisisältöä. Olen kuitenkin pyrkinyt noudattamaan tulkinnoissani aineistolähtöisyyttä, eli välttämään aineiston ulkopuolisen tiedon ohjaavaa asemaa tuloksieni tarkastelussa. Viimeisessä luvussa 7 vedän yhteen tutkimukseni tavoitteita ja tuloksia, esitän muutamia yleisiä johtopäätöksiä muodostamistani tuloksista sekä pohdin näistä mieleeni heränneitä kysymyksiä.

2. SOSIAALITYÖ KASVATUS- JA PERHENEUVONNASSA

2.1 Kasvatus- ja perheneuvonnan sisällöt ja perheneuvolan asiakkuus

Kasvatus- ja perheneuvonta on matalan kynnyksen psykososiaalista sosiaalipalvelua lapsiperheille. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteuttavia organisaatioita kutsutaan kasvatus- ja perheneuvoloiksi tai lyhemmin perheneuvoloiksi. Perheneuvoloissa tehtävä työ on laaja-alaista auttamistyötä erilaisten lasten ja vanhempien elämää koskettavien haasteiden parissa. Perheneuvolatyöllä on yhtymäkohtia niin mielenterveys-, lastensuojelu- kuin oppilashuoltotyöhönkin. (Alho 2017, 74–76; Kauppinen & Taskinen 1998, 3; Taskinen 2004.) Kasvatus- ja perheneuvonnasta säädetään sosiaalihuoltolaissa (1301/2014). Lain 26§:n mukaan:

”Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi. Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Kasvatus- ja perheneuvontaa toteutetaan monialaisesti sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa.”

Toisin sanoen perheneuvolatyössä pyritään varmistamaan toimivat ja turvalliset edellytykset lasten kasvulle ja kehitykselle tukemalla vanhemmuutta lapsen kasvatuksessa sekä vahvistamalla perheenjäsenten toimintakykyä, vuorovaikutussuhteita ja psykososiaalista hyvinvointia. Kasvatus- ja perheneuvonta asemoituu sosiaalihuollon ja terveydenhuollon rajapintaan, ja työtä tehdään yksiköissä moniammatillisessa yhteistyössä sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen ammattilaisten kesken. Verkostotyötä tehdään erityisesti koulujen oppilashuollon, lastensuojelun, perhesosiaalityön ja lastenpsykiatrian kanssa. (Alho 2017; Bildjuschkin 2018.)

Perheneuvolapalvelut ovat olleet eri tavoin organisoituneita eri kunnissa (Taskinen 2004). Vaikka työn painotuksissa tai asiakkuuksien rajauksissa esimerkiksi lasten iän mukaan voi olla vaihtelua, ohjaa perheneuvoloiden toimintaa sama lainsäädäntö ja siten tietyt, ennalta asetetut tehtäväsisällöt. Perheneuvoloiden lisäksi kasvatus- ja perheneuvontaa voidaan tarjota myös sosiaalitoimistoissa, kirkon perheasiainneuvottelukeskuksissa sekä järjestöjen kautta. Päävastuu palvelun järjestämisestä on kuitenkin ollut vuoteen 2022 asti kunnilla. (Alho 2017, 23–24, 168; Bildjuschkin 2018.) Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisvastuu on siirtynyt kunnilta uusille hyvinvointialueille sote-uudistuksen myötä, ja näin ollen myös kasvatus- ja perheneuvonnan järjestämisvastuu on nykyisin hyvinvointialueilla (Kalmari 2022a).

Katriina Bildjuschkin (2018) on koonnut yhteen kasvatus- ja perheneuvontaa koskevia työnsisältöjä, työtehtäviä, tavoitteita ja työmenetelmiä. Perheneuvolassa tehtävän asiakastyön ydintehtävät voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: vanhemmuuden tukemiseen, lapsen kehityksen tukemiseen sekä pari- ja perhesuhteiden tukemiseen. Neljäs osa-alue perheneuvolassa tehtävän asiakastyön lisäksi on asiantuntija-avun tarjoaminen työnohjauksena, konsultaationa ja koulutuksina muille lapsiperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille. (Bildjuschkin 2018.)

Vanhemmuuden tukemisella pyritään vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta sekä vanhempien välistä yhteisvanhemmuutta. Vanhemman kasvatustehtävillä tarkoitetaan yleisesti taitoa huolehtia ja ohjata lastaan ja olla vuorovaikutus- ja tunnesuhteessa häneen. Vanhemmuuden tuen työmuotoja ovat ohjauksen ja neuvonnan lisäksi perhetilanteen tutkimukset, joissa jäsenetään vanhempien perhe- ja ihmissuhdehistoriaa samalla lisäten tietoisuutta niiden ja mahdollisten traumaattisten kokemusten vaikutuksista vanhempien omaan toimintaan kasvattajina. Perheen voimavaroja ja kuormitustekijöitä kartoittamalla vanhemman toimintakykyä pyritään vahvistamaan. Tähän sisältyy ohjaaminen myös muihin tarvittaviin palveluihin. Lisäksi psykoedukaatio lapsen käytöksestä ja normaalista kehityksestä sekä uusien kasvatustapojen harjoittelu yksilöllisesti ja hoidollisissa ryhmissä toteutettuna kuuluvat tarjottuun tukeen. (Bildjuschkin 2018; myös Alho 2017; Kasvatus- ja perheneuvonta THL; Lehikoinen ym. 2022.)

Lapsen kehityksen tuella puolestaan pyritään turvaamaan lapsen psyykinen hyvinvointi ja kehitys kaikissa lapsen kasvu- ja elinympäristöissä. Lapsen tilannetta kartoitetaan ja arvioidaan erilaisin lapsen ja vanhempien yksilö- ja ryhmähaastatteluin, havainnointimenetelmin ja kokoamalla tietoa lapsen kehitysympäristöistä. Terapeuttiset yksilö- ja perhekäynnit ovat keskeinen osa perheneuvolan hoidollisia työskentelyjaksoja, joilla tuetaan lapsen kehitystä. Työskentelyssä korostuu perheen kokonaistilanteen ja arkeen vaikuttavien tekijöiden tarkastelu kokonaisvaltaisesti. Sosiaalityöntekijän ja psykologin arviota täydennetään tarpeen mukaan lääketieteellisellä asiantuntemuksella eli lastenpsykiatriin arvioinneilla ja tutkimuksilla. Dialoginen yhteistyö ja tiedon jakaminen lapsen tuen tarpeista kaikkien perheenjäsenten, lapsen ja perheen verkostojen sekä muiden ammattilaisten kesken korostuvat. Esimerkiksi lapsen tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen, rauhoittaminen, rajaaminen ja läheisyyden vahvistaminen ovat työskentelyssä huomion kohteina. (Bildjuschkin 2018; Kasvatus- ja perheneuvonta THL; Lehikoinen ym. 2022.)

Parisuhteiden ja perhesuhteiden tukemisella pyritään vahvistamaan parisuhteen tai perheenjäsenten toimivaa vuorovaikutusta ja keskinäistä ymmärrystä sekä parantamaan kommunikointia perheen voimavaroja hyödyntäen. Parisuhdekriisin hoidossa pyritään rauhoittamaan parin tilannetta ja tukemaan puolisoita kriisin läpikäynnissä. Parisuhteen tuki kiinnittyy vahvasti näkökulmaan

vanhempien voimavarojen vahvistamisesta, jotta puoliset kykenisivät parisuhdeongelmienkin keskellä huolehtimaan lasten turvallisen arjen toteutumisesta. Monissa perheneuvoloissa työskennellään myös eroa pohtivien tai jo eronneiden vanhempien kanssa, jolloin kyseessä on avioliittolain (234/1929) mukainen perheasioiden sovittelu. Sovittelun tavoitteena on löytää toimivia ratkaisuja lasten ja perheen asioiden järjestämiseksi. Sovittelutyöskentelyssäkin keskiössä on lasten hyvinvoinnin turvaaminen ja vanhemmuuden tukeminen. Perhesuhteiden tuki voi muodoiltaan vaihdella lyhytkestoisesta ratkaisu- ja voimavarakeskeistä työskentelystä tai vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteen tuesta erilaisiin pari- ja perheterapioihin sekä kriisi- ja traumatyöskentelyyn. (Bildjuschkin 2018; Kasvatus- ja perheneuvonta THL; Lehikoinen ym. 2022.)

Suurin osa kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaista on alakouluikäisten lasten perheitä. palvelun piiriin tullaan oma-aloitteisesti tai yhteistyötahon, kuten koulun tai muun sosiaali- tai terveydenhuollon tahon, ohjaamana. (Bildjuschkin 2018; Kalmari 2022b.) Vaikka perheneuvolaan hakeutumisen yleisimpinä syinä näyttävät olevan lasten tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöt (Alho 2017, 145), liittyvät syyt yhtä lailla muihin Bildjuschkinin (2018) erittelemiin tuen tarpeisiin. Työelämän painaisuus ja arjen hektisyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat yhdessä monien muiden kuormitustekijöiden sekä laajempien rakenteellisten ongelmien kanssa heijastuvat perheiden hyvinvointiin. Perhe- ja parisuhteissa näkyvät ristiriidat, erotilanteet ja aikuisten vaihtuvat parisuhteet ovat myös tyypillisiä syitä hakeutua perheneuvolan asiakkuuteen. Vaikeat tilanteet kuormittavat paitsi aikuisia, myös perheen lapsia, mikä puolestaan voi heijastua lapsen käyttäytymiseen ongelmallisesti ja siten näyttäytyä uusina syinä perheneuvolan asiakkuudelle. (Alho 2017, 144–147; Taskinen 2004, 145.) Oli perheneuvolan asiakkuuden syy mikä tahansa, ohjaa kaikkea työskentelyä vahvasti perhekeskeisyys (Yesilova 2007).

2.2 Moniammatillisuus ja kollektiivinen asiantuntijuus perheneuvolatyössä

Perheneuvolatyö on vahvasti moniammatillista tiimityötä. Sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen asiantuntijuus on yhdistynyt työskentelyssä perheneuvonnan varhaisvaiheista lähtien (Linna 1988; Taskinen 1987). Toisaalta Alhon (2017, 89) mukaan vasta 1980-luvulla perheterapeutin näkökulman korostumisen myötä työskentelyn systeeminen ja kokonaisvaltainen luonne perheiden tukemisessa vahvistui. Eri alojen asiantuntemusta on täytynyt ikään kuin sulauttaa yhteen perheiden monilaatuisten ongelmien hahmottamiseksi. Moniammatillisen tiimin asiantuntijaidentiteetti on näin rakentunut kollektiiviseksi, kuten Alho (2017) on tutkimuksessaan tulkinnut. Sosiaalityöntekijöiden, psykologien ja lasten- tai nuorisopsykiatriaan erikoistuneiden lääkäreiden lisäksi nykyisin

perheneuvoloissa voi työskennellä myös puheterapeutteja, perheterapeutteja sekä psykiatrisia sairaanhoitajia. Moniammatillinen työote näkyy paitsi eri ammattikuntien edustajista koostuvien sisäisten tiimien työssä, myös työparityöskentelynä sekä verkostotyönä laajasti eri tahojen kanssa. (Alho 2017, 163–164; Nevalainen 2010, 150.)

Perheneuvolassa työskenteleviltä työntekijöiltä, mukaan lukien sosiaalityöntekijöiltä, odotetaan osaamista kiintymyssuhteista, vuorovaikutuksesta, traumakokemuksista, lapsen kehityksestä sekä parisuhdetta koskettavista asioista. Konfliktityöskentelyssä sovinnollisten toimintamallien hallinta ja erotyöskentelyssä ymmärrys oikeusprosesseista ovat keskeisiä työn vaatimuksia. (Bildjuschkin 2018; Kalmari ym. 2022.) Onkin tyypillistä, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöillä on ammatillisen peruskoulutuksensa lisäksi syventävää erikoistumiskoulutusta tällaisista teemoista. Sosiaalityöntekijöiltä on aikoinaan jopa edellytetty ja usein edelleenkin toivotaan erikoistumiskoulutusta kasvatus- ja perheneuvontatyöhön tai muuta vastaavaa lisäkoulutusta. Lisäksi monilla sosiaalityöntekijöillä on tyypillisesti esimerkiksi yksilö-, pari- tai perheterapeutin koulutus. (Alho 2017, 85, 192; Taskinen 2004, 145; Yesilova 2009, 107.) Alhon (2017, 85) mukaan terapeuttikoulutuksen käyneen sosiaalityöntekijän on mahdollista hyödyntää työskentelyssään perheneuvolassa molempien koulutusorientaatioiden piirteitä, jolloin sekä terapeutti-psykososiaalinen työ että yhteiskuntatieteellinen näkökulma tulevat huomioituiksi.

Kuten jo edellä mainitsin, Alho (2017) puhuu perheneuvoloiden eri alan ammattilaisten kollektiivisesta asiantuntijaidentiteetistä, minkä näen vaikuttavan perheneuvolassa tehtävän sosiaalityön luonteeseen ja positioon. Työntekijöiden omien erilaisten koulutustaustojen ja osaamisen kautta kehittyneiden asiantuntijuuksien sekä näistä muodostuneiden ammatillisten identiteettien lisäksi asiantuntijaidentiteetti rakentuu samanaikaisesti organisaation sosiaalisessa kontekstissa, suhteessa toisiin ammattilaisiin ja työn kohteisiin. Perheneuvolassa työskentelevät sosiaalityöntekijät jakavat muiden alojen ammattilaisten kanssa yhteisen toimintaympäristön ja yhteiskunnan määrittämän tehtävänannon ja siten myös jaetun asiantuntijuuden. (Alho 2017, 183–187.) Käytännössä perheneuvolan eri ammattilaisten tehtäväkuvat kuitenkin eroavat toisistaan. Perheneuvolan moniammatillisten tiimien työnjaoissa sosiaalityöntekijöiden työtehtävät painottuvat useimmiten perhetutkimusten tekemiseen, vanhemmuuden ja parisuhteen tukemiseen sekä tarvittaessa palvelutarpeen arviointeihin sosiaalihuollon erityisasiantuntijoina. Psykologien työ puolestaan painottuu lasten psykososiaalisen kehityksen arviointiin ja psykologisiin tutkimuksiin. Erikoislääkärien työpanosta tarvitaan lapsen diagnostiseen arviointiin ja näihin liittyvään hoidontarpeen tunnistamiseen sekä pitkäkestoisemman kuntoutustarpeen arvioimiseen. (Kalmari ym. 2022.)

2.3 Psykososiaalinen työ ja perheterapeuttinen työote perheneuvolan sosiaalityössä

Sosiaalityöntekijän rooli perheneuvolassa tehtävässä työssä kytkeytyy yhtäältä yhteiskuntatieteelliseen asiantuntijuuteen. Perheen elämäntilanteen, ongelmien ja voimavarojen hahmottaminen suhteessa sosiaaliin tekijöihin, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan on sosiaalityöntekijän asiantuntijuuden ydintä, jolla on tärkeä paikkansa perheneuvolatyössä (Kalmari ym. 2022; Klemola 1992). Toisaalta perheneuvolassa tehtävässä työssä nähdään korostuvan psykososiaalinen työorientaatio, mikä kuvaa myös sosiaalityön luonnetta tässä kontekstissa (Alho 2017; Antikainen ym. 2009, 202; Linna 1988; Taskinen 2004; Toikko 1997, 169). Yksilön ja tämän lähipiirin vuorovaikutuksellisen olemuksen huomioiva työskentely on luonteeltaan kohtaavaa ja vahvan suhdeperustaista. Sosiaalityössä puhutaan usein yksilö- tai tapauskohtaisesta ”caseworkista”, terapeuttisesta työstä sekä psykososiaalisesta työstä viitaten samansisältöisiin merkityksiin. Kyse on tavasta hahmottaa sosiaalityön lähestymistapoja tai asiakastyön orientaatioita, joissa sosiaalinen ja psykologinen teoriaulottuvuus ovat yhdessä läsnä. (Toikko 1997; myös Raunio 2009, 178–184; Toikko 2009.)

Psykososiaalinen lähestymistapa kuvastaa Timo Toikon (1997, 171) mukaan yhtä sosiaalityön teoreettis-metodista pohjaa. Tällaisia erilaisia sosiaalityön toimintamalleja ja niiden jaotteluja on määritelty monin eri tavoin. Esimerkiksi Jorma Sipilä (1989, 213–239) jakaa sosiaalityössä tehtävän asiakastyön byrokraatia-, palvelu- ja psykososiaalisiksi työksi. Malcolm Payne (1996, 2; 2005, 8–9) puhuu puolestaan sosiaalityön individualistis-reformistisesta, sosialistis-kollektivistisesta ja refleksiivis-terapeuttisesta jaosta. Kyösti Raunio (2009, 186) nimittää näitä palvelujärjestelmäkeskeiseksi, yhteiskuntakriittiseksi ja terapeuttiseksi perspektiiviksi, sillä ne hänen mukaansa istuvat paremmin kotimaiseen kontekstiin. Alhon (2017, 194–195) mukaan perheneuvolatyön voi liittää parhaiten Paynen ja Raunion kuvaamista ulottuvuuksista refleksiivis-terapeuttiseen ulottuvuuteen sen kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen perustuvan luonteen vuoksi.

Paitsi sosiaalityön jaotteluja, myös psykososiaalista työtä itsessään jäsennetään monin tavoin, joskin samansisältöisesti. Mirja Lindén (1999, 55, 152–153) jakaa sosiaalityön psykososiaalisen työtteen psykososiaaliseksi tueksi ja psykososiaaliseksi työksi. Tuolloin psykososiaalisella tuella viitataan asiakkaan henkiseen tukemiseen ja keskustelemaan työtapaan. Psykososiaalisella työllä puolestaan tarkoitetaan laajempaa sosiaalityön ongelmanratkaisumenetelmää, jossa yksilön ja perheen psyykkisen pahoinvoinnin ja sosiaalisten ongelmien yhteyttä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti samalla etsien niihin ratkaisuja. Samoin Riitta Granfelt (1993) on kuvannut psykososiaalista työtä asiakaskohtaiseksi ja terapeuttiseksi työn malliksi, jossa pyritään huomioimaan yksilöiden ja perheiden elämää ja hyvinvointia haastavat tekijät kokonaisvaltaisesti. Psykologisen tiedon ja

psykodynaamisen teorian piirteitä hyödynnetään työssä, vaikkei kyse vielä olisikaan varsinaisesta psykoterapiasta. (Granfelt 1993, 222–224; Lindén 1999, 145, 152–153.) Toikko (1997, 180–181) ja Raunio (2009, 178–182) näkevät psykososiaalisen työn vuorovaikutuksessa rakentuvana auttamistyönä, jossa sosiaalityöntekijä pyrkii asiakasta tai asiakasperhettä tukevan toiminnan ja terapeutin keskustelun kautta löytämään korjaavia keinoja erilaisten haasteiden selvittämiseksi. Psykososiaalinen työote siis perustuu vuorovaikutuksellisiin työmenetelmiin ja kasvokkaiseen, asiakasta tai asiakasperhettä ymmärtämään pyrkivään kohtaamiseen. Se ei poissulje muita sosiaalityön lähestymistapoja (Toikko 1997, 183), mutta sen voi nähdä korostuvan perheneuvolan sosiaalityössä.

Psykososiaalisen työn terapeutin ulottuvuus on vahvasti läsnä perheneuvolan sosiaalityössä, erityisesti perheterapeuttisena ulottuvuutena (Alho 2017, 83, 194; Kalmari ym. 2022; Raunio 2009, 178–179). Perheterapia on yksi psykoterapian muoto (Aaltonen & Laitila 2020). Perheterapiasta on olemassa erilaisia suuntauksia, joita kuitenkin yhdistää samansuuntaiset tavoitteet, kuten perheen funktionaalisen toiminnan kehittäminen, ymmärryksen ja emotionaalisen tuen vahvistaminen perheenjäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa sekä selviytymis- ja ongelmanratkaisukeinojen löytäminen erilaisissa haastavissa tilanteissa (Carr 2019b; myös Aaltonen & Laitila 2020; Yesilova 2009, 108–109). Pariterapia puolestaan ymmärretään osaksi perheterapioita (Alanen & Laitila 2020; Tuhkasaari 2020). Terapian kohteena on tällöin vanhempien parisuhde, joka toimii samalla ikkunana perheeseen ja lapsen hyvinvointiin (Yesilova 2007, 51; Yesilova 2009, 108–109).

Kuten perheterapioista, myös pariterapioista on eri malleja, joita yhdistää pyrkimys vaikuttaa sellaisiin yksilön ajatus- ja käyttäytymismalleihin, jotka vaikuttavat negatiivisesti parisuhteen hyvinvointiin. Terapioilla pyritään muun muassa vahvistamaan oikeudenmukaisuuden kokemuksia suhteessa kiinnittämällä huomiota suhdetta vahingoittaviin käyttäytymismalleihin, lisäämällä kumppanien molemminpuolista hyväksyntää toistensa erilaisuutta kohtaan ja empaattista suhtautumista toista kohtaan. Erityisesti kumppanien välistä vuorovaikutusta, kommunikaatiota, ongelmanratkaisutaitoja ja käyttäytymismalleja erilaisissa arjen tilanteissa sekä riitatilanteissa pyritään kehittämään rakentaviksi ja suhdetta tukeviksi. (Carr 2019a; Fletcher ym. 2019, 276–277; Tuhkasaari 2020, 264.) Joissain terapioissa, kuten tunnekeskeisessä pariterapiassa, kiinnitetään huomiota kiintymyssuhteeseen parisuhteessa (ks. Pinomaa 2020). Yhtä lailla tunteet ja seksuaalisuus sekä niihin liittyvät haasteet ovat monissa terapiamuodoissa huomion kohteena. Pariterapian keinoin voidaan pureutua myös sellaisiin yksilön elämässä ilmeneviin haasteisiin, kuten mielenterveys- tai päihdeongelmiin, jotka voivat kriittisesti vaikuttaa parisuhteen tilaan. (Carr 2019a.)

Katja Yesilovan (2009, 109) mukaan perheterapeuttinen ymmärrys kuvastaa koko perhekasvatuksen idean ydintä, eli kasvatus- ja perheneuvontatyön ideaalit ja tavoitteet tulevat juuri tästä näkökulmasta vahvimmin esiin. Vaikka varsinaista perheterapiaa, erityisenä työkäytäntönä ajateltuna, annetaan pikemminkin erityispalveluna perheneuvolassa, perheterapeuttisuus opillisena kokonaisuutena heijastuu perheneuvolatyöhön kokonaisuudessaan (ks. Yesilova 2009). Työssä keskiössä ovat tällöin perheenjäsenten väliset suhteet samoin kuin suhteet muuhun sosiaaliseen verkostoon ja elämän eri osa-alueisiin sekä näissä ilmenevät erinäiset ongelmat. Perhe nähdään kokonaisuuden muodostavana sosiaalisena yksikkönä ja samalla osana laajempia järjestelmiä kuten yhteisöjä, yhteiskuntaa ja kulttuuria. Näin ollen perheterapeuttinen työ kytkeytyy myös perhesysteemiseen näkökulmaan. (Aaltonen & Laitila 2020; Alho 2017, 86–87.) Toikon (2005, 204) katsauksessa sosiaalityön työmenetelmien historiallisista kehityskuluista, perheterapeuttinen ja systeeminen perhetyö on näkynyt kotimaisessa perheneuvolatyössä aina 1970-luvulta lähtien. Tämän tutkimuksen kannalta onkin keskeistä huomioida, että parisuhteen tukeminen kiinnittyy osaksi perhesysteemistä ajattelua ja koko perheen hyvinvoinnin edistämistä, mikä tekee parisuhdetyöstä merkittävän osan sosiaalityöntekijöiden työnkuva. Käsittelen parisuhdetta osana perhesysteemiä vielä tarkemmin seuraavassa luvussa 3.1.

Yhteenvedona voisi todeta, että sosiaalityöntekijän ammatillisessa asiantuntijuudessa korostuu kyky arvioida lapsen ja perheen haasteiden ja voimavarojen vaikutusta arjen toimintakykyyn, hyvinvointiin sekä sosiaaliseen kokonaistilanteeseen, ja näitä edelleen suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin sekä rakenteisiin, kuten palvelu- ja etuusjärjestelmään sekä lainsäädäntöön. Sosiaalityöntekijät arvioivat perheen kokonaistilannetta ja tuen tarpeita kokoamalla tietoa perheen historiasta sekä perheen ja lapsen nykyisistä vuorovaikutussuhteista, vanhemmuudesta ja parisuhteen tilasta, jotka systeemisesti vaikuttavat toinen toisiinsa. Arviointityössä sosiaalityön ja perheterapeuttisuuden menetelmällinen osaaminen korostuvat. Sosiaalihuollon ammattihenkilönä sosiaalityöntekijät voivat toteuttaa perheneuvoloissa, organisaation määrittelemästä työnjaosta riippuen, myös palvelutarpeen arvioita ja toimimaan vastuusosiaalityöntekijänä erityisen tuen tarpeessa olevalle lapselle. Ohjaus ja neuvonta, arviointityö, hoidolliset interventiot sekä asiantuntija-avun antaminen ovat perheneuvolan asiakastyön tyypillisiä sisältöjä, joita sosiaalityöntekijä tekee niin itsenäisesti, työparina kuin työryhmän jäsenenäkin. (Kalmari ym. 2022.)

3. PARISUHDE ILMIÖNÄ JA TYÖN KOHTEENA

3.1 Parisuhde kiintymykseen perustuvana läheissuhteena ja osana perhesysteemiä

Parisuhde on yksilön elämän yksi tärkeimmistä läheissuhteista, ja sen roolia onnellisuuden ja psyykkisen hyvinvoinnin lähteenä pidetään yleisen kulttuurisen käsityksen mukaan merkittävänä. Parisuhteen tavoittelu näyttäytyy yhtenä yksilön perustarpeena. (Deylami 2020, 36; Fletcher ym. 2019, 32–33; Kontula 2009, 7–8,11; 2013, 24.) Etenkin länsimaisessa nykykäsityksessä korostuu parisuhteen näkeminen läheissuhteena, jossa rakkaus ja yleensäkin tunteet ovat korostuneessa asemassa. Tunteet toimivat parisuhteessa sekä sitä yhteen liittävinä että hajottavina elementteinä. (Esim. Forsberg 2003; Maksimainen 2008; Pirskanen & Eerola 2018, 17.) Suhde pohjautuu ennen kaikkea yksilöiden itse tekemiin valintoihin ja tunnepohjaisiin mieltymyksiin ulkoapäin tulevien, kuten esimerkiksi taloudellisten pakotteiden, sijaan. Parisuhteita solmitaan pikemminkin tunteiden kuin järjen tai käytännöllisyyden ohjaamina, mikä kielii muuttuneista arvoista menneisiin vuosikymmeneihin peilattuna. Samalla suhteesta eroamisesta on myös tullut yleisempää. (Esim. Castrén ym. 2019; Kontula 2009, 11; Pirskanen & Eerola 2018.)

Parisuhdetta voidaan tarkastella myös kiinteänä osana perhettä ja perhesysteemiä (Malinen 2011). Perhesysteemiä kuvataan usein erilaisista osasysteemeistä koostuvana järjestäytyneenä yksikkönä, jossa alasyteemit vaikuttavat vuorovaikutuksellisessa suhteessa toisiinsa. Tällaisia suhteita ovat esimerkiksi juuri perheen aikuisten muodostama parisuhde tai lapsen ja vanhemman välinen suhde. (Cox & Paley 1997.) Perheen ymmärtäminen perhesysteeminä tarkoittaa Kaisa Malisen (2011, 12) mukaan sitä, että perhettä ei tarkastella vain osiensa summana, vaan oleellista on havaita osasysteemien välillä vaikuttavat suhteet. Perheissä, joissa on pariskunnan lisäksi lapsia, parisuhteen kytkeytyminen vanhemmuuteen muodostaa myös yhden tällaisen merkityksellisen suhteen. Yhtä lailla perhesysteemi kytkeytyy ulkoisiin systeemeihin, kuten työelämään ja erilaisiin yhteiskunnan toimintayksikköihin, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa (em.).

Perhesysteemiä voi luonnehtia edellä kuvatun kokonaisuuden lisäksi myös rakenteeltaan hierarkkiseksi sekä mukautumis- ja uudelleenjärjestäytymiskykyiseksi (Cox & Paley 2003). Perhe näyttäytyy tuolloin avoimena ja elävänä systeeminä, joka pyrkii mukautumaan erilaisiin systeemin sisältä ja ulkopuolelta kumpuaviin muutoksiin ja haasteisiin. Perhesysteemin sisäisiä muutoksia voivat olla esimerkiksi lapsen syntymä tai puolisojen ero. Ulkoapäin tulevia haasteita voivat taas olla työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja taloustilanteen vaikutukset perhearkeen. Tämänkaltaiset elämänmuutokset ja haasteet vaikuttavat perheen vuorovaikutukseen monin tavoin ja monitasoisesti, samalla vaikuttaen myös sen jokaiseen yksilöön ja heidän välisiin suhteisiinsa. (Cox

& Paley 1997; 2003; myös Alho 2017, 144.) Perhesysteemiseen ajatteluun perustuvan näkökulman korostuminen on näkynyt perheneuvolatyössä jo 1970–1980-luvuilta lähtien (Yesilova 2007, 44–46), joten sen voi olettaa vaikuttavan myös perheneuvolassa tehtävään parisuhdetyöskentelyyn.

3.2 Parisuhteen laatu ja hyvinvoivan parisuhteen elementit

Parisuhteen laatu näyttäytyy yhtenä keskeisimpänä tutkimuskohteena, kun tarkastellaan parisuhteita ja niiden perusolottuvuuksia. Yhdenmukaista määritelmää parisuhteen laadulle ei kuitenkaan ole tehty (Malinen 2011, 17; Rytönen & Hautsalo 1999, 4). Parisuhteen laatua lähestytään usein yksilön subjektiivisena kokemuksena, jolloin parisuhdetyytyväisyys ja koettu onnellisuus toimivat sitä kuvaavina käsitteinä. Objektiivisesta näkökulmasta parisuhteen laatua voidaan arvioida kuvaamalla sen piirteitä, kuten ristiriitojen tai läheisyyden osoitusten määriä. Tällöin parisuhteen laatua tulkitaan puolisoiden välisen vuorovaikutuksen kautta. Parisuhteen laatu onkin käsitteenä melko epätarkka: vaikka suhteesta voidaan erotella positiivisia ja negatiivisia ulottuvuuksia, kuten esimerkiksi myönteinen läheisyys tai kielteiset ristiriidat ja vihamielisyys, voi laadukkaaksi tunnistettu suhde sisältää samanaikaisesti näitä molempia ulottuvuuksia. (Malinen 2011, 17–18.) Parisuhteen laatua voi siten tarkastella ikään kuin jatkumona, jossa laatu vaihtelee korkeatasoisesta matalatasoiseen (Rytönen & Hautsalo 1999).

Hyväksi koetulla eli laadukkaalla parisuhteella on keskeinen asema yksilön elämässä. Se toimii muun muassa yhtenä keskeisenä yksilön koetun hyvinvoinnin ja onnellisuuden selittäjänä (Kamp Dush & Amato 2005; Kontula 2009). Onnellisen ja tyydyttävän parisuhteen on havaittu edistävän yksilön sosiaalista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä monin eri tavoin (Braithwaite ym. 2010; Fletcher ym. 2019, 85–86) sekä ennustavan yleistä elämäntyytyväisyyttä (Carr ym. 2014; Stahnke & Cooley 2021). Hyvä parisuhde toimii usein edesauttavana pohjana perheen perustamiselle ja sen merkitys perheitä koossa pitävänä tekijänä on yhä keskeisempi (Deylami 2020; Maksimainen 2008). Seuraavaksi jäsennä sitä, millaisille tekijöille hyväksi koettu eli laadukas ja yksilön onnellisuutta lisäävä, toimiva suhde perustuu ja mitkä asiat vahvistavat suhteen kestävyyttä. Parisuhteen onnellisuuteen, laatuun ja kestävyteen vaikuttavien tekijöiden tarkastelun tavoitteena on taustoittaa sitä, millaisia asioita ollaan mahdollisesti tavoittelemassa tai mihin kiinnitetään huomioita, kun puhutaan parisuhteen tukemisesta perheneuvolassa.

Kansainvälisesti tunnetut parisuhdetutkijat John ja Julie Gottman ovat artikkelissaan (2017) jäsentäneet yhteenvedon omaisesti vuosikymmenten työtään ja empiiristä tutkimustaan parisuhteista. He esittelevät kehittämänsä teorian, ”The sound relationship house theory”, pääpiirteet. Toimiva

parisuhde näyttäytyy tässä kuvauksessa romanttisesta kiintymyksestä sekä turvallisesta luottamuksesta muodostuvana suhteena, jossa kumppanit muodostavat vahvan ja syvällisen suhteen toisiinsa. Tiivistetysti kuvattuna, ensinnäkin toimiva parisuhde pohjautuu Gottmanien teoriassa kumppanin sisäisen maailman perusteelliselle tuntemiselle. Gottmanit puhuvat ”rakkauskartoista”, jonka kumppani luo toisesta tutustuessaan tähän. Tällöin osoitetaan kiinnostusta toisen sisäistä maailmaa, ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja unelmia kohtaan. Kyse on kumppanin aidosta, syvällisestä tuntemisesta. Toinen periaate on kiintymyksen, ihailun ja kunnioituksen osoittaminen kumppanille sanoin ja teoin. Kolmas periaate on kumppanin puoleen kääntyminen pois päin tai vastakkain asettumisen sijaan. Tällä viitataan tietynlaiseen emotionaaliseen yhteyteen kumppanin kanssa. Omista tarpeista viestitään toiselle, joihin puolestaan vastataan toivotulla tavalla. Kyse voi olla tarpeesta keskustella, jaetusta huumorista, romanttisesta läheisyydestä, empaattisesta toisen huolien kuuntelusta tai tarpeesta saada neuvoja ja tukea toiselta. Lisäksi Gottmanien teoriaan sisältyy ajatus positiivisen tunneilmaston vaalimisesta suhteessa. Kumppaniin suhtaudutaan ennen kaikkea positiivisesti ja hyväksyvästi. (Em.)

Gottmanien (2017) jäsenyksessä tunnustetaan konfliktien olevan normaali ja väistämätönkin osa parisuhteita. Oleellista niiden ratkaisemisen sijaan on niiden hallintatavat parisuhteessa. Toimivassa parisuhteessa konfliktitilanteissa osapuolet pyrkivät rauhanomaisesti, avoimesti ja dialogisesti käsittelemään ongelmia hyväksyen toistensa erilaisuuden ja puutteellisuuden. Kumppanin tukeminen tämän unelmissa sekä yhteisen elämän merkityksellisyyden ja tarkoituksen jakaminen ovat Gottmanien teorian kaksi viimeistä periaatetta. Näitä periaatteita ympäröivät luottamus ja sitoutuneisuus, jotka toimivat periaatteiden kantavina voimina. (Em.)

Gottmanien (2017) erittelemät tekijät toimivan parisuhteen piirteistä saavat tukea myös muusta kansainvälisestä sekä kotimaisesta tutkimuksesta. Etenkin molemminpuolisesti koettu rakkaus nähdään yhtenä tärkeimmistä suhteen laadun ja onnellisuuden tekijöistä. Rakkaus tunnustetaan nykyisin määrääväksi kriteeriksi parisuhteen solmimiselle, samoin kuin rakkauden puutteen suhteen päättämiseksi. (Kontula 2009, 42; 2013, 241.) Malisen ym. (2010a) tutkimuksessa selvisi, että rakkauden ilmaisut ja suhteen jatkuvuuden osoittaminen siihen sitoutumisena olivat vahvimmin yhteydessä niin miesten kuin naistenkin kokemaan tyytyväisyyteen parisuhteessa (myös Malinen & Sevón 2009, 165).

Rakkauden ja sen ilmaisujen ohella seksuaalinen toimivuus ja aktiivisuus vaikuttaa parisuhteessa koettuun onnellisuuteen ja tyytyväisyyteen (Fletcher ym. 2019, 232–233; Kontula 2009, 12, 64–66; 2013, 243; 2016, 82–84). Seksuaalinen aktiivisuus voi näyttäytyä parisuhteessa sekä sitä vahvistavana tekijänä että yhtenä konfliktien aiheuttajana. Osmo Kontulan (2009, 85–86, 89) mukaan

seksuaalinen intimitetti kytkeytyy parisuhteessa tehtävään tunnetyöhön, jossa osoitetaan kiintymystä, sosiaalista tukea ja empatiaa toiselle. Tällaisilla osoituksilla on parisuhteen hyvinvoinnin kannalta keskeinen rooli. Seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvistä asioista avoimesti puhuminen on myös tärkeä osoitin parisuhteen laadulle. Seksuaalinen tyytymättömyys suhteessa voi johtaa uskottomuuteen, mikä todennäköisesti murtaa luottamusta uskotonta kumppania kohtaan. Luottamuksen menetys puolestaan vaikuttaa heikentävästi parisuhteen laatuun. (Kontula 2009, 56; Paajanen 2003.) Luottamus, molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus ovat hyvän suhteen tärkeitä peruselementtejä (Kontula 2013, 108–109; Paajanen 2003, 27, 30).

Parisuhteen onnellisuuteen ja toimivuuteen vaikuttavat jossain määrin myös samanlaisten arvojen jakaminen (Kontula 2009; Paajanen 2003; Roest ym. 2006). Esimerkiksi lasten hankintaa tai avioitumista eli perhearvoja koskevien, itsenäisyyteen ja oman hyvinvoinnin tavoitteluun liittyvien sekä taloudellis-poliittisten arvojen ja asenteiden jakaminen voivat vaikuttaa parisuhteeseen olennaisesti. Jaetut arvot luovat kokemuksen hyväksynnästä ja keskinäinen ymmärrys elämässä tärkeäksi koetuista asioista vahvistaa puolisoitten välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Roest ym. 2006.) Arvojen jakamista tärkeämpää vaikuttaisi kuitenkin olevan pariskunnan välinen arkinen vuorovaikutus ja käyttäytyminen parisuhteessa (Kontula 2009, 77). Gottmanien (2017) mukaan pariskunnat, jotka kohtelevat lempeästi toisiaan, elävät todennäköisemmin onnellisessa parisuhteessa. Erityisesti se, millä tavoin pariskunnat keskustelevat ja käsittelevät ristiriitoja ja konflikteja herättävistä kysymyksistä, ennustaa parisuhteen kestävyyttä (Em.). Kielteiset toimintamallit, kuten vihamielisyys, syyttely, painostus, mitätöinti ja vetäytyminen ristiriitatilanteissa heikentävät parisuhdetyytyväisyyttä (Fletcher ym. 2019, 201–202). Heikkolaatuinen ja epätydyttävä vuorovaikutus parisuhteessa voi aiheuttaa sen osapuolissa yksinäisyyden tunteita. Yksinäisyyttä voi toisaalta kokea myös muutoin tyydyttävässä ja onnelliseksi koetussa suhteessa, jos esimerkiksi toinen puolisoista on paljon poissa kotoa työn vuoksi. Näin ollen työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen vaikuttaa myös parisuhteen laatuun. (Kontula 2009, 75–77.)

Vuorovaikutukseen liittyvän sosiaalisen tuen saaminen näyttäytyy voimavarana parisuhteessa (Kontula 2009; 2013; Paajanen 2003). Pirjo Paajasen (2003, 31–32) tutkimuksessa mahdollisuus jakaa ilot ja surut parisuhteessa kieli suhteen merkityksestä tärkeänä ”tunnekumppanuutena”. Sosiaalinen tuki koostuu eri ulottuvuuksista kuten tiedollisesta, aineellisesta, fyysisestä tai behavioraalista sekä emotionaalista tuesta, kuin myös intiimistä ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta sekä palautteenannosta. Halu auttaa ja kuunnella sekä osoittaa empatiaa toiselle ovat myös tuen osoituksia, jotka viestivät parisuhteen laadusta. (Cramer 2006; Kontula 2009, 100–101.) Puolisolta saatu sosiaalinen tuki voi vaikuttaa positiivisesti paitsi yksilön psyykkiseen

hyvinvointiin, myös auttaa ehkäisemään parisuhteen konflikteja tai ainakin käsittelemään niitä rakentavammalla tavalla, mikä vastaavasti lisää tyytyväisyyttä parisuhteeseen. Sosiaalinen tuki toimii yleisesti ikään kuin puskurina eri stressitekijöiden aiheuttamille negatiivisille heijastumille parisuhteeseen. (Brock & Lawrence 2008; Cramer 2006; Fletcher ym. 2019, 211.)

Kontula (2013, 44–45) käsittelee oikeudenmukaisuuden merkitystä parisuhteessa. Sosiaalisen vaihdon teoriaan kytkeytyvän käsityksen mukaan parisuhteen tyytyväisyys on sidoksissa suhteesta yksilölle koituneiden hyötyjen ja kustannusten suhteeseen. Parisuhde on yksilölle tyydyttävä, mikäli hän kokee saavansa siitä hyötyä vähintään yhtä paljon kuin on itse siihen panostanut. Kyse on siis suhteesta saatujen palkitsevien tekijöiden ja siihen tehtyjen panostusten tasapainon tavoittelusta. Mikäli yksilö kokee olevansa suhteessa alihyötyjä, aiheuttaa se erilaisia negatiivisia seurauksia yksilön hyvinvoinnille parisuhteessa. (Esim. Canary & Stafford 1992; Stafford & Canary 2006.) Parisuhteessa koettu oikeudenmukaisuus on siis myös keskeinen tekijä parisuhdeonnan rakentajana (Kontula 2013, 44–45).

3.3 Parisuhteen kuormitustekijät sekä syyt suhteesta eroamiselle

Elämän erilaiset stressitekijät voivat heijastua kielteisesti parisuhteeseen. Stressitekijät kumpuavat elämän eri osa-alueilta, kuten työelämästä tai muusta sosiaalisesta ympäristöstä. Stressi voi johtua yksittäisestä tapahtumasta tai uhkasta, kuten sairaudesta, taloudellisista vaikeuksista tai työttömyydestä. Myös erilaiset rooli-dotukset, joita esimerkiksi vanhemmuuteen liitetään, voivat aiheuttaa stressiä. (Brock & Lawrence 2008; Kinnunen ym. 2009, 130–131; Kontula 2013, 63; Rytönen & Hautsalo 1999, 52–54.) Joissain tutkimuksissa puhutaan parisuhteen ”kolmansista”, eli kolmannesta tekijästä, joka vaikuttaa parisuhteen tiiviyyteen ja vuorovaikutukseen jollain tapaa. Edellä kuvattujen stressitekijöiden lisäksi esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmat, työ tai kotityöt voivat olla tällaisia ”kolmansia” parisuhteessa. Toisaalta ”kolmas” voi olla myös positiivinen tai toivottu asia elämässä, kuten harrastus tai lapsi. ”Kolmannen” tulosta parisuhteeseen on kyse parisuhteen dynamiikan muutoksesta, ajan ja huomion uudeltaisesta jakamisesta, jossa erityisesti oikeudenmukaisuudella on parisuhteen laadun ja säilymisen kannalta keskeinen merkitys. (Jallinoja 2000; Kontula 2013.)

Vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo onkin yhteiskunnassa vahvistunut ja parisuhteissa neuvotellaan työnjaoista ja rooleista, näyttävät kotityöt, lastenhoito, tunnetyö parisuhteessa ja parisuhteen hoitaminen kasautuvan edelleen enemmän naisille kuin miehille (Kinnunen ym. 2009, 147; Malinen & Sevón 2009, 162; Malinen ym. 2005, 26–27; Malinen ym. 2010a; Rose ym. 2015; Sihto ym. 2018).

Tämä johtaa herkästi etenkin naisten kokemaan tyytymättömyyteen parisuhteessa, jolloin myös konfliktien riski kasvaa (Barstad 2014; Ranssi-Matikainen 2012, 195–196). Kontulan (2013) tutkimuksen mukaan juuri kotitöiden jakaminen ja lasten kasvatukseen liittyvät kysymykset aiheuttavat yleisimmin säännöllisiä ristiriitoja parisuhteessa (myös Malinen ym. 2005, 16–17; Paajanen 2003, 42). Lisäksi kommunikaatio-ongelmat, kuten keskustelun puute, sekä neuvottelut parisuhteen säännöistä, vapaa-ajanvietosta, yhteisistä raha-asioista ja lastenhoitovuoroista herättävät melko usein kiistoja. Myös läheisyyden sekä tunteiden ilmaisun vähäisyys ja seksuaalisten tarpeiden täyttämättömyys nousevat esiin suhdetta kuormittavina tekijöinä. (Kontula 2013; Paajanen 2003, 43.) Parisuhteessa ongelmiksi ja konfliktin aiheuttajiksi koetut syyt näyttävät olevan juuri niiden asioiden puuttumista, joita kuvasin aiemmassa kappaleessa laadukkaan ja hyvinvoivan parisuhteen elementteinä.

Lasten saannin ja vanhemmaksi tulon on nähty usein vaikuttavan heikentävästi parisuhteen laatuun (Lawrence ym. 2008; Twenge ym. 2003; Kontula 2009). Maggie O'Reilly Treterin ym. (2021, 488) tutkimuksessa havaittiin negatiivisen kommunikointitavan lisääntyvän parisuhteessa lapsen syntymän jälkeen. Tämän nähtiin liittyvän siihen, että aikaa ja energiaa parisuhteen hoitamiseen ja konfliktien rakentavaan käsittelyyn on lapsen syntymän myötä vähemmän. Pariskunnan kahdenkeskinen aika vähenee ja lasten tarpeet laitetaan herkästi omien ja puolison tarpeiden edelle. Myös puolisoitten muuttuvat roolit ja tehtävien jaot lasten syntymän myötä voivat luoda ristiriitoja parisuhteessa, mikäli ne koetaan epäoikeudenmukaisina. (Malinen ym. 2010a; Twenge ym. 2003.) Lapsiperhevaihe voi siten epäilemättä kuormittaa parisuhdetta ja vaikuttaa ainakin hetkellisesti siinä koettuun tyytyväisyyteen. Toisaalta tämänkaltaiset suoraviivaiset näkemykset vanhemmuuden ja parisuhteen välillä ovat saaneet myös kritiikkiä. Malisen (2011, 28) mukaan vanhemmuus näyttäytyy pikemminkin muutoksena kuin varsinaisena kriisinä parisuhteessa. Kontulan (2009, 81) mukaan lasten kanssa eletty arki vaikuttaa parisuhteessa koettuun onnellisuuteen joillakin sitä lisäten ja toisilla taas heikentäen. Yhdessä vietetyn vapaa-ajan merkitys parisuhteelle on tärkeää, mutta sen väheneminen ei automaattisesti tarkoita parisuhteen onnen vähenemistä. (Ks. Claxton & Perry Jenkins 2008.) Malisen ym. (2010b) tutkimuksessa selvisi, että lapset koettiin monin tavoin parisuhdetta ja sen vuorovaikutusta vahvistaviksi. Lasten nähtiin antavan parisuhteelle ikään kuin kontekstin, jossa lasten kanssa yhdessä vietetyt perhehetket koettiin samalla hyviksi parisuhdehetkiksi, sillä tuolloin oli mahdollista toteuttaa sekä vanhemman että puolison rooleja. Vanhemmuuden jakaminen ja sen merkityksellisyyden kokeminen yhteisenä asiana nähtiin sekä parisuhteen että omaa ja lasten hyvinvointia vahvistavana asiana.

Parisuhteita kuormittavia tekijöitä voidaan tarkastella myös jäsentämällä parisuhteesta eroamiseen johtavia syitä. Eron johtavat syyt ovat usein moniulotteisia ja monilukuisia, minkä vuoksi en pyri esittämään niistä kaiken kattavaa kuvausta. Nostan kuitenkin esiin joitain tutkimuksia, jotka kuvaavat yhtenevästi parisuhdekriisiin tai eron johtavia tekijöitä. Jouko Kiisken (2011) tutkimuksessa paljastui kymmeniä syitä suomalaisten pariskuntien avioeroille. Kommunikaatiovaikeudet, suhteen hoitamattomuus ja toisistaan vieraantuminen olivat näistä keskeisimpiä. Samoin arvostuksen, rakkauden, intohimon ja läheisyyden puute yhdessä seksielämän ongelmien kanssa koettiin keskeiseksi syyksi erolle. Näitä eromotiiveja nimitettiin tutkimuksessa yhteisesti läheisyyden puutteen ulottuvuudeksi. Toiseksi ulottuvuudeksi nimettiin puolisoiden erilleen kasvaminen, jolloin elämän arvot, tavoitteet ja unelmat eivät enää kohdanneet tai saaneet ymmärrystä puolisoilta. Kolmannen ulottuvuuden muodosti puolison itsenäistyminen, jonka taustalla vaikutti esimerkiksi kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta kotitöissä, uskottomuus tai epäluottamus kumppania kohtaan. (Kiiski 2011, 125, 132–144, 153.)

Vastaavia tuloksia on noussut esiin myös Paajasen (2003, 70–76) tutkimuksesta, jossa eron johtavia syitä olivat muun muassa suhteen hoitamattomuus ja vaikeus selvittää ristiriitoja, keskustelun puute sekä läheisyyden ja tunteiden ilmaisun puutteet. Myös rahankäyttöön liittyvät ongelmat, erilaiset arvot ja elämäntyyli vapaa-ajanviettotapoineen mainittiin johtavan henkiseen ja fyysiseen etäntymiseen ja lopulta eron parisuhteessa. Lisäksi mustasukkaisuus, uskottomuus ja seksuaaliseen toimintaan liittyvät ongelmat mainittiin syinä eroamiselle. Harvemmin mainittuja, joskin potentiaalisia eron syitä olivat Kiisken (2011, 125–126) tutkimuksessa fyysinen väkivalta, oma päihteiden tai rahan väärinkäyttö, omaan työhön liittyvät tekijät, uskottomuus tai uuden kumppanin löytäminen (myös Kontula 2013). Samoin mielenterveysongelmat, henkinen väkivalta ja lapsettomuus olivat harvemmin mainittuja eron syitä (Kiiski 2011, 145, 149–152). Myös Paajasen (2003, 72, 75) tutkimuksessa päihteiden käyttö ja väkivalta mainittiin harvemmin eron syyksi. Niitä kuitenkin pidettiin riittävänä syynä eroamiselle, mikäli suhteessa sellaista esiintyisi, kuten myös kumppania halveksuvaa käytöstä tai lasten huolenpidon laiminlyöntiä (Paajanen 2003, 68–69).

Sekä Kontula (2013, 58–59) että Kiiski (2011, 59–62) käsittelevät Gottmanin (esim. Gottman ym. 1998; Gottman & Silver 2004) teoreettisia jäsenyyksiä eron varoitusmerkeistä, joissa korostuu pariskunnan tuhoisa vuorovaikutustapa suhteen hajottavana tekijänä. Kommunikaatiomalli, joka on sisällöltään kielteistä, halveksivaa, ivallista ja kriittistä, on yksi varoitusmerkki. Suhde näyttäytyy tuolloin emotionaalisesti etäisenä. Toinen varoitusmerkki on neljän toisiaan seuraavan elementin, kritiikin, halveksunnan, puolustautumisen ja vetäytymisen muodostama vuorovaikutuskehä. Kritiikki ja halveksunta kohdistuvat kumppanin persoonaan yksittäisen asian tai teon sijaan. Tuolloin erinäinen

negatiivinen viestintä johtaa kumppanin puolustautumiseen, mikä puolestaan synnyttää vihamielisen hyökkäysten ja puolustautumisen kehän pariskunnan välille. Tästä kuohunnasta seuraa lopulta vetäytyminen, kolmas varoitusmerkki, jolloin toinen tai molemmat osapuolista katkaisevat vuorovaikutuksen ja tunneyhteyden toiseen. Loput kolme varoitusmerkkiä liittyvät emotionaalista ja fyysistä etäännyntä viestivään kehonkieleen, epäonnistuneisiin ongelmien korjausyrityksiin sekä suhteen menneiden tapahtumien muisteleminen pääasiassa kielteisinä ja epäonnistuneina.

Vastaavia erokriisiin johtavia tekijöitä havaittiin myös Hanna Ranssi-Matikaisen (2012) tutkimuksessa. Ylikuormittava elämäntilanne, johon liittyy muun muassa työn ja perheen yhteensovittamisen mukanaan tuomat haasteet roolijaoille, yhdessäololle ja läheisyydelle, johtavat fyysisen ja henkisen erillisyyden kasvuun suhteessa. Parisuhteen huomiointi jää herkästi työn ja lapsista huolehtimisen taakse. Kuormitusta suhteelle lisää myös omassa lapsuudessa koettu perusturvallisuuden puutteellisuus, mikä voi heijastua parisuhteeseen luottamuksen puutteena, negatiivisina ja tuhoisina käyttäytymismalleina tai ylikorostuneena huomionkaipuuna. Näiden lisäksi tutkimuksessa (em.) nousivat esiin jälleen kommunikaation vaikeudet. Se, miten puhumattomuudella vältellään konflikteja suhteessa tai miten vaikeista asioista, omista tarpeista ja tunteista ei kyetä viestimään toiselle, ovat merkkejä puutteellisista kommunikaatiotaidoista. Tutkimuksessa löydettiinkin vastaavia negatiivisia vuorovaikutusmalleja erokriisin taustalla, kuin edellä kuvaamassani Gottmanin jäsenyyksessä.

Ranssi-Matikainen (2012) nostaa esiin myös sukupuoleen liitetyt kuormitustekijät parisuhdekriisien taustalla. Rooliodotusten luomat paineet liittyvät niin naisena, miehenä kuin vanhempana olemiseen ja toimimiseen. Usein nämä odotukset muodostuvat jo omassa lapsuudessa, näyttäytyen opittuina, ylisukupolvisina käyttäytymismalleina parisuhteessa. Käytännön tasolla nämä opitut ideat ”oikeanlaisesta” nais- tai miespuolisona sekä äitinä tai isänä olemisesta saattavat kuormittaa sekä yksilön itsensä että parisuhteen hyvinvointia erilaisin heijastumin. Yhtä lailla yhteen törmäävät rooliodotukset toista kohtaan vaikuttavat ongelmien syntyyn. Lisäksi sosiokulttuurinen erilaisuus sekä rahankäyttöön ja varallisuuteen liittyvä epätasajako ja vallankäyttö haastavat suhteen hyvinvointia. Edellä kuvatut ongelmat ja yleinen kuormittuneisuus eri elämän osa-alueilla johtivat toisinaan lopulta rinnakkaissuhteen aloittamiseen, mikä nousi Ranssi-Matikaisen (em.) tutkimuksessa useimmiten esiin erokriisin syytä tarkasteltaessa. Tutkimuksessa kuvatut ongelmien lähteet näyttäytyivät monin tavoin yhteen kietoutuvina ja toisiinsa linkittyvinä, mikä kuvastaa hyvin parisuhdeongelmien moniulotteisuutta.

3.4 Parisuhdeongelmien ja eron merkitykset yksilöille, lapsille ja perhesysteemille

Huoli erojen yleistymisestä on kiinnittynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa pääasiassa sen vaikutuksiin perheen lapsille sekä perhe- ja avioliittoinstituution moraalikäsitysten murenemiseen, joskin jälkimmäiseen vähenevissä määrin (Castrén ym. 2019, 344; Kuronen 2003, 104; Maksimainen 2014). Yhtä tärkeää olisi huomioida eron vaikutukset eronneiden itsensä elämässä ja kokemassa hyvinvoinnissa, sillä ero vaikuttaa yksilöön laajasti (Deylami 2020). Se on yksi suurimmista stressitekijöistä ihmisen elämänsä aikana. Ero on paitsi emotionaalisen sidoksen purkautumisprosessi, usein myös taloudellisesti, juridisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti vaikuttava, elämää merkittäväällä tavalla muuttava tapahtuma. (Kontula 2013; Kiiski 2011, 156; Nurmela & Kaittila 2019.)

Eron on havaittu vaikuttavan monin tavoin negatiivisesti yksilön elämään. Tutkimuksissa on raportoitu muun muassa onnellisuuden ja elintason laskua, negatiivisia vaikutuksia ihmisen psyykkiseen terveyteen esimerkiksi lisääntyneinä masennusoireina, somaattisten sairauksien ja terveysongelmien lisääntymistä sekä lisääntynyttä vahingoittavaa käyttäytymistä itseä ja muita kohtaan (esim. Amato 2014; Gottman 1998, 170). Erotessa parisuhteesta mahdollisesti saadut positiiviset vaikutteet ja hyödyt katkeavat. Emotionaalinen tuki, kumppanin tarjoama sosiaalinen seura, taloudellinen turvallisuus ja kumppanin myötävaikutus terveiden elintapojen vaalimiseen ovat näistä esimerkkejä. Ero vaikuttaa myös eronneiden sosiaaliseen verkostoon. Parisuhteen aikana syntyneet sukulais- ja ystävyysuhteet muotoutuvat eron jälkeen uudelleen, joillakin kokonaan päättyen. Yhteyden katkeaminen läheisiin ihmisiin voi koskettaa merkittäväällä tavalla paitsi eronneita, myös eronneiden lapsia. (Amato 2014, 10; Castrén 2009; Paajanen 2003, 78.)

Ero voikin olla kriisi myös lapselle. Se esimerkiksi muuttaa lapsen kasvu- ja kehitysympäristöä vanhempien muuttaessa erilleen. Vaadittavat käytännön järjestelyt asumisen ja vanhempien tapaamisten ja yhteydenpidon suhteen ovat merkittäviä muutoksia lapsen elämässä, vaikka ne toteutuisivatkin ilman erimielisyyksiä tai vaikeita huoltoriitoja. Haasteellisissa tilanteissa riskit erilaisille kuormitustekijöiden kasvulle lisääntyvät niin vanhemmilla kuin lapsilla. (Amato 2014; Nurmela & Kaittila 2019.) Myös lapsen emotionaalinen yhteys etävanhempaan voi heiketä eron myötä. Eron kokeminen voi vaikuttaa monin tavoin negatiivisesti myös lapsen käyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin, koulussa pärjäämiseen ja tunne-elämään. Lapsuudessa koetun eron on todettu lisäävän myös aikuisiässä koettuja erilaisia elämänhaasteita. (Amato 2014.)

Voidaan siis todeta, että erolla on monia negatiivisia vaikutuksia yksilön hyvinvoinnille. Toisaalta yhtä lailla huonoksi koetussa parisuhteessa eläminen vaikuttaa kielteisesti yksilön hyvinvointiin: psyykkiset ongelmat sekä itsetunto-ongelmat lisääntyvät ja elämässä yleisesti koettu onnellisuus ja

tyytyväisyys heikkenevät samalla tavalla kuin erossa. Ahdistuneisuuden, epäterveiden elintapojen ja riskikäyttäytymisen lisääntyminen voivat olla seurausta myös onnettomassa parisuhteesta elämisestä. Onnettoman parisuhteen on havaittu lukuisissa tutkimuksissa vaikuttavan negatiivisesti ihmisen fyysiseen terveyteen. Huonossa parisuhteessa pysymisen voikin olla eroamista huonompi ratkaisu yksilön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. (Fletcher ym. 2019, 81–85; Hawkins & Booth 2005; Kiiski 2011.)

Parisuhteessa ilmenevät ongelmat voivat vahingoittaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta sekä vanhemmuutta (Cox & Paley 2003; Rytönen & Hautsalo 1999, 39). Parisuhdeongelmat voivat heijastua myös suoraan lapseen (Amato 2014; Salo 2009). Esimerkiksi lapsen kokema emotionaalinen turvallisuus omassa perheympäristössä on yksi keskeinen tämän hyvinvointiin vaikuttava tekijä (Notko & Sevón 2018). Pariskunnan vihamielinen riitely, riitojen selvittämättä jättäminen ja muunlaiset tuhoiset konfliktien käsittelytavat pahimmillaan uhkaavat juuri lapsen emotionaalista, mutta myös fyysistä turvallisuuden tunnetta, psykososiaalista hyvinvointia ja kehitystä sekä vanhemman ja lapsen välistä kommunikointia (esim. Craft ym. 2021; Davies ym. 2015; Harold ym. 2004; Mills ym. 2021). Marianne Notkon ja Eija Sevónin (2018) tutkimuksessa lapset, jotka olivat todistamassa vanhempiansa välisiä konflikteja, kuvasivat usein tähän liittyviä pelon, huolen ja syyllisyyden tunteita. Lasten oli vaikea ymmärtää, mistä vanhempien välisissä riidoissa oli kyse ja oletus omasta syyllisyydestä vanhempien konflikteihin toistui lasten kertomuksissa. Tällaiset lasten kokemat tunteet vaikuttavat heidän emotionaaliseen turvallisuuteensa.

Parisuhdeongelmien negatiivisista vaikutuksista lasten hyvinvointiin ja käyttäytymiseen sekä vanhemmuuteen on tehty lukuisia kansainvälisiä tutkimuksia, joista muutamia Sirpa Salo (2009) on käsitellyt artikkelissaan kattavasti. Monissa tutkimuksissa on havaittu vanhempien konfliktien heijastuvan lapseen erilaisina käyttäytymis- ja mielenterveysongelmina. Vanhemmuuteen parisuhdeongelmat ovat vaikuttaneet paitsi kasvatuksen epäjohtonmukaisuutena, myös ankarampana kurinpitona ja empatian heikkenemisenä. (Ks. Salo 2009, 104–106.) Salo (2009, 107) kuitenkin muistuttaa, etteivät useinkin esiintyvät parisuhdekonfliktit vielä välttämättä johda lapsen pahoinvointiin ja oireiluun, vaan ratkaisevaa on tapa, jolla vanhemmat käsittelevät ongelmia ja erimielisyyksiä (ks. myös Katz & Gottman 1993) Rakentava ja rauhanomainen ongelmien käsittely, joka käydään muualla kuin lasten läheisyydessä, suojaa lapsia haitallisilta vaikutuksilta (Salo 2009).

Parisuhteen ongelmat voivat siis vaikuttaa monin eri tavoin negatiivisesti paitsi parisuhteen osapuoliin, myös perheen lapsiin. Monista kielteisistä vaikutuksista huolimatta on kuitenkin huomioitava, että joillakin ero huonosta suhteesta voi lisätä koettua hyvinvointia. Ihmiset kokevat eron eri tavoin ja myös sopeutuvat muutokseen eri tavoin (Amato 2014). Paajasen (2003)

tutkimuksessa osa koki onnellisuuden lisääntyneen, itsetunnon vahvistuneen ja suhteen omiin lapsiin parantuneen eron myötä. Myös suhteet ystäviin vahvistuivat ja vapaa-ajan koettiin lisääntyneen. Oman henkisen pahoinvoinnin koettiin päättyvän eroon. (Paajanen 2003, 78, 81; myös Fletcher ym. 2019, 273.) Monet kokevatkin eron niin sanottuna mahdollisuutena uudelle alulle ja oman henkisen kasvun paikkana (Amato 2014, 11). On selvä, että joskus ero onkin paras ratkaisu ongelmalliselle parisuhteelle. Tässä tutkimuksessa haluan kuitenkin nostaa esiin vaihtoehdon eroon päätymiselle: parisuhteen hoitamiseen ja parisuhteen laadun edistämiseen tähtäävän ammatillisen tukemisen.

Koska sekä epätydyttävässä, ongelmien täyteisessä parisuhteessa eläminen, että myös suhteesta eroaminen tuottavat inhimillistä pahoinvointia yksilölle ja laajemmin koko perhesysteemille, olisi mielestäni tärkeä tarkastella niitä tapoja, joilla parisuhteiden hoitamista ja hyvinvoinnin vahvistamista olisi mahdollista tukea. On perusteltua ajatella, että parisuhteita tukemalla voidaan vaikuttaa paitsi suhteen osapuolten väliseen vuorovaikutukseen ja siten lisätä koettua hyvinvointia, samalla myös vahvistaa toimivaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Esimerkiksi tuhoisan konfliktimallin korvaaminen rakentavalla käsittelymallilla auttaa ylläpitämään lapsen emotionaalista turvallisuutta tämän perheympäristössä. Parisuhteessa ilmenevä myönteinen vuorovaikutus, läheisyys ja lämminhenkisyys vaikuttavat parhaimmillaan koko perheen myönteiseen vuorovaikutukseen ja hyvään ilmapiiriin, mikä puolestaan lisää koko perheen hyvinvointia (Terävä & Böök 2018). Näin ollen hyvinvoiva parisuhde vahvistaa koko perhesysteemiä. Näen, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tarjoama tuki parisuhteiden hoitamisessa voi parhaimmillaan edistää lastenkin hyvinvointia, sillä tukemalla parisuhdetta tuetaan lopulta koko perhettä. Tämä puolestaan vastaa juuri sitä toiminnan ideaa, minkä pohjalle perheneuvolatyö on aikanaan rakennettu ja mihin sen voi odottaa edelleenkin vahvasti nojaavan.

3.5 Parisuhteen hoitaminen

Parisuhteen laadun lisäksi tutkimuksissa käsitellään usein myös parisuhteen hoitamista. Parisuhteen hoitamista on tarkasteltu monista näkökulmista, eikä käsitteelle löydy yhtä tiettyä määritelmää (Dainton & Myers 2020; Malinen 2011, 21). Toisinaan saatetaan puhua parisuhteen ylläpitämisestä hoitamisen sijaan (esim. Kontula 2013) sen englannin kielisessä tutkimuksessa käytetyn termin ”maintenance” mukaisesti (Malinen & Sevón 2009, 150). Parisuhteen hoitaminen kuvaa kuitenkin paremmin suhteen laatua parantamaan pyrkivää toimintaa (Malinen 2011, 20), joten pitäydyn itse tässä termissä.

Erilaisia teorioita parisuhteen hoitamisesta on esitetty vuosien saatossa lukuisia (ks. Dainton 2017; Dainton & Myers 2020; Malinen ym. 2010a), eikä niitä kaikkia ole mahdollista kuvata tässä tutkimuksessa. Marianne Daintonin ja Scott Myersin (2020, 2) mukaan nykyisin eniten käytettyjä määritelmiä ovat alun perin Kathryn Dindian ja Daniel Canaryn (1993) luomat jäsenyykset suhteen hoitamisesta. Heidän mukaansa parisuhteen hoitamisella voidaan viitata suhteen olemassaolon säilyttämiseen erilaisten toimintojen avulla, jolloin ei huomioida niinkään suhteen laatua vaan lähinnä kestävyyttä. Hoitamisella voidaan tarkoittaa myös suhteen pitämistä nykytilassaan tai suhteen pitämistä sen osapuolia tyydyttävänä ja laadukkaana. Hoitamisella on myös viitattu suhteen huoltamiseen ongelmia ehkäisemällä sekä niitä korjaamalla. (Dindia & Canary 1993 Malisen 2011, 21 muk.) Nämä määritelmät kuvaavat suhteen hoitamista prosessina, osana suhteen dynaamista vuorovaikutusta (Dainton & Myers 2020, 2).

Esimerkiksi parisuhteen hoitamiseen pureutuvista tutkimuksista otan Laura Staffordin ja Daniel Canaryn (1991) tutkimuksen, jossa parisuhteen hoitamisen strategioita on jaettu viiteen eri toimintamalliin. Ensimmäinen strategia on myönteisyys, joka näkyy yleisenä optimistisuutena ja lämminhenkisyysnä vuorovaikutuksessa kumppanin kanssa niin ristiriitojen käsittelytavoissa, emotionaalisen tuen tarjoamisessa kuin päivittäisissä kiinnostuksen ja kiintymyksen osoituksissakin. Toinen strategia on avoimuus, joka näkyy kykynä keskustella avoimesti parisuhteesta ja siihen liittyvistä omista tarpeista ja tunteista. Vakuuttelulla, kolmannella strategialla, viitataan kumppanin viestintään siitä, että on vakaasti suhteessa toisen kanssa. Suhteessa osoitetaan uskollisuutta ja rakkautta toista kohtaan ja sillä nähdään olevan tulevaisuus. Neljäs strategia koskettaa kumppaneiden läheisverkostoja: yhteisten ystävien ja sukulaisten huomioimista osana parisuhteen arkielämää, mikä osaltaan auttaa parisuhteen hoitamisessa. Viides ja viimeisin strategia on tehtävien jakaminen. Sillä tarkoitetaan arkisten kotitöiden ja muiden tehtävien jakamista tasapuolisesti parisuhteessa. Osallistamalla parisuhteessa arkielämän toimintoihin ja askareisiin osoitetaan samalla sitoutuneisuutta parisuhteeseen. (Stafford & Canary 1991 Canaryn & Staffordin 1992 muk.)

Myöhemmässä tutkimuksessa jaotteluun on lisätty kaksi strategiaa: neuvojen antaminen kumppanille sekä ristiriitojen hallinta, jolla viitataan ongelmatilanteiden ratkaisemiseen osoittamalla kärsivällisyyttä ja ymmärrystä, kykyä pyytää ja antaa anteeksi sekä yhteistyöhön pyrkimistä (Stafford ym. 2000). Vaikka näiden strategioiden jaotteluja ja niiden luotettavuutta parisuhdetyytyväisyyden mittareina on tarkasteltu myöhemmin kriittisesti ja esitetty näihin joitain korjauksia (esim. Stafford 2011), kuvaa jaottelu kriittisistä arvioinneista huolimatta mielestäni kuitenkin hyvin sitä toimintojen kirjoa, jonka avulla parisuhteen hyvinvointia voidaan pyrkiä vahvistamaan suhteen sisäisessä vuorovaikutuksessa.

Edellä kuvaamani strategioiden toimivuus voi olla riippuvainen siitä, kuinka oikeudenmukaiseksi parisuhteen osapuolet kokevat suhteensa (Canary & Stafford 1992). Oikeudenmukaisuudella viitataan jo aiemmin esittämäni suhteesta saatujen hyötyjen ja panostusten tasapainon tavoitteluun. Kun molemmat suhteen osapuolet kokevat saavansa suhteelta yhtä paljon kuin mitä siihen panostavat, koetaan suhde oikeudenmukaiseksi. Vastaavasti silloin kun hyötyjen ja panostusten suhde koetaan epäsuhtaiseksi, nähdään suhde myös epäoikeudenmukaisena. (Dainton & Myers 2020, 11.) Oikeudenmukaisuusteorian näkemyksiä on myös yhdistetty oletukseen siitä, että oikeudenmukaisiksi koetuissa suhteissa suhdetta hoidetaan enemmän eri keinoja hyödyntämällä kuin epäoikeudenmukaisiksi koetuissa suhteissa (Dainton 2017). Oikeudenmukaisuuden ja suhteen hoitamisen välisistä yhteyksistä on kuitenkin esitetty paljon myös kriittisiä arvioita (ks. Dainton 2017).

Strategiat ovat luonteeltaan tietoisia parisuhteen hoitamiseen ja laadun parantamiseen tähtääviä tekoja. Parisuhteen hoitamisen yhteydessä tällaisten tietoisten strategioiden rinnalla puhutaan myös hoitamisen rutiineista: vähemmän tiedostetuista ja ei-tavoitteellisista teoista, jotka yhtä lailla näkyvät parisuhteen päivittäisessä arjessa ja puheessa sitä hoitavina tekijöinä. (Dainton & Stafford 1993; Malinen & Sevón 2009, 157; Malinen 2011, 23.) Parisuhteen hoitaminen toteutuu siis sekä tietoisten strategioiden mutta myös ei-tietoisten rutiinien kautta. Rajanvedot sille, mitkä parisuhteen hoitamisen teot ovat strategisia ja mitkä rutiineja, ovat usein häilyviä (Malinen & Sevón 2009, 157). Molempien tapojen perimmäinen tarkoitus on kuitenkin sama eli edistää suhteen tavoiteltuja ominaisuuksia, kuten tyytyväisyyttä, sitoutuneisuutta, kiintymystä ja rakkautta (Stafford 2011, 280).

Parisuhteen hoitaminen siis koostuu erilaisista teoista ja toimista, joilla parisuhteen hyvinvointia ja jatkuvuutta tuetaan. Tutkimuksissa kuvatut parisuhteen laatua selittävät tekijät voidaankin ymmärtää myös parisuhteen hoitamisen keinoina. (Malinen ym. 2010a; Malinen 2011, 20–21.) Parisuhteen hoitamisen tavat ovat siten yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen (esim. Malinen & Sevón 2009; Stafford ym. 2000). Esimerkiksi aiemmin kuvaamani Gottmanien (2017) jäsenyydet toimivan parisuhteen periaatteista ovat Malisen (2011, 21) mukaan juuri parisuhteen hoitamiseen liitettävissä olevia asioita. Malisen ym. (2010a, 120) mukaan hoitaminen kytkeytyy yhtä lailla rakkauteen ja kiintymykseen, luottamukseen, sitoutumiseen ja valtasuhteiden tasaiseen jakautumiseen parisuhteessa.

Parisuhteiden hoitaminen tapahtuu etenkin puolisoitten välisessä vuorovaikutuksessa, joskin Dainton (2014) on esittänyt hoitamisen sijoittuvan neljään kontekstiin: yksilön psykologiseen minäkontekstiin, kumppanien vuorovaikutuksen muodostamaan systeemikontekstiin, pariskunnan sosiaalisen verkoston muodostamaan verkostokontekstiin sekä laajempaan kulttuurikontekstiin, joka

kytkee historiallis-kulttuuriset arvot ja normit parisuhteen hoitamiseen. Monissa tutkimuksissa on tarkasteltu sitä, miten parisuhteen hoitamiseen vaikuttavat yhtä lailla yksilön persoonallisuus, kyvyt ja tavoitteet sekä monet lukuisat sosiaaliseen vuorovaikutukseen kytkeytyvät ilmiöt ja kulttuuriset tekijät (ks. Dainton & Myers 2020). Näin ollen parisuhteen hoitaminen kiinnittyy moniin tekijöihin, minkä näen tekevän parisuhteen hoitamisesta monille pariskunnille haastavaa. Yhteiskunnan tarjoamalla sosiaali- ja terveyspalveluilla, kuten perheneuvoloilla, onkin tästä näkökulmasta katsottuna keskeinen ja tarpeellinen paikka parisuhteiden hoitamisen tukemisessa ja hyvinvoinnin edistämisessä.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on hahmottaa ja jäsentää sitä, miten perheneuvolassa työskentelevät sosiaalityöntekijät tukevat sinne asiakkaiksi tulleita pariskuntia heidän erilaisissa parisuhteeseensa liittyvissä ongelmissa. Tutkimuskysymykseni on kaksiosainen:

1. Millaisia parisuhdeongelmia perheneuvolan sosiaalityöntekijät tunnistavat ja käsittelevät työssään? sekä

2. Millaista perheneuvolassa tarjottava parisuhdetta tukeva työ on perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvaamina?

Tutkimuksellani haluan siis tuottaa jäseneltyä tietoa ensinnäkin siitä, millaisia parisuhdeongelmia perheneuvolassa työskentelevät sosiaalityöntekijät kohtaavat tyypillisesti omassa asiakastyössään. Parisuhdeongelmilla viitataan sellaisiin asioihin, jotka aiheuttavat erinäisiä ristiriitoja ja konflikteja pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen ja perhe-elämään. Aineistossa esiin tuodut asiakaspariskuntien parisuhdeongelmat ovat usein asiakkaiden itsensä tunnistamia, mutta toisinaan myös sellaisia, jotka vaativat tunnistetuksi tullakseen sosiaalityöntekijöiden ammatillista näkemystä, osaamista ja taitoa. Parisuhdeongelmien määrittely tapahtuu kuitenkin aina asiakkaiden ja ammattilaisten yhteisen, dialogisen ja vuorovaikutteisen prosessin kautta. Lisäksi pyrin tutkimukseni kautta erittelemään ja kuvailemaan niitä tapoja, keinoja, ja erityispiirteitä, joilla sosiaalityöntekijät tukevat pariskuntia näissä moninaisissa haasteissa. Vaikka perheneuvolatyössä saattaa usein painottua erotyöskentely ja perheasioiden sovittelutyö, keskityn tutkimuksessani löytämään ja jäsentämään niitä tuen piirteitä, joilla pyritään vahvistamaan parisuhteen laatua ja hyvinvointia.

4.2 Aineisto ja aineiston hankinta

Tutkimukseni aineisto koostuu kuudesta yksilöhaastattelusta, jotka olen kerännyt erään suuren kaupungin perheneuvolassa työskenteleviltä sosiaalityöntekijöiltä. Koska tutkimukseni aihe liittyy perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemään työhön, pidin tämän kohderyhmän haastattelemista luonnollisena valintana. On perusteltua esittää kysymyksiä sellaisille henkilöille, joiden voidaan olettaa tietävän tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä kattavasti tai joilla on muutoin kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajarvi 2018, 98). Yksilöhaastatteluihin päädyin ryhmähaastattelun sijaan käytännön syistä: haastatteluajkojen sopiminen yksilöiden kanssa oli helpommin järjestettävissä kuin mitä monen työkiireisen sosiaalityöntekijän vapaiden aikojen yhteensovittaminen olisi ollut. Vaikka

ryhmähaastattelukin olisi voinut toimia hyvin haastattelumuotona tutkimuksessani, sain yksilöhaastatteluiden avulla monipuolista ja sisältörikasta aineistoa, johon olen erittäin tyytyväinen.

Toteutin yksilöhaastattelut puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Tuolloin haastattelussa edetään tutkijan ennalta valitsemien teemojen ja kysymysten mukaisesti. Haastateltavia kannustetaan vastaamaan kysymyksiin vapaasti omin sanoin, omien kokemustensa pohjalta. Kysymysten muoto ja teema-alueet ovat samat kaikille haastateltaville, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella. Oleellista on löytää vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Vastamäki 2015, 29; Hirsjärvi & Hurme 2022, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.)

Haastattelun merkittävin etu aineistonkeruun menetelmänä on sen joustavuus: esitettyjä kysymyksiä on mahdollista selventää, toistaa ja tarkentaa haastattelutilanteessa, jolloin syntyy dialogista keskustelua haastateltavan kanssa. Kysymysten järjestystä ja painotuksia on myös mahdollista muuttaa tarpeen mukaan. Haastateltavan asema subjektina, vapaasti tietoa tuottavana ja merkityksiä luovana aktiivisena osapuolena mahdollistaa sen, että haastattelujen avulla voidaan hankkia kattavasti tietoa vähemminkin tutkitusta aiheesta. Haasteeksi voi muodostua se, jos haastateltava ei ymmärrä kysymyksiä tai osaa muusta syystä vastata niihin. Tuolloin myös tutkijan virheellisten tulkintojen teon riski kasvaa. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää myös haastateltavan mahdollinen tapa tuottaa ikään kuin sosiaalisesti hyväksytyjä tai suotavia vastauksia sen sijaan, että tämä vastaisi ”puhtaasti” omaan kokemukseensa nojaten. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 34–35; Puusa 2020a, 106–111; Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–86.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2022, 66) mukaan haastattelun suunnitteluvaiheessa tutkijan on otettava kantaa hypoteesien eli tutkijan ennako-oletusten muodostumiseen. Koska olen tutkimuksessa kiinnostunut tutkimuskohteideni perusluonteista ja pikemminkin etsin niistä uutta tietoa kuin todennan vanhaa, pyrin jättämään haastattelukysymyksissä mahdollisimman paljon tilaa avoimuudelle. Toisaalta on selvä, että tutkimukseni taustoittavassa osiossa esitetyt käsitteet ja tieto, johon olen ennen haastattelurungon suunnittelua ja aineistonkeruuseen ryhtymistä perehtynyt, on ohjannut minua muodostamaan tietynlaisia kysymyksenasetteluja. Tämä on tarpeellistakin, sillä onnistuneen teemahaastattelun pohjana toimii juuri tutkijan riittävä perehtyneisyys tutkimuskohteena olevan aiheen tai ilmiön ominaisuuksiin, siihen liitettäviin keskeisiin käsitteisiin ja elementteihin. Näistä muodostettu esiyymmärrys auttaa paitsi temaattisen haastattelurungon muodostamisessa, myös aineiston tulkintavaiheessa. (Puusa 2020a, 112–113.)

Teemahaastattelun tekeminen perheneuvolan sosiaalityöntekijöille edellytti itseltä tutkijana ymmärrystä muun muassa perheneuvolasta toimintakontekstina sekä alustavaa esitietoa

haastateltavien työkuvasta tässä kontekstissa. Lisäksi perehtyneisyys aiempaan tutkittuun tietoon parisuhteista ja parisuhdeongelmista auttoi muodostamaan esikäsityksen tutkittavasta ilmiöstä sekä ohjaamaan omaa kysymyksenasettelua, käyttämään molemmin puolin ymmärrettäviä sanavalintoja sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa sekä myöhemmin tukemaan omaa loogista päättelyä ja tulkintojen tekemistä kerätystä aineistosta. Pyrin kuitenkin aktiivisesti tiedostamaan ennakkoletusteni olemassaolon, enkä anna niiden rajoittaa tulkintatyötäni aineiston analysointivaiheessa, vaan jätän tilaa haastateltavien tuottamalle mahdolliselle uudelle tiedolle (Ks. Eskola & Suoranta 2014, 19–20).

Aineistonkeruuprosessi käynnistyi tammikuussa 2022 yhteydenotostani perheneuvolan johtajaan. Johtajan suostuessa haastateltavien etsimiseen yksiköstään hain vielä erikseen kaupungilta tutkimuslupaa. Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen aloitin haastateltavien etsimisen. Lähetin helmikuussa 2022 perheneuvolan johtajan välittämänä yksikön sosiaalityöntekijöille sähköpostitse pyynnön haastatteluun osallistumiseksi. Sähköpostissa kerroin lyhyesti tutkimuksen sisällöstä ja tarkoituksesta. Informoin haastateltavia tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja muista oikeuksista, henkilötietojen sekä syntyneen aineiston käsittelystä, säilyttämisestä ja tuhoamisesta. Alun vähäisten yhteydenottojen jälkeen lähetin vielä muistutusviestin, mikä lopulta johti yhteensä seitsemään osallistumisilmoittautumiseen. Näistä seitsemästä ilmoittautumisesta yksi kuitenkin peruuntui, joten yksilöhaastatteluja toteutui yhteensä kuusi helmi-maaliskuun aikana.

Haastatteluista puolet toteutui lähitapaamisena haastateltavan työhuoneessa perheneuvolassa ja puolet etäyhteydellä Microsoft Teams-viestintäalustan kautta. Haastatteluympäristössä on hyvä kiinnittää huomiota sen rauhallisuuteen ja miellyttävyyteen, sillä se edistää paitsi keskittymistä, myös hyvän ja luottamuksellisen kontaktin luomista haastateltavaan (Eskola & Vastamäki 2015, 30; Hirsjärvi & Hurme 2022, 74). Koen, että tämä toteutui sekä lähi- että etätapaamisissa onnistuneesti. Äänitin haastattelut omalla älypuhelimelläni. Haastatteluista lyhyin kesti 37 minuuttia ja pisin tunnin ja kolme minuuttia. Haastattelut tallentuivat puhelimeni Tallennin-sovelluksen tiedostokansioon, josta siirsin ne välittömästi haastattelun jälkeen omalle tietokoneelle samalla poistaen alkuperäisen tallennuksen puhelimelta. Ennen haastattelujen aloittamista olin tarkistanut puhelimeni asetuksista, etteivät haastattelutallenteet tallentuisi muualle. Näin varmistuin siitä, että tallenteiden poistaminen puhelimelta sujuisi tietoturvallisesti. Teamsissa pidetyt haastattelut tallentuivat lisäksi henkilökohtaiselle Microsoft OneDrive-pilvipalvelutililleni.

Haastattelutallenteiden analyysi alkaa niiden muuttamisesta tekstimuotoon eli litteroinnista. Litterointia voidaan tehdä eritasoisilla tarkkuuksilla, jonka valinta perustuu tutkimuskysymykseen sekä analyysitapaan. (Ruusuvoori & Nikander 2017.) Litteroin haastattelutallenteet

tekstinkäsittelyohjelmalla peruslitterointia eli sanatarkkaa puhekieltä noudattaen, poistaen tekstistä kuitenkin sellaiset täytesanat, kuten ”niinku”, ”öö” ja ”tota”, ylimääräiset toistot ja yksittäiset äännähdykset. Peruslitterointi, joka ei sisällä muita puheen piirteitä, kuten huokauksia, taukoja tai äänenpainoja, on muodoltaan riittävä ja tutkimukseni sisältöön soveltuva tapa, sillä aineiston analysoinnin kohteena on puheen asiasisältö. (Aineistonhallinnan käsikirja; Ruusuvuori & Nikander 2017). Yhden tallenteen litterointiin kului aikaa noin kolmesta tunnista seitsemään ja puoleen tuntiin. Litterointityössä hyödynsin tekstinkäsittelyohjelman sanelutoimintoa, mikä hieman nopeutti työtä. Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä 68 sivua vaihdellen 9 sivusta 15 sivuun yhtä haastateltavaa kohden. Koodasin haastateltavat henkilöt tunnisteilla H1–H6.

Haastattelurunkoni on nähtävissä liitteenä (Liite 1) tutkimuksen lopussa. Jokainen haastattelukerta alkoi lyhyellä kertauksella tutkimuksen tavoitteista sekä haastateltavan taustatietojen kartoittamisella. Taustatietoina kysyin haastateltavilta heidän koulutustaustaansa sekä mahdollisia lisäkoulutuksia sosiaalityöntekijän pätevyyden lisäksi, lyhyttä kuvausta heidän työhistoriastaan sosiaalityöntekijänä ja erityisesti perheneuvolan sosiaalityöstä sekä kuvausta perheneuvolasta työympäristönä tai tyypillisistä sosiaalityöntekijän työtehtävistä siellä. Kaikilla kuudella haastattelemallani henkilöllä oli sosiaalityöntekijän pätevyys, vaikkakin tähän oli päädytty erilaisia polkuja pitkin. Monet olivat valmistuneet 1980–1990-lukujen aikaan, jolloin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista on säädetty eri tavoin kuin nykyään. Osa oli valmistunut sosiaalipedagogiikan tai sosiaalipsykologian tutkintolinjalta tai opiskellut muun tutkinnon ennen sosiaalityöntekijän ammattinimikkeen saamista. Yksi haastateltavista oli käynyt lisäksi erillisen kasvatus- ja perheneuvonnan erikoistumiskoulutuksen. Puolella haastateltavista oli myös perhe- ja/tai paripsykoterapeutin pätevyydet, osa oli käynyt lyhyitä terapiakoulutuksia ja yksi parhaillaan opiskeli ratkaisukeskeiseksi lyhytpsykoterapeutiksi. Terapeuttisen osaamisen lisäksi osalla oli perheasioiden sovittelijan koulutus ja osalla työnohjaajakoulutus.

Haastattelemillani sosiaalityöntekijöillä oli kaikilla takanaan vuosien, jopa vuosikymmenien kattava kokemus sosiaalityöstä eri toimintakentiltä. Monet olivat työskennelleet niin lasten, aikuisten kuin perheiden parissa lastensuojelussa, sosiaalitoimistoissa, koulukuraattoreina, sairaaloissa ja kuntoutuslaitoksissa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja monissa muissa paikoissa. Perheneuvolatyöstä sosiaalityöntekijöillä oli kokemusta noin kolmesta vuodesta jopa kahteenkymmeneen vuoteen. Sosiaalityöntekijät kuvailivat perheneuvolatyötä monipuoliseksi ja mielekkääksi sekä perheneuvolan sosiaalityötä terapeuttiseksi ja hoidolliseksi sosiaalityöksi. Työnsisällöt kuvattiin hyvin samankaltaisina kuin mitä itse olen kuvaillut luvussa 2. Sosiaalityöntekijän tehtävissä painottuu lasten perhe- ja kehityshistorian kartoittaminen vanhempia

haastattelemalla osana erilaisia lastenpsykiatrisia tutkimuksia, lasten käyttäytymisen sekä tunne- ja vuorovaikutuspulmien tarkastelu, vanhemmuuden tukeminen, moninainen sovittelutyö sekä parisuhdetyö. Työ on usein työparityötä psykologien ja lastenpsykiatrien kanssa sekä monialaista yhteistyötä. Monet mainitsivat erilaisten ryhmien, kuten eroryhmien tai Ihmeelliset vuodet- ryhmien, vetämisen keskeisenä työnsisältönä. Lisäksi perheneuvolatyöhön sisältyy konsultoivaa asiantuntijatukea, työnohjausta ja muuta yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Varsinaiseen tutkimukseeni kohteeseen eli parisuhdetyöhön liittyen kysyin sosiaalityöntekijöiltä, miten pariskunnat yleensä tulevat asiakkaiksi perheneuvolaan. Useimmiten asiakaspariskunnat ottavat itse yhteyttä joko puhelimitse tai sähköisen yhteydenoton kautta, mutta heitä myös ohjataan perheneuvolaan muista palveluista, kuten perhepalveluista, lastensuojelusta ja lastenneuvoloista. Toisinaan perhe on saattanut olla perheneuvolan asiakkuudessa lapsen asioissa, jonka jälkeen tai rinnalle on aloitettu asiakkuus myös pariskunnan parisuhdeasiassa. Kysyin sosiaalityöntekijöiltä myös arviota siitä, kuinka yleinen tämä asiakasryhmä on perheneuvolassa suhteessa muihin. Sosiaalityöntekijät arvioivat varsin yhtenevästi, että perheneuvolan asiakasryhmistä ja työstä noin viidesosa olisi parisuhdetyötä. Jokainen heistä myös totesi, että parisuhdetyön osuus perheneuvolatyöstä on vähentymään päin. Tähän vaikuttaa erityisesti perheneuvolassa käytössä oleva palveluseteli, jonka myötä osa asiakaspariskunnista ohjautuu asiakkaiksi yksityiselle palveluntuottajalle. Mainittakoon, että näihin lukeutuvat muun muassa lapsettomat pariskunnat, sillä perheneuvolaan pääsyn kriteerinä on, että perheessä on lapsi.

Esitin viimeisenä haastattelukysymyksenä sosiaalityöntekijöille, millä tavoin moniammatillisuus tai muu ammattilaisten yhteistyö näkyy heidän työssään perheneuvolassa parisuhteiden tukemisessa. Sosiaalityöntekijät vastasivat tähän toteamalla tekevänsä parisuhdetyötä usein joko toisen sosiaalityöntekijän tai psykologin työparina. He keskittyivät tarkastelemaan sosiaalityöntekijän ja psykologin välisiä eroavaisuuksia, jotka loppujen lopuksi nähtiin melko vähäisinä. Sosiaalityöntekijät kokivat, että taustakoulutusta enemmän työn tekemiseen vaikuttaa pikemminkin työntekijän persoona, ja että sosiaalityöntekijän ja psykologin tekemä työparityö oli toisiaan tukevaa ja täydentävää. Koska vastauksissa ei tullut esiin sellaista mikä olisi vastannut erityisellä tavalla parisuhteen tukemista koskevaan tutkimuskysymykseeni, päädyin jättämään ne varsinaisten tulosten analyysin ulkopuolelle. Parisuhteen tuen voi kuitenkin todeta olevan tietyllä tavalla moniammatillista työtä perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvausten perusteella.

4.3 Laadullinen tutkimus ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi metodisena viitekehyksenä

Tutkimukseni on laadullinen. Laadullisen tutkimuksen käsitteellinen avaaminen ei ole yksiselitteistä, sillä siitä on olemassa lukemattomia toisistaan poikkeaviakin tulkintoja. Laadullisesta tutkimuksesta usein sanotaan, että se pyrkii ymmärtämään, mutta myös tuottamaan uutta ja syvällistä tietoa, kuvaamaan, kyseenalaistamaan tai luomaan tulkintoja tietystä ilmiötä. (Esim. Eskola & Suoranta 2014, 61; Puusa & Juuti 2020, 77; Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Oma tutkimukseni pyrkii kuvaamaan sekä luomaan tulkintoja ja luotettavia johtopäätöksiä perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemästä parisuhdetyön kohteista ja sisällöistä. Laadullisen tutkimuksen vaiheet eivät ole selkeästi toisistaan erottuvia tai järjestelmällisesti eteneviä, vaan tutkimustehtävän muotoutuminen, aineiston keruu ja analysointi sekä taustoittavan teoriaosuuden hahmotus ja jäsentely tapahtuvat hiljalleen ja keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Samalla tutkijan tietoisuus ja tulkinnat tutkittavasta aiheesta rakentuvat oppimisen kautta. (Kiviniemi 2018, 73.)

Olen analysoinut aineistoni aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä. Sisällönanalyysin tavoitteena on muodostaa runsaasta aineiston sisällöstä pelkistetty, tiivistetty ja yhtenäinen kokonaisuus, jossa kuitenkin säilyy sen tarjoaman informaation monipuolisuus. Sisällönanalyysissä empiirisestä aineistosta tehtyjen tulkintojen ja päätelmien myötä on mahdollista muodostaa käsitteellisiä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä ja vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin loogisesti ja perustellusti. (Puusa 2020b, 146–149). Kun tutkimuskysymys kohdistuu sellaiseen ilmiöön, josta tietoa ei vielä juurikaan ole, on perusteltua ottaa analyysimenetelmäksi aineistolähtöinen tulokulma. Aineistolähtöisyydessä on pohjimmiltaan kyse teorian rakentamisesta empiirisestä aineistosta lähtien. (Eskola & Suoranta 2014, 19.)

Noudatin sisällönanalyysin teknisessä toteutuksessa Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 114–115, 122–127) kuvaamaa ohjeistusta. Aloitin sisällönanalyysin lukemalla aluksi läpi aineistoni eli jokaisen kuuden litteroidun haastattelun tehden niistä samalla muistiinpanoja, joihin kirjoitin ylös avainsanoja ja ydinajatuksia. Kokosin myös yhteen jokaisen haastateltavan taustatiedot eli koulutustaustan, keskeisen työkokemuksen sekä erityisesti perheneuvolassa kertyneen työkokemuksen. Tämän jälkeen aloin käydä aineistoa läpi keskittyen yhteen tutkimuskysymykseeni kerrallaan. Koska olin suunnitellut haastattelurungon siten, että tutkimuskysymyksiini vastattiin ikään kuin erikseen, oli aineistosta melko helppoa seuloa ne kohdat, joissa käsiteltiin parisuhdeongelmia ja ne, joissa parisuhteen tukemista. Tietysti joissain aineisto-osioissa näitä käsiteltiin limittäinkin, joten aineisto tuli lukea useaan otteeseen kauttaaltaan läpi. Koodasin tutkimuskysymyksiini vastaavia ilmaisuja, sanoja ja ajatuskokonaisuuksia värikoodein. Pyrin

tietoisesti lukemaan aineistoa läpi avoimesti ilman, että aiempi teoreettinen tieto kaventaisi havaintojen tekemistä.

Aineistoon tutustumisen jälkeen aloin kerätä merkitsemiäni aineiston alkuperäisilmaisuja erilliseen taulukkoon ja muodostaa näistä pelkistysiksi. Tätä vaihetta kutsutaan aineiston redusoimiseksi. Muodostin erikseen omat taulukot molemmille tutkimuskysymyksille. Merkitsin jokaisen alkuperäisilmaisun perään haastateltavan tunnuksen (H1–H6). Kun kaikki pelkistykset oli tehty, aloin ryhmitellä eli klusteroida niitä toiseen taulukkoon samansuuntaisten sisältöjen ja kategorioiden mukaan. Näistä erittelin ja nimesin ensin alaluokkia, alaluokkia yhdistelemällä yläluokkia ja lopulta nimesin muutaman pääluokan kumpaankin aineisto-osioon eli parisuhdeongelmien osioon sekä parisuhteen tuen osioon (ks. Liite 2 ja Liite 3). Tästä seurasi aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa aineiston ilmaukset saavat teoreettisen käsitteen ja näiden myötä muodostetaan kuvaus tutkimuskohteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114–115, 122–127; Myös Puusa 2020b, 151–154.) Aineiston luokittelun vaihe osoittautui aikaa vieväksi ja haasteelliseksi, sillä monet pelkistykset sopivat useampaan luokkaan, ja toisaalta luokitteluja olisi ollut mahdollista tehdä monella eri tavalla. Luokittelu on kuitenkin yksinkertainen aineiston järjestämisen tapa, joka sopi hyvin aineistoni jäsentämiseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105).

Tulosluvussa 5 vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, millaisia parisuhteen ongelmia perheneuvolan sosiaalityöntekijät tunnistavat ja käsittelevät työssään, sisällönanalyysin myötä muodostamieni kolmen pääluokan avulla. Nimesin nämä parisuhdeongelmia kuvaavat pääluokat parisuhteen vuorovaikutusongelmiksi, katkenneeksi henkiseksi ja fyysiseksi yhteydeksi sekä elämän kuormitustekijöiksi. Pääluokat jakautuivat yhteensä kahteentoista yläluokkaan sekä useisiin kymmeneen alaluokkiin. Toisessa tulosluvussa 6 parisuhteen tukea kuvaavia pääluokkia muodostui sisällönanalyysini myötä puolestaan neljä. Niiden avulla tiivistin aineistoni runsasta sisältöä ja vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, millaista perheneuvolassa tarjottava parisuhdetta tukeva työ on perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvaamina. Nimesin pääluokat asiakaspariskunnan sensitiiviseksi kohtaamiseksi erityisessä tilassa, refleksiivis-terapeuttiseksi keskusteluksi, myönteistä vuorovaikutusta vahvistavaksi muutostyöksi sekä perhesysteemiseksi työksi. Pääluokat muodostuivat yhteensä viidestätoista yläluokasta, jotka puolestaan sisälsivät jälleen useita kymmeniä alaluokkia. Olen tulososioissa lihavoanut jokaisen yläluokan tekstin tarkastelun helpottamiseksi.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiyksiköiden tulisi muodostua tutkijan tulkinnoissa ilman, että aiempi tutkimus tai tieto aiheesta vaikuttaa tulkinnan syntyyn. Analyysin tulisi siis tapahtua täysin aineiston ehdoilla eikä perustua tutkijan ennakkokäsityksiin. (Tuomi & Sarajärvi

2018, 108–109.) Kuitenkin täysin puhtaassa aineistolähtöisyydessä pitäytyminen on miltei mahdotonta, sillä aineistolähtöiset havainnot yhdistyvät aina jossain määrin aiemmin esitettyyn tietoon ja teorioihin (Juuti & Puusa 2020, 13). Vaikka nimitän aineistolleni tekemää analyysiä aineistolähtöiseksi, johon olen vilpittömästi pyrkinytkin, tunnistan ajatteluani ja tulkintatyötäni väistämättä myös jossain määrin ohjaavan aiempi perehtymiseni jo saatavilla olevaan tietoon vaikkapa parisuhdeongelmista. Tuolloin sisällönanalyysi lähentelee teoriasidonnaista tai teoriaohjaavaa muotoa, jossa tutkijan päättely on abduktiivista yhdistäen tulkinnan teossa aineistolähtöisyyden ja aiemman teoratiedon toisiinsa. Teoriaohjaava analyysi ei kuitenkaan sinällään pyri testaamaan mitään valmista teoriaa, vaan pikemminkin auttaa luomaan uutta. (Puusa 2020b, 151; Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.)

Ero aineistolähtöisessä ja teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä näkyy aineiston abstrahointivaiheessa eli siinä, miten aineiston osat ja teoreettiset käsitteet liitetään toisiinsa. Kun aineistolähtöisessä analyysissä käsitteet otetaan aineistosta itsestään, teoriaohjaavassa ne puolestaan tuodaan mukaan tulkintaan aiemmasta tutkimustiedosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Vaikka tutkimustuloksissani on nähtävissä useita yhteneväisyyksiä aiemman tutkimustiedon kanssa ja siten käsitteiden nimityksissä on yhtäläisyyksiä, en ole pyrkinyt analyysissäni mitenkään tietoisesti toimimaan näin. Näin ollen pitäydyn aineistoni analyysin nimittämisessä aineistolähtöiseksi.

4.4 Kriittinen realismi tieteenfilosofisena orientaationa

Tutkimukseni tieteenfilosofia, eli suhtautumiseni tietoon ja todellisuuteen, nojaa yhteen realismin muotoon: kriittiseen realismiin. Lisäksi painotan sisällönanalyysissäni faktanäkökulmaa. Tutkimukseni realistisuus ja niin sanottuun faktanäkökulmaan nojaaminen tarkoittaa sitä, että suhtaudun kieleen informaation esittämisen välineenä, enkä ole siis niinkään kiinnostunut sen roolista todellisuuden rakentajana, kuten esimerkiksi konstruktionistisessa tieteenfilosofiassa ollaan (Jokinen, ei vuosilukua). Faktanäkökulmassa oletuksena on, että aineistosta saatu tieto ilmentää arkielämän todellisuutta ja kuvaa tutkittua ilmiötä totuudenmukaisesti (Puusa 2020b, 149–150). Lähestyn tutkimuksessani perheneuvolan sosiaalityöntekijöitä näin ollen informanteina: heillä on todenmukaista tietoa asiakkaidensa parisuhdeongelmista ja parisuhteen tukemisesta perheneuvolassa. En siis problematisoi kieltä, vaan suhtaudun siihen todellisuudesta tietoa välittävänä instrumenttina. (Jokinen, ei vuosilukua; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämä on perusteltua tutkimukseni tavoitteiden näkökulmasta: tutkimuksessani olen kiinnostunut tietyn ilmiön asiantilasta, jota haluan kuvata tarkemmin.

Jokisen (ei vuosilukua) jäsentämä faktanäkökulma viittaa näkemykseni mukaan vahvasti tietoteoreettiseen realismiin (ks. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Realismia tieteellisen ajattelun filosofiana ja tutkimusmetodologiana on vaikea kuvata lyhyesti, saati tekemättä siitä voimakkaita yksinkertaistuksia (Mäntysaari 2006, 140). Laajasti tarkasteltuna, realistisen näkemyksen mukaan maailma erilaisine ilmiöineen on olemassa ihmismielestä ja sen havainnoista tai havaitsemattomuudesta riippumatta, ja tieteen keinoin on mahdollista saada todellisuudesta jotain selville (Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 185–186). Kenties vielä haasteellisempaa on kuvata kriittistä realismia tiivistetysti ja tyhjentävästi. Koska tutkimuksessani kriittisen realismin asema on lähinnä auttaa jäsentämään ja kuvaamaan omaa suhdettani todellisuuteen sekä suhtautumistani tutkimuksen informanttien välittämään tietoon tästä todellisuudesta, avaan käsitettä varsin lyhyesti ja vain siinä määrin, kuin mitä itse näen tarpeellisena.

Kriittinen realismi edustaa tietoteoreettista näkemystä, jossa todellisuus nähdään kerrostuneena. Todellisuudella on niin kutsuttu intransitiivinen ulottuvuus, eli objektiivinen, havainnoista riippumaton olemassaolo. Samalla kuitenkin todellisuudella on transitiivinen ulottuvuus, mikä tarkoittaa ihmisen muodostamaa konstruktiota todellisuudesta. Todellisuus nähdään ja ymmärretään tällöin omien elämäkokemusten, tietouksien ja perspektiivien värittäminä. (Houston & Montgomery 2018, 62; Kjørstad & Solem 2018b, 3.) Kriittinen realismi rakentuu siis ajatukselle siitä, että todellisuus on luonteeltaan samanaikaisesti ulkoinen ja riippumaton, mutta samalla myös sosiaalisesti ja ajallisesti rakentuva (Kjørstad & Solem 2018a, 14).

Monica Kjørstad ja May-Britt Solem (2018a, 15) kuvaavat kriittisen realismin todellisuuden rakennetta teorian kehittäjää Roy Bhaskaria (1978) mukailleen. Todellisuuden nähdään jakautuvan empiiriseen, aktuaaliseen ja reaaliseen alaan tai tasoon. Todellisuuden empiirinen ala sisältää ihmisen kokemukset ja aistihavainnot. Empiirisen todellisuuden havainnointi voi olla niin näkemistä, kuulemista tai tuntemista kuin laskelmointia ja mittauksia. Aktuaalinen todellisuuden ala on puolestaan se olemassa oleva todellisuus, joka on riippumaton ihmisen siitä tekemistä aistihavainnoista. Vaikka ihminen ei suoraan koe tai tiedosta jonkin asian, tapahtuman tai ilmiön olemassaoloa, on tämä todellisuus silti olemassa. (Houston & Montgomery 2018, 60; Kjørstad & Solem 2018a, 15; Lunabba 2018, 93.) Reaalinen todellisuuden ala, tai kuten Stanley Houston ja Lana Montgomery (2018, 60) nimittävät, kausaalinen todellisuuden taso, puolestaan sisältää rakenteita ja mekanismeja, jotka synergisesti tuottavat ilmiöitä empiirisen ja aktuaalisen todellisuuden tasoille. Nämä rakenteet ja mekanismit eivät itsessään ole havaittavissa olevia, mutta ne ovat merkityksellisiä juuri sosiaalisen elämän ja yhteiskunnan toiminnan ymmärtämisessä (Houston ja Montgomery 2018, 60; Kjørstad & Solem 2018a, 15).

Kriittisessä realismissa todellisuudesta tehtyihin havaintoihin sisältyy muutoksen, erehdyksen ja ennustamattomuuden mahdollisuus. Todellisuudesta voi siten tehdä myös virheellisiä tulkintoja, jolloin olemassa olevasta maailmasta tehty tulkinta itsessään osoittautuu suhteelliseksi (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 133; Pekkarinen & Tapola-Haapala 2009, 188). Perheneuvolan sosiaalityöntekijän näkemys parisuhdeongelmasta tai parisuhteen tuen muodosta onkin vain yksi näkökulma ja osa todellisuutta, jonka erehtyväisyyden mahdollisuuden tunnustan tutkimuksessani. Näin ollen en täysin poissulje näkemystä tiedon konstruktionistisesta ja relationaalisesta luonteesta. Relativismilla tarkoitetaan sitä, että sosiaalisen elämän ja yhteiskunnallisten merkitysten ymmärtäminen ei ole puhtaasti objektiiviseen tietoon ja todellisuuteen perustuvaa, vaan tieto on suhteessa kontekstiinsa ja rakenteisiinsa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 60–61). Relativismi kytkeytyy sosiaalisen konstruktionismin käsitteeseen, jossa todellisuuden nähdään rakentuvan suhteellisena, sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Kekäle & Puusa 2020, 46; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 81–82) tuovat tulkintani mukaan esiin juuri sen, että vaikka realistinen ajattelutapa pitää todellisuutta olemassa olevana havainnoitsijasta riippumatta, ei se tarkoita sitä, etteikö realistisessa ajattelussa hyväksyttäisi jokaisen havainnoitsijan tekemän todellisuudesta omia ja jopa toisistaan poikkeavia tulkintoja, eli konstruktioita. Juuri tätä kriittinen realismi näkemykseni mukaan edustaa. Kriittisen realismin näkökulmasta todellisuus ei kuitenkaan voi olla *pelkästään* yksilön luoma sosiaalinen konstruktio (ks. Bhaskar & Danermark 2006).

4.5 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuksen luotettavuus koostuu monista tekijöistä, joiden arviointi on osa hyvää tutkimuskäytäntöä. Koko tutkimusraportin tulee vakuuttaa lukija muun muassa siinä tehtyjen tulkintojen osuvuudesta ja riippumattomuudesta eli pyrkimyksestä mahdollisimman objektiiviseen, totuudenmukaiseen tulkintaan tutkitusta ilmiöstä. Lisäksi vilpittömän tiedonhankinta ja perustellut ratkaisut läpi koko tutkimusraportin ovat keskeisiä luotettavuutta rakentavia tekijöitä. Samoin huolellinen perehtyminen kohdeilmiöön ja erilaisten näkökulmien huomioon ottaminen lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. (Esim. Aaltio & Puusa 2020.)

Olenkin tutkimukseni taustoittavassa osiossa kuvannut tarkkaan ja yksityiskohtaisesti paitsi kasvatus- ja perheneuvontatoimintaa sekä sosiaalityötä osana sitä, myös parisuhteen ja sen hoitamisen käsitettä eri näkökulmista pyrkien aina perustelemaan käsitteellisten avausten tarkoitusta. Taustoittavan osuuden jälkeen olen kuvailut läpinäkyvästi aineistoni hankintaprosessia, tarkastellut analyysimenetelmäni sekä tieteenfilosofista lähestymistapaani arvioiden niiden soveltuvuutta

suhteessa tutkimukseni tavoitteisiin, tutkimuskysymyksiin ja tutkimusasetelmaan. Tuloksia ja johtopäätöksiä jäsentäessä olen reflektoinut kriittisesti tulkintojani ennen niiden esittämistä tutkimusraportissani. Nämä ovat yleisiä keinoja rakentaa tutkimuksen luotettavuutta. Sekä tutkimuskohteena olevan ilmiön että tutkimusprosessin vaiheiden eheän kuvauksen kautta laadullisessa tutkimuksessa todennetaan tutkimuksen validius, eli se, vastaako tutkimus siihen mihin sen väitetään vastaavan, sekä reliaabelius, eli tutkimuksen toistettavuus. Ne ovat tyypillisiä tarkastelun kohteita tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. (Esim. Aaltio & Puusa 2020.)

Olen myös käsitellyt avoimesti omaa suhdettani tutkimukseni aiheeseen johdannossa ja tunnistanut sen pohjalta mahdolliset ennalta muodostuneet käsitykseni sosiaalityöntekijöiden tekemästä työstä perheneuvolassa. Tämän esiymmärryksen ”kurissa pitäminen” tutkimuksen objektiivisuuden tavoittelemiseksi läpi tutkimusprosessin ja siten luotettavuuden lisääminen on ollut keskeisesti huomioni kohteena, kuten luotettavassa tutkimuksessa kuuluukin (Aaltio & Puusa 2020, 181–182). Näen myös, että esiymmärryksestäni on ollut tutkimuksen teossa jopa etua: sosiaalityöntekijöiden rooli, työnsisällöt ja perheneuvolassa käytettävät työmuodot olivat itselleni entuudestaan siinä määrin tuttuja, että esimerkiksi relevantti kysymyksenasettelu haastattelurunkoa suunniteltaessa ja lopullisessa aineistossa esiintyvien perheneuvolan työmenetelmiä kuvaavien termien ymmärtäminen oli helpompaa kuin mitä se olisi saattanut olla näistä tietämättömälle.

Tutkimukseni luotettavuuden osalta pohdin erityisesti aineistoni pientä kokoa. Kuusi yksilöhaastattelua herätti aluksi epäilyksiä sen suhteen, tulisiko aineistosta tarpeeksi kattava. Aineiston koko osoittautui kuitenkin riittäväksi, sillä haastattelujen asiasisällöissä oli melko nopeastikin tulkittavissa kylläntymistä eli saturaatiota, minkä Eskola ja Suoranta (2014, 62–64) toteavat ilmaisevan yhdellä tapaa aineiston määrällistä riittävyttä (myös Eskola & Vastamäki 2015, 41; Hirsjärvi & Hurme 2022, 60). Heidän mukaansa aineiston sopiva määrä onkin ennen kaikkea tutkimuskohtainen: kun haastateltavat eivät enää tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa ja aineistosta on tunnistettavissa samankaltaisia sisältöjä, lausumia ja yhtäläisyyksiä, voi määrän olettaa olevan riittävä. Tietysti tutkijan on lisäksi arvioitava aineiston riittävyttä siitä näkökulmasta, onko sen avulla mahdollista vastata tutkimusongelmaan. Itse arvioin pystyväni vastaamaan hyvinkin kattavasti tutkimuskysymyksiini aineistoni pohjalta.

Luotettavuuden arviointiin kuuluu Tuomen ja Sarajärven (2018, 182) mukaan myös arvio käytetystä kirjallisuudesta ja sen relevanttiudesta. Vaikka pyrinkin tutkimukseni aihepiiriin liittyvään tutkimukseen ja kirjallisuuteen tutustuessani löytämään aina mahdollisimman tuoreita lähdeaineistoja, ei kaikista aihepiireistä tällaisia löytynyt. Sen vuoksi tutkimukseni taustoittavassa osiossa on viittauksia melko vanhoihin ja jopa yli 20 vuotta vanhoihin lähteisiin. Arvioin kuitenkin niiden

tarjoaman tiedon edelleen päteväksi ja luotettavaksi, enkä koe niiden heikentävän tutkimukseni vakuuttavuutta tai arvoa. Päinvastoin tiedon puute kertoo juuri uuden tiedon tuottamisen välttämättömyydestä ja siten vahvasti käsityksiäni tutkimukseni tarpeellisuudesta.

Tutkimuksen teossa korostetaan paitsi luotettavuutta, myös eettisyyttä. Jo tutkimussuunnitelmaa tehdessä olen perehtynyt Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) laatimaan ohjeistukseen tutkimuseettisistä periaatteista, joita olen noudattanut koko tutkimusprosessin ajan. Käyttämässäni aineistonkeruumenetelmässä eli haastattelussa on huomioitava erinäiset eettiset kysymykset ja ongelmakohdat, kuten kaikessa tutkimuksessa ja aineistonkeruussa yleensäkin. Sellaiset seikat kuten tutkittavien informointi ja sen pohjalta syntyvä suostumus osallistumiselle, luottamuksellisuuden takaaminen läpi tutkimusprosessin ja tutkimuksen kohdehenkilöille mahdollisesti aiheutuvien seurausten kriittinen ja huolellinen arviointi ovat tärkeitä huomioida tutkimuksen teossa (Hirsjärvi & Hurme 2022, 19–20.) Näiden lisäksi on ylipäänsä tärkeä pohtia kriittisesti tutkimuksen tarkoitusta ja merkityksiä yksilöille tai yhteisöille, kuin myös haastatteluista syntyvän aineistomateriaalin mekaanista ja tiedollista käsittelyä, tulkintaa ja raportointia (Kvale 1996, 111 Hirsjärven & Hurmeen 2022, 20 mukaan).

Tutkimuksessani tutkimuseettisesti olennaisia ja huomioon otettavia asioita olivat erityisesti haastatteluprosessiin liittyvät vaiheet, joihin kuuluivat muun muassa juuri haastateltavien tiedottaminen tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta, oikeudesta kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistuminen sen kaikissa vaiheissa sekä tiedottaminen haastattelun nauhoittamisesta. Toin nämä seikat esiin sekä kirjallisessa muodossa haastateltaville lähetetyssä tietosuojaselosteessa että suullisesti kunkin haastattelun alussa. Pyysin jokaiselta haastatteluun osallistuneelta näistä myös kirjallisen suostumuksen. (Ks. TENK 2019; Tuomi & Sarajärvi 2018, 156.)

Olen kiinnittänyt myös erityistä huomiota keräämäni aineiston säilytykseen, käsittelyyn ja lopulliseen hävittämiseen. Olen säilyttänyt aineistoa henkilökohtaisella kannettavalla tietokoneella tiedostokansiossa, johon vain minulla on pääsy. Aineiston varmuuskopiota olen säilyttänyt muistitikulla lukollisessa laatikossa. Turvallisen aineiston säilytyksen lisäksi erityisesti tunnistetietojen käsittely ja muokkaaminen ovat keskeisessä osassa tutkimusaineiston eettisessä ja tietoturvalisessa käsittelyssä (esim. Ranta & Kuula-Luumi 2017). Aineistoa käsitellessä nimesin haastateltavat kirjaintunnein (H1–H6). Haastattelussa kertyneitä henkilöön liittyviä tunnistetietoja, kuten haastateltavan ammattinimikettä, koulutustaustaa sekä aiempaa työkokemusta perheneuvolasta ja muualta sosiaalityön kentältä olen käsitellyt ja kuvannut siten, ettei yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa näistä. Haastateltavien henkilöllisyyden tunnistamattomuutta ja yksityisyyden suojaan turvasin

myös häivyttämällä kaupungin nimen, jonka perheneuvolassa haastateltavat työskentelevät. Koska haastatteleman sosiaalityöntekijät puhuivat parisuhteen ongelmista ja tuen muodoista yleisellä tasolla, ei asiakkaita koskevia henkilötietoja tullut ilmi. Tutkimusasetelma tai tutkimusaihe itsessään ei tuottanut sellaista tutkimuseettistä huolta, joka olisi vaatinut esimerkiksi eettistä ennakoarviointilausuntoa ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. (Ks. TENK 2019).

5. PERHENEUVOLAN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TYÖSSÄÄN KOHTAAMAT PARISUHDEONGELMAT

5.1 Parisuhteen vuorovaikutusongelmat

Ensimmäisen perheneuvolan asiakkaiden parisuhdeongelmia kuvaavan pääluokan nimesin parisuhteen vuorovaikutusongelmiksi. Vuorovaikutusongelmiin sisältyy puolestaan viisi yläluokkaa: kommunikaatio-ongelmat, itsensä ilmaisun vaikeudet, tuhoisat riitelytavat, toisen huomioimattomuus sekä vaikeus sopia yhdessä arjen käytännöistä ja toimintatavoista. **Kommunikaatio-ongelmissa** on useimmiten kyse moniulotteisesta kommunikoinnin vaikeudesta, toimivan kommunikointitavan puutteesta tai sitten yleisestä puhumattomuudesta parisuhteessa. Lähes kaikki haastattelemani sosiaalityöntekijät nostivat kommunikaatio-ongelmat asiakaspariskuntien keskeisimmäksi syyksi tulla perheneuvolaan. Monet heistä näkivät, että kommunikointiin liittyvät haasteet ovat ensisijainen, jollain tapaa kattokäsitteenä näyttäytyvä ongelma, johon muut parisuhdeongelmat tavalla tai toisella kietoutuvat ja linkittyvät.

Toimivan kommunikointitavan puutteessa on kyse esimerkiksi kielteisestä tavasta puhua kumppanille tai vaikeudesta keskustella asioista rakentavasti ja molemmille sopivalla tavalla. Puhumattomuus parisuhteessa näyttäytyy sosiaalityöntekijöiden mukaan joko eräänlaisena toimintamallina olla puhumatta itselle, suhteelle tai perheelle tärkeistä asioista kumppanille, mutta usein siihen liittyy myös ajan, tilan ja energian puutteet pikkulapsiperhearjessa, kuten eräs sosiaalityöntekijöistä kuvaa:

”...on vaan eletty jotenkin sitä arkea eikä puhuttu niistä asioista yhtään. -- unohdetaan se parisuhteen hoito monella eri osa-alueella, että sitten vaan jotenkin suoritetaan ja ollaan vanhempia ja myhäillään itsekseen niitä asioita, mutta ei puhuta. Eikä ole ehkä aikaa puhua eikä ole jaksamista puhua.” (H3)

Kommunikaatio-ongelmat, kuten juuri keskustelun puute tai muunlaiset puhumisen vaikeudet, on tunnistettu monissa muissakin tutkimuksissa keskeisiksi parisuhdetta kuormittaviksi tai jopa suhteen päättäväiksi ongelmiksi (esim. Kiiski 2011; Kontula 2013; Ranssi-Matikainen 2012). Yhteyksiä kielteisen kommunikointitavan yleistymisestä ajan ja energian puutteisessa lapsiperheessä etenkin lapsen varhaisiässä tunnistettiin myös esimerkiksi aiemmin taustoittavassa osiossa esittelemässäni O'Reilly Treterin ym. (2021) tutkimuksessa. Kielteisen kommunikaation ja vuorovaikutuksen yleistymisen parisuhteessa nähdään vaarantavan sen tasapainoa ja kestävyyttä (Fletcher ym. 2019,

202), joten sosiaalityöntekijöiden näkemykset kommunikaatio-ongelmien keskeisestä asemasta muiden parisuhdeongelmien taustalla vaikuttavat oikeansuuntaisilta.

Vuorovaikutusongelmiksi sisällyttämälläni **itsensä ilmaisun vaikeuksilla** viitataan omista tunteista, tarpeista, odotuksista ja toiveista viestimisen haasteisiin. Erityisesti tunteista ja tarpeista puhuminen ja niiden ilmaisun vaikeudet parisuhteessa tulivat usein esiin sosiaalityöntekijöiden puheissa. Tulkitsen, että tunneviestinnällä viitattiin kaikenlaisiin, niin myönteisiin kuin kielteisiin, parisuhteen vuorovaikutuksessa ja arjessa esiin nousseisiin ja yksilössä heränneisiin tunteisiin, joita on vaikea näyttää toiselle. Eräs sosiaalityöntekijä pohti syitä ja seurauksia sille, kuinka esimerkiksi omia kiintymyksen ja rakkauden tunteita kumppania kohtaan on vaikea ilmaista:

”Se toinen osapuoli oli sitä mieltä, että ”kun hän on tahtonut rakastaa sinua papin edessä, niin hän ilmoittaa kyllä sitten kun se päättyy”, tavallaan kun puhutaan tästä suomalaisesta, tämän tyyppisestä kulttuurista. Ettei hirveästi puhuta ja kerrota niitä tunteita, että missä mennään. Mutta että sehän voi tehdä sille toiselle aika epävarman olon, jos ei saa semmoista vahvistusta sille että ”rakastatko sä mua edelleen ja oonko mä sulle edelleen tärkeä?”” (H1)

Myös tarpeiden ja toiveiden ilmaisu voi liittyä läheisyyteen ja seksuaalisuuteen: toiveisiin tai tarpeisiin siitä, miten toinen näyttää kiintymystään. Yhtä lailla tarpeet voivat liittyä muuhun itselle tärkeään asiaan tai toimintaan, joista puhuminen toisen kanssa on syystä tai toisesta vaikeaa ja aiheuttaa siten ongelmia pariskunnan keskinäiseen vuorovaikutukseen. Etenkin odotukset ja niiden ilmaisun vaikeudet, jotka koskettavat esimerkiksi pariskunnan rooli- ja työnjakoja lapsiperhearjassa, ovat käsittelemättä jäädessään omiaan luomaan kitkaa pariskunnan välille. Eräs sosiaalityöntekijöistä näki tällaisen tunteisiin ja tarpeisiin liittyvän ilmaisukyvyn yleisempänä haasteena kuin niin sanotun arkisemman kommunikoinnin:

”...kyllä mä ajattelen, että se arkinen viestintä saattaa ihan ok sujuakin, mutta sitten haasteet tulee siinä tunne- ja tarveviestinnässä, niin kun tietysti se onkin haastavampaa. Ja vaatii tavallaan enemmän, että tulet itse tietoiseksi niistä asioista ja on edellytyksenä sille, että pystyy niistä viestiä puolisolle.” (H2)

Vastaavia huomioita tällaisten itsensä ilmaisun vaikeuksien vaikutuksista parisuhteeseen on tehty aiemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi kiintymyksen ja rakkauden ilmaisuilla on merkittävä vaikutus parisuhteessa koettuun tyytyväisyyteen, ja tunteiden ilmaisun vähäisyys voi puolestaan heikentää tätä, mikä onkin tunnistettu usein yhdeksi keskeisistä parisuhdeongelmista (Esim. Kontula 2013; Malinen ym. 2010a). Kiintymyksen osoittaminen ja omien tarpeiden viestiminen kumppanille ovat tärkeitä toimivan parisuhteen periaatteita, kuten Gottmanitkin tutkimuksessaan (2017) esittivät.

Tuhoisat riitelytavat ovat tulkintani mukaan myös merkittävä vuorovaikutusongelma, joka ilmeni haastattelemieni sosiaalityöntekijöiden puheissa useaan otteeseen eri muodoissa. Toistuvat riidat ja mykkäkoulu, jolla viitataan tietyytyypiseen ongelmalliseen riitelyn tapaan, mainittiin usein samoin kuin myös erilaisten riitelytapojen yhteen törmääminen. Näen tuhoisissa riitelytavoissa yhtymäkohtia erityisesti Gottmanin (esim. Gottman ym. 1998; Gottman & Silver 2004) jäsentämiin eron varoitusmerkkeihin ja parisuhdetta hajottavaan vuorovaikutusmalliin, jota kuvasin aiemmin tutkimukseni taustoittavassa osuudessa. Sosiaalityöntekijöiden usein mainitsema mykkäkoulu kuvastaa Gottmanin kuvauksen vetäytymistä riitatilanteissa, jossa vuorovaikutus ja tunneyhteys puolisoitten välillä katkeaa. Vaikka ajoittainen riitely ja ristiriidat ovat normaalia parisuhteissa, on juuri niiden hallinta- ja käsittelytavat oleellisia suhteen kantokyvyn näkökulmasta. Riitojen rauhanomainen, avoin ja dialoginen käsittely olisi parisuhteelle turvallisempi vuorovaikutusmalli. (Gottman & Gottman 2017.)

Sisällytän käsittelemättömät loukkaukset osaksi tuhoisia riitelytapoja, sillä ne ovat näkemykseni mukaan seurausta tuhoisasta riitelymallista, jolla voi olla pitkäaikaisia parisuhteen hyvinvointia heikentäviä seurauksia. Sosiaalityöntekijän kuvauksessa tulee ilmi, miten tällaiset loukkaukset voivat käsiteltäviksi tullessaan näkyä perheneuvolan tapaamisilla vahvoina tunnereaktioina ja niiden purkautumisena:

”...loukkaantuminen, jota ei oltu koskaan puhuttu, joka vieläkin itketti sitä äitiä tässä, että tällaisia asioita voi olla.”(H6)

Väkivallan uhka riitatilanteissa on erityisen huomionarvoinen tuhoisan riitelytavan muoto, joka tosin esiintyi vain yhden haastatteleman sosiaalityöntekijän puheessa. Sen sijaan osa sosiaalityöntekijöistä mainitsi perhe- tai parisuhdeväkivallan tehdessään huomioita sen vähäisestä ilmenemisestä omassa asiakastyössään. Syynä arveltiin olevan se, että lähtökohtaisesti asiakastapaukset, joihin liittyy väkivaltaa tai sen uhkaa, ohjautuvat jo aiemmin muihin ilmiöön erikoistuneisiin avun yksikköihin perheneuvolaan tulon sijaan. Sosiaalityöntekijä, joka toi väkivallan uhan esiin, pohti sen yhteyttä itsesäätelytaitojen puutteeseen riitatilanteissa ja korosti tärkeyttä reagoida lasten haavoittuvaan asemaan näissä tilanteissa yhdessä muiden sosiaalipalvelujen kanssa.

Osa haastattelemistani sosiaalityöntekijöistä tunnisti **toisen huomioimattomuuden** parisuhdeongelmana, joka ilmenee parisuhteessa vaikeutena ymmärtää ja kuunnella aidosti toista, empatian puutteena toista kohtaan sekä toisen kokemien parisuhdeongelmien olemassaolon kieltämisenä. Eräs sosiaalityöntekijä pohti, miten toisen vanhemman kuormittuneisuus vauva-arjessa voi jäädä vaille kumppanin ymmärrystä ja huomiointia. Toinen sosiaalityöntekijä puolestaan tunnisti

törmäävänsä työssään ongelmien vähättelyyn tai niiden suoranaiseen kieltämiseen, etenkin päihdeongelmista puhuttaessa. Kuten useissa taustoituksessa esittelemissäni tutkimuksissakin tuotiin esiin (esim. Gottman & Gottman 2017; Kontula 2009; 2013; Paajanen 2003), kumppanin empaattinen huomioiminen ja sosiaalisen tuen osoittaminen tälle ovat hyvinvoivan parisuhteen tärkeitä elementtejä. Lisäksi kumppanilta saadun sosiaalisen tuen on nähty auttavan ehkäisemään muiden parisuhdeongelmien syntyä tai ainakin helpottavan niiden käsittelyä (Brock & Lawrence 2008; Cramer 2006; Fletcher ym. 2019, 211.) Toisen huomioimattomuuteen liittyvät piirteet kiinnittyivät haastattelemieni sosiaalityöntekijöiden puheissa usein osaksi muita vuorovaikutusongelmia, kuten itsensä ilmaisun vaikeuksia ja tuhoisia riitelytapoja, sekä erilaisiin epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin arjen työn- ja vastuunjaoissa sekä muihin kuormitustekijöihin haastavissa elämäntilanteissa. Näin ollen tämänkin aineiston tulosten perusteella voisi olettaa, että toisen huomioimattomuudella, jonka voi nähdä myös sosiaalisen tuen puutteena, on vaikutusta muiden parisuhdeongelmien kehittymiseen.

Sosiaalityöntekijät toivat esiin runsaasti erilaisia asiakaspariskuntien arkeen ja elämään liittyviä asioita, joista sopiminen kumppanin kesken voi tuottaa ristiriitoja parisuhteeseen ja josta näin muodostuu parisuhdetta kuormittava vuorovaikutusongelma. Nimitän näitä yhteisesti **vaikeudeksi sopia yhdessä arjen käytännöistä ja toimintatavoista**. Erityisesti sopimisen vaikeutta tuottavat kotitöiden tekemiseen, lastenhoitovuoroihin sekä lasten kasvatuskäytäntöihin liittyvät erimielisyydet. Samoin näiden jokapäiväisten arkiaskareiden vastapainosta eli oman tai perheen vapaa-ajan käytöstä neuvottelemiset tuottavat sosiaalityöntekijöiden mukaan herkästi ongelmia parisuhteen dynamiikkaan. Työn- ja vastuunjakoihin liittyy usein toive tai jopa ongelmalliseksi asti muodostunut vaade tasapuolisuudesta, kuten aineistositaatista ilmenee:

”Tänä päivänä varmaan mittailaan niitä, tavallaan kuka on enemmän lapsen kanssa ja kuka vähemmän ja tavallaan tämä tasa-arvo -- Mutta että sitten se voi mennä ehkä, mä tarkoitan, vähän liian pitkällekin, että sitten siitä voi tulla riitoja. Kun yrittää pistää kaikki tasan.”
(H5)

Erään sosiaalityöntekijän kertomuksessa erilaiset sopimisen vaikeudet yhdistettiin etenkin ensimmäisen lapsen syntymään ja siitä seuranneeseen muutokseen pariskunnan arjessa, millä voi olla lopulta laajempiakin vaikutuksia parisuhteelle:

”Sitten on tietysti hyvin monenlaisia jaksamiseen liittyviä asioita, että kun tulee ensimmäinen lapsi perheeseen, niin se muuttaa sitä parisuhdetta ja sitä perheen arkea todella paljon. Ja siihen liittyen saattaa sitten tulla semmoista, että aletaan vähän

kilpailemaan, että kuka saa enemmän vapaa-aikaa tai saako toi enemmän kuin minä ja se ikään kuin vaurioittaa vähän sitä pariskunnan välistä luottamusta ja heidän välistä vuorovaikutustakin, läheisyyttä ja kaikkia tällöisiäkkin asioita.” (H6)

Samanlaisia päätelmiä lapsen syntymän myötä mukana tulleesta muutoksesta ja uusista neuvottelujen kohteista teki myös toinen sosiaalityöntekijä kuvatessaan lasten kasvatukseen liittyvää erimielisyyttä, joka voi näkyä vaikkapa lasten harrastuksia mietittäessä tai toistensa vanhempina tekemien linjauksien kumoamisena omilla erisuuntaisilla päätöksillä:

”...miten perheessä päätetään, että mikä on meille hyväksi. Jaksetaanko me tätä, että kolmella lapsella on neljä kertaa viikossa harrastukset. Ja että miten yhteisesti sopia, mikä on meille hyväksi -- Täytyy olla aika vastakkaisia käsityksiä, että mikä on hyväksi meidän lapselle.” (H4)

Kotitöiden jakamiseen, lastenhoitovuoroihin ja lasten kasvatukseen sekä vapaa-ajanviettoon liittyvät erimielisyydet ja neuvottelemisen haasteet olivat tyypillisiä parisuhteen ristiriitojen aiheita myös Kontulan (2013) ja Paajasen (2003) tutkimuksissa. Petteri Eerolan ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa vanhemmuuden käytännöistä neuvottelemisesta selvisi, miten omaa osallistumista tai osallistumattomuutta tiettyihin kotitöihin tai vastuisiin saatetaan perustella esimerkiksi ajankohdalla, henkilökohtaisilla mieltymyksillä ja persoonallisuuden piirteillä. Neuvottelut johtavat joko yhteisesti hyväksytyihin ratkaisuihin, mutta aina yhteisymmärrystä ei saavuteta, kuten aineistoni tulokset edellä osoittavat.

Sisällytin parisuhteessa yhdessä sovittaviin arjen käytäntöihin ja toimintatapoihin myös muuttamista, talonostoa, asuinpaikkakunnan valintaa tai työpaikan vastaanottoa koskevat päätöksenteon vaikeudet. Tällaiset yhdessä tehtävät isot, koko perhettä koskettavat päätökset tuottavat joillekin asiakaspariskunnille vaikeita ristiriitoja. Näiden lisäksi nostettiin esiin alkoholin käyttöön sekä rahankäyttöön liittyvät erimielisyydet. Asiakaspariskunnalla saattaa olla hyvin erilainen näkemys kohtuullisesta alkoholinkäytöstä tai siitä, millaisen mallin he haluavat antaa tästä lapsilleen. Vanhempien juomatavoilla ja asenteilla on vaikutuksensa perheen ja lasten hyvinvointiin ja vastuu lapsille opetetusta suhtautumisesta alkoholinkäyttöön on kulttuurisen normin mukaisesti ennen kaikkea vanhemmilla. Vanhempien antamalla mallilla on vaikutuksia siihen, miten lapsi nuorena ja aikuisena itse suhtautuu alkoholinkäyttöön. (Raitasalo & Holmila 2014.) Alkoholin käyttöä koskettavat neuvottelut ja sopimiset parisuhteessa ovat siten keino ennaltaehkäistä alkoholiin liittyviä, usein ylisukupolvisina näyttäytyviä ongelmia, minkä vuoksi näen haasteet tässä erityisen tärkeinä tunnistaa juuri sosiaalityön näkökulmasta.

Eräs sosiaalityöntekijä kertoi asiakaspariskunnan vaikeudesta sopia perheen rajoista suhteessa sukulaisiin. Sosiaalityöntekijän mukaan isojakin ristiriitoja voi syntyä, mikäli pariskunta ei kykene sopimaan yhdessä sitä, missä määrin ja laajuudessaan omat vanhemmat tai muut sukulaiset osallistuvat esimerkiksi lasten elämään ja huolenpitoon. Yksittäinen sosiaalityöntekijä mainitsi myös uskontoon liittyvät erimielisyydet, mutta näiden erimielisyyksien luonnetta ei sen tarkemmin avattu. Näen, että uskonto arjen käytäntönä ja toimintatapana voi ilmetä monin tavoin yksilön tekemisessä, olemisessa ja ajattelussa niin, että se vaikuttaa ympärillä oleviin läheisiin, myös parisuhteeseen. Uskonnon ilmenemiseen liittyvä sopiminen parisuhteessa voi olla erityisellä tavalla haastavaa, sillä kyse on varsin henkilökohtaisten vakaumusten ja käsitysten yhteensovittamisesta.

5.2 Katkennut henkinen ja fyysinen yhteys

Toisen perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden usein tunnistaman asiakaspariskuntien parisuhdeongelmia kuvaavan pääluokan nimesin katkenneeksi henkiseksi ja fyysiseksi yhteydeksi. Pääluokka koostuu neljästä yläluokasta: yhteyden puutteesta, parisuhteen hoitamattomuudesta, seksielämän ongelmista sekä uskottomuudesta. **Yhteyden puutteeksi** katsoin kuuluvan niin eräänlaisen henkisellä tasolla ilmentyvän yhteyden puutteen kuin myös konkreettisen kahdenkeskisen parisuhdeajan ja läheisyyden puutteen. Sosiaalityöntekijät puhuivat usein huonoksi menneestä tai kokonaan katkenneesta keskinäisestä yhteydestä sekä yhteyden kaipuusta kumppaniin. Yhteyden puute saattoi tarkoittaa myös sitä, ettei asiakaspariskunnalla ollut enää mitään yhteistä, toistensa kanssa jaettavaa kiinnostuksen kohdetta, unelmaa tai muuta yhdistävää tekijää. Sosiaalityöntekijöiden mukaan yhdessäolon ja läheisyyden puutetta perustellaan muun muassa sillä, että lapset, arkiaskareet ja eri syistä johtuva kuormittuneisuus vievät tältä ajan. Seuraavissa aineistositaateissa nämä yhteyden puutteen erilaiset muodot tulevat koruttomalla tavalla kuvatuiksi:

”Se arki on ajautunut semmoiseen, ettei jotenkin ole sitä parisuhdeaikaa. Ja sitten ne ristiriidat jotenkin siitä, ettei olekaan mitään yhteistä.” (H3)

”...ei ole mitään semmoista yhteistä läheisyyttä tai yhdessä olemista. Ollaan vähän niin kuin kämppiksiä.” (H1)

Yhteyden puute voi tulla erityisellä tavalla näkyväksi ja koetuksi myös merkittävän elämänmuutoksen yhteydessä. Eräs sosiaalityöntekijä kuvasi yhtä tällaista tilannetta:

”Toinen vanhempi on kokenut, että hänet on jätetty täysin ulkopuolelle, kun lapsi on syntynyt, -- että hän ei enää kuulu tähän perheeseen.” (H1)

Tulkitsen, että yhteyden kokemisella nähtiin olevan iso, erityinen merkitys parisuhteen hyvinvoinnille sekä suhteen kestävyydelle ja pysyvyydelle. Gottmanit (2017) kuvaavatkin teoriassaan emotionaalisen yhteyden kokemisen kumppaniin olevan toimivan parisuhteen keskeinen elementti sekä yhdessä jaettujen, tärkeäksi koettujen elämänsisältöjen ja päämäärien vahvistavan parisuhteen hyvinvointia. Näiden elementtien puuttuminen parisuhteessa siis toisin sanoen heikentää suhteen hyvinvointia ja siinä koettua tyytyväisyyttä, mikä vahvistaa tulkintaani koetun yhteyden merkityksellisyydestä. Mitä tulee sosiaalityöntekijöiden havaintoon parisuhteessa koetun yhteyden heikkenemisen ja lapsiperheiden yhteyksistä, muun muassa Ranssi-Matikaisen (2012) tutkimuksessa tällainen yhteys tunnistettiin myös. Lapset ja työt menevät herkästi parisuhteen edelle, jolloin pariskunnan yhdessäololle ja läheisyydelle jää vähemmän aikaa. Tämä voi puolestaan heikentää henkistä ja fyysistä yhteyttä.

Sosiaalityöntekijöiden puheista ilmeni myös, miten katkennut yhteys yhdessä muiden parisuhteen ongelmien kanssa ajaa monet harkitsemaan eroa parisuhteesta tai sitten uhkailemaan erolla toista, mikä voi heikentää yhteyttä entisestään. Eropohdintaan liittyvät huolet mainittiin lähes kaikkien haastattemieni sosiaalityöntekijöiden puheissa yhtenä syynä hakeutua perheneuvolaan. Kiisken tutkimuksessa (2011) läheisyyden puute sekä puolisoitten erilleen kasvaminen, jota kuvasi elämän arvojen, tavoitteiden ja unelmien kohtaamattomuus, tunnistettiin tyypillisiksi syiksi eroamiselle parisuhteesta. Myös Paajasen (2003) tutkimuksessa henkinen ja fyysinen etääntyminen tuotiin esiin eroon johtavia syitä tarkasteltaessa. Tasapainoilu parisuhteen hyvinvointia ja jatkuvuutta tukevan työn ja hyvään eroon tähtäävän perheasioiden sovittelutyön välillä muodostuu tällöin keskeiseksi kysymykseksi perheneuvolan sosiaalityöntekijöille.

Nimesin **parisuhteen hoitamattomuuden** myös yhdeksi henkisen ja fyysisen yhteyden katkeamista kuvaavaksi piirteeksi. Vaikka suoraan näillä sanoilla ongelmaa kuvasi ainoastaan yksi sosiaalityöntekijä, pidän sitä huomionarvoisena seikkana jäsenyksessäni. Näen, että parisuhteen hoitamattomuus näkyy tietyllä tapaa taustalla kaikissa löytämässäni parisuhdeongelmissa ja useimmat ongelmista palautuvat juuri parisuhteen hoitamattomuuteen. Käsittelin parisuhteen hoitamista aiemmin taustoittavassa osassa (ks. luku 3.5). Suhteen hoitamisella tarkoitettiin lyhyesti kuvattuna erilaisia tietoisia toimintastrategioita ja tiedostamattomia toiminnan rutiineja, joilla parisuhteen hyvinvointia ja laatua on mahdollista edistää ja tukea. Staffordin ja Canaryn (1991) tutkimuksessa parisuhteen hoitamisen strategiat jaettiin myönteisen vuorovaikutuksen, avoimen keskusteluyhteyden, suhteeseen sitoutuneisuuden vakuuttelun, läheisverkostojen huomioimisen, kodin tehtävien tasapuolisen jakamisen sekä neuvojen annon ja ristiriitojen hallinnan toimintamalleihin. (Stafford & Canary 1991 Canaryn & Staffordin 1992 muk.; Stafford ym. 2000.)

Aineistoni perusteella moni näistä toiminnan piirteistä näyttää ainakin jossain määrin puuttuvan perheneuvolan asiakaspariskuntien parisuhteista, kuten tähänastisista parisuhdeongelmien kuvauksista käy ilmi.

Liitän parisuhteen hoitamattomuuden henkisen ja fyysisen yhteyden katkeamiseen myös niiden monisuuntaisen syy–seuraussuhteen vuoksi. Pidän mahdollisena, että parisuhteen hoitamattomuus johtaa parisuhteessa koetun yhteyden heikkenemiseen ja lopulta katkeamiseen mutta toisaalta myös katkennut yhteys voi johtaa siihen, ettei parisuhteen hoitamiseen ole motivaatiota. Parisuhteen hoitamattomuutta käsitellyt sosiaalityöntekijä tulkitsi tämän näkyvän juuri tietynlaisena passiivisuutena suhteessa:

”...tulee myös esille semmoista että, tavallaan puuttuu -- semmoinen yhteys. Että kun tulee niitä vaikeuksia, niin sitten ei edes haluta ehkä tehdä sitä työtä sen parisuhteen eteen” (H3)

Osa sosiaalityöntekijöistä mainitsi **seksielämän ongelmat**, jotka näyttäytyvät useimmiten joko seksin ja kosketuksen puutteena tai sitten tarpeiden erilaisuutena läheisyydessä ja seksielämässä. Seksielämän ongelmat kietoutuvat jälleen kerran tiiviisti osaksi muita parisuhdeongelmia. Seksuaalisten tarpeiden kohtaamattomuus ja ongelmaksi muodostuminen voi olla seurausta itsensä ilmaisun vaikeudesta ja muista kommunikoinnin puutteista. Yhtä lailla katkennut yhteys voi olla osasy s seksin puutteelle. Seksielämän ongelmien lisäksi, toisinaan mahdollisena seurauksena, parisuhteen merkittäväksi ongelmaksi voi muodostua **uskottomuus** kumppania kohtaan. Uskottomuus eli pettäminen on yksittäinen vakava parisuhdeongelma itsessään, mutta samalla se hyvin usein on myös reaktio ja seuraus ongelmien täyteisessä parisuhteessa elämisestä (esim. Ranssi-Matikainen 2012). Sosiaalityöntekijät kuvasivat uskottomuutta usein sanalla ”kriisi”, jonka myötä perheneuvolaan hakeuduttiin asiakkaiksi. Uskottomuskriisi saattoi syntyä ilman varsinaista pettämistäkin, esimerkiksi parisuhteen ulkopuoliselle henkilölle viestittelemisestä, oletetuissa pettämisaikeissa.

Hyväksi koetulla, aktiivisella seksielämällä on keskeinen merkitys parisuhteessa koettuun tyytyväisyyteen ja seksuaalisten tarpeiden täyttämättömyyden on puolestaan todettu kuormittavan parisuhdetta (esim. Fletcher ym. 2019; Kontula 2009, 2013, 2016; Paajanen 2003). Avo- ja avioerojen syitä käsittelevissä tutkimuksissa puolestaan usein mainitaan juuri seksielämän ongelmat sekä uskottomuus keskeisinä syinä suhteesta eroamiselle (esim. Kiiski 2011; Paajanen 2003; Ranssi-Matikainen 2012). Näiden ongelmien tunnistamisella ja käsittelyllä on siten myös tärkeä paikkansa perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemässä parisuhdetyössä.

5.3 Elämän kuormitustekijät

Elämän kuormitustekijät muodostavat kolmannen ja viimeisen parisuhdeongelmia kuvaavan pääluokan. Jaoin nämä kuormitustekijät kolmeen eri yläluokkaan, jotka nimitin kuormittavasta elämäntilanteesta ja arjesta johtuviksi ristiriidoiksi, yksilön psykososiaalisista kuormitustekijöistä johtuviksi ristiriidoiksi sekä yhteiskunnallisista kuormitustekijöistä johtuviksi ristiriidoiksi. Kaikki haastattelemanani sosiaalityöntekijät toivat tavalla tai toisella esiin näkemyksensä siitä, miten eri syistä johtuva yksilön, pariskunnan tai koko perheen kokema kuormittuneisuus vaikuttaa ikään kuin muiden tähän saakka jäsentämieni parisuhdeongelmien taustalla. Nämä erilaiset ”elämän olosuhteista” johtuvat kuormitustekijät, kuten eräs sosiaalityöntekijä ilmaisi, sisältävät laajan kirjon melko yleisluonteisista hyvinkin yksittäisiin ja erityislaatuisiin parisuhteen kantokykyä koetteleviin tekijöihin.

Kuormittavasta elämäntilanteesta ja arjesta johtuvista ristiriidoista osa on tiettyyn ajankohtaan tai elämäntilanteeseen sidoksissa olevia ja siten myös aikanaan ohimeneviä. Sosiaalityöntekijät puhuivat kuormittuneisuudesta vaikean elämäntilanteen vuoksi viitaten monen yksittäisen kuormitustekijän samanaikaiseen olemassaoloon ja niiden parisuhdetta rasittavaan luonteeseen. Kyse voi olla myös jostain yllättävästä tai yhtäkkisestä elämäntapahtumasta tai muutoksesta, jotka johtavat elämän kriisiytymiseen. Kuormittavaksi elämäntilanteeksi, joka herkästi tuottaa ei-toivottuja seurauksia myös parisuhteelle, kuvattiin erityisesti kuormittavaa pikkulapsiperhearkea. Sosiaalityöntekijät tarkastelivat sitä, miten etenkin ensimmäisen lapsen syntymä ja vastasyntyneen kanssa eläminen tuo suuren vastuun ja muutoksen pariskunnan arkeen. Vauvan hoitamiseen ja huolenpitoon käytetty aika ja energia otetaan tuolloin ikään kuin pois parisuhteelta. Tällaisena erityisenä aikana ydinperheen ulkopuolelta saatava apu ja tuki koetaan useimmiten tarpeellisena. Kuitenkin joillain perheillä oman tukiverkoston puute voi jättää perheen melko yksin, kuten eräs sosiaalityöntekijä pohdiskeli. Tuolloin kuormittuneisuuden riski kasvaa. Myös lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvät kipuilut ja lapsen vaativuus voivat vaatia ponnisteluja vanhemmilta, kuten sosiaalityöntekijä kuvaa:

”...lapsen itsenäistyminen ja oma tahto ja uhmakkuusikä tai että voi kokea, että lapsella on hankala temperamentti. Tulee paljon erilaista, kuin mitä ihan pikkulasten vaatiminen on. Vaatii vanhemmilta voimia enemmän ja sitten ehkä jos on semmoista erityistä huolta, niin ne usein kuormittaa.” (H4)

Vanhemmaksi tulon ja sen pariskunnan arkeen aiheuttamien muutosten onkin todettu lukuisissa tutkimuksissa vaikuttavan laaja-alaisesti parisuhteen eri osa-alueisiin, kuten esimerkiksi

vuorovaikutukseen kommunikointityyleistä ristiriitojen määrään sekä seksielämään ja läheisyyteen, mikä voi lisätä ainakin hetkellisesti parisuhteen kuormittuneisuutta ja vaikuttaa siinä koettuun tyytyväisyyteen (ks. Delicate ym. 2018). Aivan kuten haastatteleman sosiaalityöntekijät arvioivat, on tutkimuksissa myös todettu, että lasten tarpeet laitetaan herkästi omien ja puolison tarpeiden edelle ja aikaa ja energiaa parisuhteen hoitamiselle jää vähemmän (Malinen ym. 2010a; O'Reilly Treter ym. 2021; Twenge ym. 2003). Vanhemmuuteen siirtymistä ei kuitenkaan voi käsitellä vain kriisinä parisuhteessa, vaan ennen kaikkea muutoksena, jolla on myös monia positiivisia ja suhdetta vahvistavia ulottuvuuksia (Malinen 2010b, 2011). Kuitenkin asiakaspariskuntien kokema uupuneisuus lapsen syntymän myötä sekä sen koetut kielteiset vaikutukset parisuhteeseen ovat todellisia ongelmia ja siten niiden huomioiminen työskentelyssä parisuhteen tukemiseksi keskeistä.

Käsittelin aiemmin luvussa 5.1. parisuhteen vuorovaikutusongelmana vaikeutta sopia muun muassa kotitöistä, lasten hoitovastuista ja kasvatuksesta sekä vapaa-ajankäytöstä. Sosiaalityöntekijät toivat kuitenkin puheessaan esiin myös kotitöiden, lasten hoito- ja kasvatusvastuiden sekä ajankäytön epätasaisen jakautumisen tavoilla, joiden tulkitsen kuvaavan nimenomaan kuormittavaa arkea ja sen merkitystä parisuhteelle. Tulkitsen näiden eron olevan siinä, että kotitöistä sopimisen vaikeus voi kuitenkin lopulta johtaa hyväksytyyn ja tasapuoliseen työnjakoon, kun taas kotitöiden epätasainen jakautuminen on olemassa oleva asiantila, joka tekee arjesta kuormittavan etenkin toiselle parisuhteen osapuolelle. Sosiaalityöntekijöiden puheessa toistui ”epäoikeudenmukaisuuden kokeminen”, puhuttiin sitten kotitöiden jakamisesta, lasten kasvatusvastuusta, yksin kotiin jäännistä vauvan kanssa tai yleisesti ajankäytön jakautumisesta. Kotitöiden sekä lasten hoito- ja kasvatusvastuiden epätasainen jakautuminen voi olla seurausta yksipuolisesta päätöksenteosta tai toiminnasta, mutta toisinaan myös pakon sanelemaa, kuten aineistositaatista on tulkittavissa:

”...jos äiti on kotona lapsen kanssa ja isä on töissä, niin nehän on ihan kahdessa eri maailmassa. Siinäkin monesti tulee sitä haastetta. -- voi äidistä tuntua, että on tosi epistä, että isä saa olla pois siitä kotoa ja hän on vaan täällä neljän seinän sisällä ja voi olla semmoista omaa väsymystä synnytyksen jälkeen.” (H1)

Epäoikeudenmukaisuuden kokemuksien vastuiden epätasaisesta jakautumisesta on havaittu lisäävän herkästi jännittyneisyyttä pariskunnan välille, ja usein etenkin naiset kokevat tästä johtuvaa turhautuneisuutta, kuten esimerkiksi Eerolan ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa ilmeni. Tutkimuksessa erityisesti isät perustelivat kodin tehtävien epätasaisesta jakautumisesta osaamattomuudella hoitaa näitä. Kotitöiden tekemättä jättämistä saatettiin perustella myös sillä, että siihen käytettävä aika halutaan antaa yksinomaan lasten kanssa olemiselle. Tällöin tekemättömät kotityöt jäävät kuitenkin lopulta toisen vanhemman, eli usein äidin vastuulle, mikä voi kasata

epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, miten vastuista neuvoteltaessa samalla tuotettiin kulttuurista ymmärrystä ”hyvästä isyydestä” tai ”hyvästä äitiydestä” perustellen näin vastuiden jakautumista toiselle epäsuotuisalla tavalla. Esimerkiksi lastenhoitoon liittyen on edelleen yleistä, että äidin ikään kuin oletetaan olevan ensi sijassa vastuussa lapsen hoidosta ja huolenpidosta, kun taas isän osallistumista tähän pidetään jonain tietoisien päätöksenteon tuloksena, joka myös nähdään erityisenä, arvostettavana tekona isältä. Näin ollen vanhemmuuden ja kodin vastuiden ja työnjakojen määrittäminen ei lopulta tapahdu ainoastaan pariskunnan välisenä neuvotteluna, vaan aina jollain tapaa myös suhteessa laajempiin rakenteisiin kuten työmarkkinoihin, yhteiskunnan sosiaalipoliittisiin linjauksiin sekä kulttuurisiin arvoihin samalla kietoutuen kysymyksiin valtasuhteista. (Eerola ym. 2021.)

Arjesta voi tulla kuormittavaa parisuhteelle myös tilanteissa, joissa kumppani on kotoisin toisesta maasta ja kulttuuritaustasta. Tällöin monet arkielämän käytännöt voivat muodostua eri tavoin haastavammiksi ja kuormittavat toisen korostuneena käytännöllisen ja sosiaalisen tuen tarpeena, kuten aiheen esiin nostanut sosiaalityöntekijä pohti:

”Sitten on tietysti -- semmoisia kahden kulttuurin parisuhteita. -- niissä voi olla vähän vielä erityyppisiä käytännön haasteitakin. Että miten jotenkin saada se arki rullaamaan ja se, että mites tämä toinen, jonka kotimaa ei ole Suomi, niin miten hän löytää täältä paikkansa, niin se tuo vähän eri kysymyksensä siihen parisuhteeseen -- toinen hoitaa vaikka paljon niitä käytännön asioita tai tukee sitä puolisoa vaikka sopeutumaan niin se on aika kuormittavaa tietenkin sille parisuhteellekin.” (H2)

Samankaltaisia seikkoja on tuonut esiin Jaana Anglé (2014) tutkimuksessaan monikulttuurisista avioliitoista Suomessa. Hänkin tuo tutkimuksessaan esiin suomalaisten puolisoitten roolin maahanmuuttajakumppanin asioiden hoitajana etenkin kotoutumisen alkuvaiheissa ja sen aiheuttaman kuormittuneisuuden ja riittämättömyyden tunteet. Vaikka kuormittavuuden koettiin liittyvän usein pikemminkin vaikeaan byrokratiaan ja viranomaistoimintaan kuin itse parisuhteeseen, oli sillä lopulta vaikutuksensa myös parisuhteelle lisääntyneinä ristiriitoina. Etenkin muualta Suomeen muuttaneen kielitaidottomuus vaikuttaa siihen, kuinka vaikea asioita on itse hoitaa. Puolisolla, joka tuolloin joutuu huolehtimaan toisen asioiden hoidosta, odotukset kumppanin kielitaidon paranemisesta kasvavat. Tämä puolestaan voi myös lisätä stressiä puolin ja toisin. (Anglé 2014, 92, 101–103.)

Monet sosiaalityöntekijöistä nimesivät myös työelämästä johtuvan kuormittuneisuuden parisuhteeseen vaikuttavaksi rasitteeksi. Sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa työn ja perhe-elämän

yhteensovittamisen haasteet tulivat ilmi monin eri tavoin. Erityisesti työn kuormittava luonne, oli kyse sitten työn sisällöistä, liiallisen työkuorman aiheuttamasta stressistä tai eri tavoin kuluttavista työmuodoista, aiheuttavat pahimmillaan laajamittaista uupumusta yksilölle heijastuen sitä kautta herkästi myös parisuhteeseen. Eräs sosiaalityöntekijöistä tuo oivaltavasti esiin myös ilmiön kaksisuuntaisen ulottuvuuden:

”Erilaiset työkuviot tietysti, matkatyöt, vuorotyö -- Työelämävaikeudet, työelämäuupuminen tulee vaikuttamaan siihen parisuhteeseen ja aiheuttaa niitä, sehän on muna-kana-ilmiö. Kun on huono parisuhde niin ei jaksakaan töissä, kun on töissä isoja vaikeuksia, tulee vaikeuksia kotiin.” (H5)

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymyksiä etenkin ristiriitanäkökulmasta on tutkittu paljon niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Miia Ojanen (2017) esittelee kattavasti väitöskirjassaan työn ja perhe-elämän monisuuntaisia vaikutuksia käsitteleviä teorioita. Kaikista edellä kuvaamistani sosiaalityöntekijöiden tekemistä huomioista työhön liittyvistä aspekteista ja niiden kielteisistä vaikutuksista parisuhteeseen on tehty havaintoja lukuisissa eri tutkimuksissa. Ojasen tutkimuksen (em.) mukaan työn ja perheen yhteensovittamisen ristiriidat sekä sen aiheuttamat muut parisuhdeongelmat ovat merkittäviä riskitekijöitä sekä yksilön psyykkiselle hyvinvoinnille ja jaksamiselle että parisuhteen jatkuvuudelle. Tutkimuksessa selvisi, että työn ja perheen ristiriidat lisäävät osaltaan paitsi avioeroriskiä, myös riskiä työkykyä haittaaville ja sairauspoissaoloja aiheuttaville terveysongelmille. Siten työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tukevat toimet ovat tärkeitä paitsi yksilön, parisuhteen ja koko perheen hyvinvoinnin, myös laajemmin työorganisaatioiden ja yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Joidenkin haastattelemieni sosiaalityöntekijöiden mukaan myös sairaudet ja niiden hoito perhepiirissä voivat näyttäytyä kuormitustekijänä parisuhteelle. Oman tai kumppanin fyysisen sairauden lisäksi lapsen sairaus ja hoito aiheuttavat henkistä kuormitusta, mikä voi näkyä vaikeina tunteina kuten suruna ja vaikeutena käsitellä asiaa kumppanin kanssa. Lapsen sairauden lisäksi myös omien vanhempien sairaus mainittiin, mikä saattoi kuormittaa koetun surun lisäksi vaativana hoitovastuuna. On selvää, että sairaudet aiheuttavat moninaisia psykologisia ja sosiaalisia seurauksia yksilöiden ja perheiden elämään, vaatien sopeutumista monilla elämän osa-alueilla. Muun muassa se, millaisia keinoja ja resursseja pariskunnalla on selviytyä sairauden aiheuttaman kuormituksen kanssa, vaikuttaa suhteen hyvinvointiin. Parisuhteessa kumppanit voivat näyttäytyä sosiaalisen tuen lähteenä toisilleen sairauteen sopeutumisessa. Selviytymiskeinojen puutteet puolestaan voivat lisätä eri tavoin yksilön kuormittuneisuutta ja sen erilaisia heijastumia parisuhteeseen. (Lee & Roberts 2018.)

Yksittäisiä ja ainoastaan kerran mainittuja, epätyypilliseksi tulkitsemiani kuormitustekijöitä olivat sukulaissuhteisiin liittyvät haasteet sekä hometalo. Sukulaissuhteisiin liittyvät haasteet mainittiin jonain ”vähemmän arkisena” kuormitustekijänä avaamatta tarkemmin, mitä tällä tarkoitetaan. Hometalostakaan maininnut sosiaalityöntekijä ei kuvaillut tarkemmin aihetta, mutta oletuksia asian kuormittavuudesta voi tietenkin tehdä. Homeongelmista kärsivän talon ostaminen tai sellaisessa asuminen voi lisätä monenlaista stressiä sekä taloudellista ja terveydellistä haittaa, mikä voi kiristää tunnelmaa perheessä ja siten johtaa ristiriitoihin ja vuorovaikutusongelmiin parisuhteessa.

Olen erottanut edellä kuvaamistani elämäntilanteesta ja arjesta johtuvista kuormitustekijöistä **yksilön psykososiaalisista kuormitustekijöistä johtuvat ristiriidat**. Näihin sisältyvät sellaiset yksilön henkilökohtaiset, psyykkiset tai kehitykselliset sekä elämänhistoriaan ja -kokemuksiin liittyvät sosiaaliset erityispiirteet, jotka ovat muodostuneet enemmän tai vähemmän taakaksi sekä yksilölle itselleen että myös parisuhteelle. Yhtenä tällaisena kuormitustekijänä osa sosiaalityöntekijöistä mainitsi sellaiset yksilön vaikeat kokemukset, joita nimitän yhteisesti yksilön traumakokemuksiksi. Yksilön traumaattiset kokemukset voivat olla sellaisia, että niiden purkaminen ja käsittely vaatii yksilöllistä terapeutista tukea perheneuvolan parisuhdetyön sijaan tai sen rinnalle. Esimerkiksi omien haastavien lapsuudenkokemusten käsittelyä aikuisiässä ja sen heijastumista parisuhteeseen eräs sosiaalityöntekijä kuvasi vanhemmaksi tulon yhteydessä:

”...kun se ensimmäinen lapsi syntyy, niin tavallaan sehän luonnollisestikin aiheuttaa meissä semmoista omaa pohdintaa, että minkälaista vanhemmuutta itse on saanut. -- joillakin se voi aiheuttaa aika syvällistä ja pitkäaikaista pohdintaa, varsinkin jos itseä on kohdeltu huonosti ja laiminlyöty. Että sitten tarvitsee semmoista omaa työskentelyä niiden omien haasteiden kanssa. Ja se sitten siinä parisuhteessa näkyy siinä mielessä, että voi olla aika poissaoleva tai voi olla vaikea ymmärtää tai kuulla sitä toista, kun on itsensä kanssa niin suuri työ.” (H1)

Samoin kuin traumakokemus, myös yksilön mielenterveysongelma voi vaikuttaa parisuhteen hyvinvointiin siinä missä yksilön omaankin. Sosiaalityöntekijät mainitsivat psyykkisinä sairauksina useimmiten masennuksen ja kaksisuuntaisen mielialahäiriön. Eräs sosiaalityöntekijä kuvaa, miten mielenterveysongelma voi vaikuttaa parisuhteen arjessa pitkäänkin tiedostamattomana, kunnes tämän tunnistamisen ja hoidon myötä ongelmat parisuhteessa saattavat helpottaa tai ainakin niihin suhtautuminen voi muuttua:

”Joku masennus ja kaksisuuntaisen mielialahäiriö, nehän kehittyy pikkuhiljaa, että nehän ei tule salamana kirkaalta taivaalta, vaan ne kehittyy vuosien mittaan ja mitä kaikkea ne

on voinut siinä aiheuttaa ennen kuin ihminen saa diagnoosin ja hoidon. Niin siinäkin menee oma aikansa, että käydään tosi paljon semmoista sopeutumista siihen tilanteeseen. Toki sehän helpottaa kyllä monesti, kun tietää mikä on, kun saa sen diagnoosin, mutta sitten taas myös se, että miten tässä nyt jatkossa toimitaan ja miten jatkossa ollaan.” (H1)

Oman haasteensa parisuhteeseen voi tuoda myös yksilön neuropsykiatrinen häiriö, jossa samaan tapaan haasteiden taustalla vaikuttava syy on voinut olla pitkään pimennossa, kuten sosiaalityöntekijä tässä kuvaa:

”Mulla on itse asiassa aika montakin parisuntaa, jossa toinen on juuri saanut ADHD diagnoosin näin aikuisena. On pitkään mietitty, mikä tässä on, että miksi tämä on niin vaikeaa ja sitten kun on lähdetty tutkimuksiin ja saatu diagnoosi ja lääkitys siihen, niin se on voinut helpottaa, mutta että se on voinut aiheuttaa tosi paljon ongelmia.” (H1)

Traumojen, mielenterveysongelmien ja neuropsykiatristen häiriöiden vaikutukset parisuhteeseen voivat olla monin tavoin sitä kuormittavia. Esimerkiksi posttraumaattisesta stressistä kärsivän puolison on vaikea rakentaa ja ylläpitää positiivista ja turvallista kiintymyssuhdetta kumppaniinsa. Lisäksi traumaattiset kokemukset voivat aiheuttaa monenlaisia emotionaalisia haasteita ja vaikeuksia parisuhteen vuorovaikutuksessa, kuten ristiriitojen käsittelyssä, koetussa yhteydessä sekä läheisyydessä, mikä heikentää parisuhdetyytyväisyyttä. (Ruhmann ym. 2018.) On myös todettu, että puoliset, joiden kumppanilla on todettu ADHD, kokevat heikompaa läheisyyttä sekä parisuhdetyytyväisyyttä suhteessaan (Ben-Naim ym. 2017). Myös kumppanin masennus voi heikentää parisuhteessa koettua tyytyväisyyttä (esim. Li & Johnson 2018). Toisaalta parisuhteen ristiriidat voivat vastaavasti lisätä masennusoireilua (esim. Salinger ym. 2021). Näiden yksilön psykososiaalisten kuormitustekijöiden tarkastelu ja huomioon ottaminen on siten yhtä tärkeä osa parisuhteen tukemisessa kuin puolisoitten väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaminenkin.

Erotin mielenterveysongelmista yksilön riippuvuusongelmat kuormitustekijöinä, vaikka riippuvuudet voivat usein kytkeytyä mielenterveysongelmiin tai neuropsykiatrisiin häiriöihin, kuten eräs sosiaalityöntekijöistä pohti mainitessaan toiminnallisiin riippuvuuksiin luokiteltavan (konsoli)peliriippuvuuden yhtenä parisuhteeseen jännitteitä luovana tekijänä. Eräs toinen sosiaalityöntekijä tunnisti alkoholin liikkäytön potentiaaliseksi riippuvuusongelmaksi sekä osasyiksi avun hakemiselle parisuhdeongelmiin. Hän pohti, miten tällaisen ongelman esiin ottaminen asiakastyössä vaatii erityistä sensitiivisyyttä työntekijältä. Kolmas sosiaalityöntekijä taas vertaili sitä, miten asiakkaat eivät hänen arvionsa mukaan tuo esiin päihdeongelmiaan yhtä avoimesti kuin mielenterveysongelmiaan:

”Melkeinpä sanoisin, että meillä enemmän, ainakin mulla on ollut enemmän asiakkaita, joilla on mielenterveyspulmaa kuin päihdeongelmaa. -- Musta tuntuu, että ihmiset vähän häivyttää ja piilottaa sitä. Että sitä pitää välillä oikein kaivaa. Mutta jotenkin tuntuu, että mielenterveysongelmista puhutaan tai ainakin täällä pariskunnat, jotenkin avoimemmin ja avun hakeminen on mun mielestä nykyään, siitä on vähän semmoinen tabu poistunut.” (H6)

Erilaisten riippuvuusongelmien vaikutukset sekä yksilöä että parisuhdetta kuormittavina ongelmina voivat olla hyvin laaja-alaiset. Esimerkiksi puolison päihdeidenkäyttö voi johtaa parisuhteessa emotionaalisen yhteyden katkeamiseen, kommunikoinnin ongelmiin ja erilaisten kielteisten tunteiden ja epäluottamuksen lisääntymiseen heikentäen kiintymystä kumppaniin. Puolisosta huolehtiminen kuormittaa toista, ja avioeron todennäköisyys kasvaa. Samalla puolison päihde- tai muu riippuvuusongelma vaikuttaa koko perhesysteemin dynamiikkaan ja sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin heikentämällä perheen yhteenkuuluvuuden tunnetta, vuorovaikutusta ja kommunikaatiota sekä vaikuttamalla kielteisesti perheen tunneilmastoon. (Ólafsdóttir & Orjasniemi 2021.) Riippuvuudet lisäävät myös eri muotoisen väkivallan riskiä perheessä (Pirskanen & Järvinen-Tassopoulous 2021, 17). Onkin siten hyvin mahdollista, että päihdeongelmista kertominen voi olla monelle asiakkaalle vaikeampaa kuin mielenterveysongelmista kertominen.

Useimmat sosiaalityöntekijät toivat esiin yksilön psykososiaalisen kuormitustekijän, jonka tulkitsen tulevan tunnistetuksi erityisesti työntekijöiden perheterapeuttisen osaamisen ja tietynlaisen terapeuttisen työorientaation ansiosta. Sosiaalityöntekijät puhuivat usein yksilön lapsuudenperheestä opituista, ongelmallisista ihmissuhde- ja toimintamalleista, jotka vaikuttavat laajasti yksilön ajatteluun, käyttäytymiseen ja vuorovaikutukseen omassa parisuhteessa sekä osana perhesysteemiä. Kyse voi olla omilta vanhemmilta saadusta vanhemmuudesta ja oman lapsuuden kasvuympäristössä opituista käyttäytymismalleista sekä tavoista toimia ja kommunikoida parisuhteessa tai vanhempina. Koska saadut mallit ovat kaikilla luonnollisesti omanlaisiaan, voi näiden mallien eroavaisuus, jaetuksi tuleminen ja yhteen törmääminen parisuhteessa aiheuttaa monenlaisia haasteita ja ristiriitoja. Eräs sosiaalityöntekijöistä kuvaa tällaisia malleja eräänlaisina ”syvätason” taustaongelmina parisuhteen vuorovaikutuksen haasteissa:

”Mutta sitten on tietysti pariskunnan keskinäinen dynamiikka, se vuorovaikutus ja ikään kuin semmoinen taso, joka voi mennä syvällekin, tavallaan ihan sinne omiin lapsuuden kokemuksiin. Minkälainen ohjenuora ihmiselle on tullut, että miten hän kohtelee toisia tai onko ihminen tottunut pärjäämään itsekseen. Silloin on vaikea ottaa vastaan ehkä apua ja puhua omista ajatuksistaan ja tunteistaan. Tämä on se toinen taso tavallaan.” (H6)

Perheympäristön, perhedynamiikan ja lapsuuskokemusten vaikutukset erilaisten käyttäytymis- ja toimintamallien ylisukupolvisen välittymiseen aikuisuuden perhe-elämään sekä siihen, millaisia malleja yksilö sisäistää sosiaalisessa vuorovaikutuksessa suhteessa itseen ja toisiin, voivat olla moninaisia. Esimerkiksi lapsuudessa koettu emotionaalinen kaltoinkohtelu tai muutoin vaikeissa oloissa kasvaminen voi johtaa aikuisiässä sisäiseen turvattomuuteen, epäluottamukseen toisia kohtaan ja siten vaikeuksiin muodostaa tasapainoisia tunnesuhteita muihin. (Esim. Fitzgerald 2022; Karttunen 2021; Ólafsdóttir & Orjasniemi 2021.) Vaikeudet tulevat tällöin erityisellä tavalla näkyväksi parisuhteen vuorovaikutuksessa.

Yksi haastattelemistani sosiaalityöntekijöistä mainitsi lapsettomuudesta johtuvan, käsittelemättömän ja vuosikausia kestäneen yksilön kokeman surun parisuhdetta kuormittavana tekijänä. Vaikka tämä mainittiin ainoastaan kerran, näen sen kovin merkittävänä yksilön psykososiaalisena kuormitustekijänä. Havainto kuvastaa hyvin sitä, miten parisuhteen vuorovaikutusongelmien taustalla voivat lopulta vaikuttaa hyvin moninaiset, syvemmät ja raskaammat tekijät.

Lopuksi tarkastelen kahta sosiaalityöntekijöiden haastatteluissa mainittua ilmiötä, jotka olen nimennyt **yhteiskunnallisista kuormitustekijöistä johtuviksi ristiriidoiksi**. Ensimmäinen niistä on erityisesti viime vuosia leimannut, laajasti ja monin tavoin ihmisten elämiä koskettanut koronapandemia. Vaikka pandemian maininnut sosiaalityöntekijä ei huomiotaan sen tarkemmin avannut, voi maailmanlaajuiseksi muodostuneen terveystilanteen olettaa aiheuttavan monenlaisia pelon, huolen ja turhautumisen tunteita yksilöissä, mitkä sittemmin voivat heijastua ja purkautua läheisten ihmissuhteiden vuorovaikutustilanteissa. Myös pandemiasta johtuneet huolet omasta ja läheisten terveydestä ja toimeentulosta, työelämän muutokset lisääntyvine etätöineen, erinäiset julkisen sektorin varautumis- ja rajoituskäytännöt sekä monet muut arkielämän muutokset ovat voineet lisätä kuormittuneisuutta perheissä ja parisuhteissa. (Ks. Pietromonaco & Overall 2021.)

Toisena yhteiskunnallisena kuormitustekijänä pidän erään sosiaalityöntekijän esiin tuomaa yhteiskunnan ja sosiaalisen median luomia paineita sekä toisinaan epärealistisiakin odotuksia parisuhteesta ja perhe-elämästä, joiden kyseinen sosiaalityöntekijä katsoi kuormittavan etenkin nykyajan pariskuntia, kuten aineistositaatista selviää:

”Ja sitten tietysti tämä yhteiskunta ja some ruokkii näitä erilaisia, miten pitäisi elää tai kuvitelmia, miten muut elävät, millä ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Mistä voi tulla nuorille ihmisille varsinkin paineita, tai jotka aloittavat elämänsä, että kaikki muutkin on selvinnyt tästä tai nekin ovat aina matkoilla tai heillä on aina siisti koti tai muuta.” (H5)

Tämän kaltaisia havaintoja juuri nyky-yhteiskunnan viihdeteollisuuden ja sosiaalisen median synnyttämistä paineista ja epärealistisista odotuksista liittyen erityisesti nuorten aikuisten parisuhteisiin on tehty esimerkiksi J. Mitchell Vaterlausin ja kumppaneiden (2018) tutkimuksessa. Sosiaalityöntekijöiden havainnot tällaisten yhteiskunnallisten kuormitustekijöiden merkityksistä parisuhteen hyvinvoinnille tuovat hyvin esiin jo aiemmin kuvaamani perhesysteemisyyden ilmiön sen laajassa muodossaan. Parisuhde ja perhe eivät ole ulkoisesta maailmasta irrallisia systeemejä, vaan kiinnittyvät toisiinsa mitä erilaisin tavoin.

6. PARISUHTEEN TUKI PERHENEUVOLAN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN TEKEMÄSSÄ PARISUHDETYÖSSÄ

6.1 Asiakaspariskunnan sensitiivinen kohtaaminen erityisessä tilassa

Aineistoni perusteella parisuhteen tukemisessa on ensi tapaamisesta lähtien ennen kaikkea kyse asiakkaiden kohtaamisesta. Asiakaspariskunnan sensitiivinen kohtaaminen erityisessä tilassa muotoutui nimeksi ensimmäiselle pääluokalle, joka yhdistää kolme yläluokkaa: luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisen asiakassuhteelle, asiakaspariskunnan tasavertaisen huomioimisen sekä asiakaslähtöisen työskentelyn. **Luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen asiakassuhteelle** lähtee liikkeelle yhteyden luomisesta asiakaspariskuntaan. Yhteyden luomista asiakkaiden ja työntekijän välille kuvattiin myös kontaktin ja allianssin käsittein. Sitä pidettiin tärkeimpänä elementtinä ja edellytyksenä varsinaisen parisuhdetyön onnistumiselle.

Lähes kaikki sosiaalityöntekijät myös kuvasivat, miten jo pelkästään turvallisen tilan tarjoaminen asiakaspariskunnan keskustelulle muodostui itsessään merkitykselliseksi tavaksi tukea pariskuntia heidän suhteessaan. Sosiaalityöntekijät tarkoittivat tällä konkreettista, kodin ulkopuolista tilaa: turvallista, rauhallista ja neutraalia paikkaa, joka tarjotaan perheneuvolasta asiakaspariskunnalle intiimien ja vaikeiden asioiden käsittelylle yhdessä ammattilaisen kanssa. Tilapuheella viitattiin myös sellaiseen erityislaatuiseen, kotioloista poikkeavaan ilmapiiriin, joka mahdollistaa pariskunnan keskinäisen keskustelun uudella tavalla, kuten aineistositaatissa esitetään:

”...ehkä tämä on erilainen tapa keskustella asioista kuin mitä he on kotona keskustellut. -- on tämä tila, on tämä aika, tässä on kaksi vierasta ihmistä. Niin sekin jo monesti pelkästään helpottaa sitä, että se keskinäinen keskustelu sujuu paljon paremmin kuin kotona. Missä on sitten taas kaikkea muuta häiriötekijää ja haastetta.” (H1)

Luottamuksellisen ilmapiirin rakentamista edesauttaa asiakaspariskunnan ymmärtävä kohtaaminen. Eräs sosiaalityöntekijä painotti, miten ymmärrystä on tärkeä osoittaa molemmille puolisoille ja vakuuttaa heidät molempien näkökulmien hyväksymisestä ja kunnioittamisesta. Eräs toinen sosiaalityöntekijä puolestaan tarkasteli ymmärtävää kohtaamista tuomitsemattomuuden näkökulmasta:

”...myötätuntoinen kohtaaminen sisältää sen, että oikeasti sä et arvostele etkä tuomitse tai väärällä tavalla ihmettele perheitten tai ihmisten elämää.” (H4)

Tasapuolisen ymmärryksen osoittamisen lisäksi yleensäkin **asiakaspariskunnan tasavertainen huomioiminen** näyttää aineiston perusteella olevan keskeinen osatekijä asiakkaiden sensitiivisessä

kohtaamisessa. Tasavertaisessa huomioimisessa kyse on tasapuolisen tilan antamisesta molempien puheenvuoroille, asiakkaiden tasapuolisesta kuuntelemisesta sekä molempien yksilöllisyyden huomioon ottamisesta työskentelyssä. Sosiaalityöntekijät pitivät tärkeänä sitä, että molempien puolisoiden ääni ja näkökulmat saavat yhtä paljon tilaa, etenkin jos näin ei parisuhteen vuorovaikutuksessa tyypillisesti aina tapahdu. Tuolloin myös parisuhteen kokonaistilannetta on helpompi hahmottaa. Aina tilan tarjoaminen molempien puheelle ei kuitenkaan ole helppoa, kuten sosiaalityöntekijä kertoo:

”...pyrin antamaan molemmille yhtä paljon tilaa puhua. Joskus se on haastavaa, jos molemmat ovat hirveän puheliaita, -- siitä tulee vaikeaa, jos ne rupeaa puhumaan toistensa päälle. Ja sitten joskus on haastetta, jos on taas hyvin sulkeutunut ihminen, joka ei hirveästi puhu ja toinen puhuu tosi paljon, että sitten tavallaan tasapainottaa siinä.” (H1)

Molempien puolisoiden äänen kuuluminen ei kuitenkaan yksinään riitä, jollei näitä myös tasapuolisesti kuunnella. Sosiaalityöntekijöiden mukaan asiakkaiden kuulluksi tulemisen tunteella on merkitystä sekä luottamuksellisen asiakassuhteen toteutumiseksi että työskentelyn sujumuudelle. Kuuntelu on osa molempien yksilöllisyyden huomioon ottamista. Tällä viitataan sosiaalityöntekijöiden tapaan ottaa työskentelyssä kumpikin puolisoista tasapuolisesti huomioon siten, että heidän arvonsa ja elämänsä tulevat huomioiduiksi sekä kummankin näkökulmat parisuhdeasioiden läpikäynnissä hyväksytyksi ja kunnioitetuksi, olivat ne sitten toisistaan miten poikkeavia tahansa. Kyse on samalla tietynlaisesta puolueettomuudesta, jota eräs sosiaalityöntekijä kuvasi erityisenä asiakkaiden vaateena työntekijän ja asiakaspariskunnan välisessä kohtaamisessa:

”Pariterapia on semmoinen kuninkuuslaji, kun siinä on kaksi yksilöä -- täytyy kahden mielen kanssa työskennellä, jotka voi vielä liittoutua terapeuttia vastaan. Siinä on jatkuvasti se asetelma, se tasapuolisuuden vaade, että miten sä tavallaan pystyt antamaan niille ihmisille semmoisen tunteen, että sä et ole kummankaan puolella, koska siitähän ihmiset on hirveän tarkkoja.” (H5)

Sosiaalityöntekijän ja asiakaspariskunnan välinen suhde ja vuorovaikutus sekä asiakkaiden kokemus kohtaamisesta ovat avainasemassa toimivan yhteistyön toteutumiseksi. Esimerkiksi Leena Leinonen (2020) on tarkastellut väitöskirjassaan sosiaalityön terapeutista ulottuvuutta psykiatrisen erikoissairaanhoidon kontekstissa ja sosiaalityöntekijöiden kaksoisroolia terapeutteina. Hänen mukaansa hyvä terapeuttinen vuorovaikutus perustuu juuri työntekijän kyvyille luoda sellainen luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri, jossa työntekijän aktiivinen kuuntelu ja ymmärryksen osoittaminen asiakkaalle rakentaa molemminpuolista kunnioitusta ja luottamusta asiakkaan ja

työntekijän välille mahdollistaen avoimen keskusteluyhteyden syntymisen sekä pohjan muutostyöskentelylle (em., 73). Samoin myös Arja Jokisen (2016) mukaan sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välistä suhdetta voi yhdestä näkökulmasta tarkastella vuorovaikutuksessa rakentuvana ammatillisena auttamissuhteena, jossa keskeistä on pyrkimys vastavuoroiseen, kunnioittavaan, luottamukselliseen ja empatiaa osoittavaan suhteeseen, joka tuolloin mahdollistaa myönteistä muutosta tavoittelevan työskentelyn.

Edellä kuvattujen piirteiden lisäksi asiakaspariskunnan kohtaamista perheneuvolassa kuvastaa **asiakaslähtöinen työskentely**. Parisuhteen tukemisen kuvattiin muotoutuvan tilanteisesti ja usein asiakkaiden ehdoilla. Tuolloin asiakkaille annetaan tilaa määritellä keskustelujen sisältöjä, työskentelyn syvyyttä ja intensiteettiä. Eräs sosiaalityöntekijöistä luonnehtii työskentelyä improvisoinniksi ja osoittaa työskentelytiheyden olevan varsin vaihtelevaa eri asiakastapauksissa:

”Lähdetään sen mukaan, mikä heille on juuri nyt ja tänään tärkeä keskustella. Ja sitten jos on hirveän kova kriisi päällä, niin ei voi tehdääkään mitään pidempää suunnitelmaa jostain sukupuusta, vaan täytyy mennä aina se yksi kerta kerrallaan -- Mutta kyllähän me pyritään, jos pariskunta haluaa, niin antamaan muutama käynti ja sitten sopia tällainen käyntijakso. Mutta joidenkin kanssa mennään yksi käynti kerrallaan, vähän miten he itse toivoo. Ja jotkut haluaa vaan jotain seurantaa harvakseltaan...” (H1)

Dialogista ja asiakkaiden tarpeista käsin lähtevää työskentelyä pidettiin tärkeämpänä kuin esimerkiksi työntekijän terapeutin osaamisen herättämää ammatillista kiinnostusta tarttua erinäisiin seikkoihin työskentelyssä, kuten aineistositaatista huomaa:

”Yritän sitä dialogisuutta kuitenkin viljellä, että minä vastaan siihen mitä asiakkaat toivoo enkä siihen mitä mä tavallaan olen oppinut tai mikä mun viitekehys tai koulutus sattuu olemaan.” (H5)

Asiakaslähtöisyys on osa sosiaalityön ammattieettisiä periaatteita (Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2022). Kaija Hännisen ja Ritva Poikelan (2016, 155) mukaan asiakaslähtöisyyttä rakennetaan dialogisessa vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa intersubjektiiivisesti, eli asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutus on molempiin suuntiin vaikuttavaa toimintaa. Jokinen (2016, 142–143, 147) puhuu jaetusta asiantuntijuudesta, joka syntyy tällaisessa dialogisuudessa sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välisessä, vastavuoroisessa suhteessa. Tuolloin asiakas on passiivisen toiminnan kohteen sijaan aktiivinen kanssatoimija, jolla on myös oikeus ja valta määritellä työskentelyn sisältöjä. Dialogisessa suhteessa asiakas kokee työntekijän hyväksyvän hänet sellaisenaan (Hänninen &

Poikela 2016, 159). Tämän toteutuminen on tärkeää perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemässä parisuhdetyössä siinä missä muussakin sosiaalityössä.

6.2 Refleksiivis-terapeuttinen keskustelu

Perheneuvolassa tehtävässä parisuhteen tukemisessa on lopulta kyse keskustelusta. Keskustelu ei kuitenkaan tarkoita strukturoimatonta parisuhdehuolien purkamista vailla erityistä reaktiivisuutta, vaan kyse on ammattilaisen kanssa käytävästä refleksiivis-terapeuttisesta keskustelusta, jolla pyritään hahmottamaan ja syvällisesti tarkastelemaan asiakaspariskunnan suhteen tilaa sekä puolisoiden omaa sisäistä maailmaa erityisin, usein terapeuttista ammattitaitoa vaativin menetelmin. Refleksiivis-terapeuttisen keskustelun pääluokka koostuu neljästä yläluokasta: asiakaspariskunnan itsetuntemuksen terapeuttisesta jäsentämisestä, parisuhteen tilan hahmottamisesta, uusien näkökulmien antamisesta asiakaspariskunnalle sekä visuaalisten apuvälineiden hyödyntämisestä keskustelun tukena.

Asiakaspariskunnan itsetuntemuksen terapeuttisella jäsentämisellä tarkoitan tässä monien yksilöä koskettavien ilmiöiden tunnistamista, tiedostamista, nimeämistä ja syvää tarkastelua. Yleisesti haastattelemani sosiaalityöntekijät viittasivat asiakaspariskuntaa tukevaan keskusteluun, jonka tarkoituksena on käsitellä parisuhteen ongelmia ja avuntarpeita ja josta on aidosti hyötyä asiakaspariskunnalle. Erityisesti asiakaspariskunnan itsetuntemusta jäsentäväksi keskusteluksi tulkitseen sosiaalityöntekijöiden kuvailemien odotusten ja toiveiden käsittelemisen sekä tarpeiden tunnistamisessa ja tunteiden sanoittamisessa tukemisen. Sosiaalityöntekijät auttavat pariskuntaa hahmottamaan omia tarpeita, toiveita ja odotuksia, jotka ovat voineet olla pitkään tunnistamattomissa. Eräs sosiaalityöntekijöistä mietti, miten parisuhteen ongelmat ja ristiriidat voivat syntyä juuri siksi, ettei yksilö itse tunnista tai tiedosta omia toiveitaan ja tarpeitaan. Tuolloin kumppaninkin on vaikea saada näistä selvyyttä eikä ristiriidoilta voi välttyä. Keskustelu tällaisista asioista yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa voi selkiyttää asiakaspariskunnalle heidän toiveitaan ja toisinaan osoittaa niiden erilaisuuttakin, kuten seuraavassa aineistositaatissa käy ilmi:

”Kun yhdessä kartoittaa niiden kanssa ja laittaa miettimään ihan semmoisia perimmäisiä asioita. -- että miten toivoo, että toinen näyttää sitä kiintymystään. Jos toisen mielestä on tärkeitä se, että huomioidaan arkipäivässä. Viedään roskat ja käydään kaupassa ja joku tekisi joskus ruokaa ja sanoo jonkun kivan sanan. Toiselle se on tärkeää. Ja sitten taas vastapuolelle riittää, että on seksiä kaksi kertaa viikossa. Niin sitten se keskustelu siitä, että

mitkä ne odotukset ovat. Puhutaan niistä ääneen, että mitä sinä odotat, mitä sinä toivot nyt kun sä kuulet mitä toi toivoo sinulta.” (H3)

Eräs sosiaalityöntekijöistä kuvaa sitä, miten samalla tavoin tunteiden tunnistamisessa ja sanoittamisessa tukeminen sekä niiden viestittämien merkitysten ymmärtäminen auttaa asiakaspariskuntaa ymmärtämään paremmin paitsi itseään, myös toisiaan:

”...tunteiden sanoittaminen. -- sen sanoittaminen, että mitä toivoo tai mikä harmittaa. Minkä reaktion se saa minussa. Tavallaan että miten voisi molemmat ymmärtää toisiaan. -- se tunteiden kertominen ja tutkiminen, mitä tietoa ne tunteet tuovat. Että niitä kannattaisikin kuunnella.” (H4)

Kuten toin aiemmassa parisuhdeongelmia luokittelevassa tulosluvussa esiin, vuorovaikutusongelmaksi sisältyvät itsensä ilmaisun vaikeudet nähtiin merkittävänä parisuhteen laatua ja hyvinvointia heikentävänä tekijänä, joiden vuoksi perheneuvolaan usein hakeudutaan. Näin ollen onkin selvää, että tunteiden, tarpeiden, odotusten ja toiveiden jäsentäminen ja niistä keskusteleminen muodostuu sosiaalityöntekijöiden keskeiseksi keinoksi tukea parisuhteita perheneuvolassa. Käsittelin myös aiemmin tutkimukseni taustoittavassa osiossa parisuhteen hoitamista, jossa esittelin Staffordin ja Canaryn (1991) teorian parisuhteen hoitamisen viidestä strategiasta. Näistä strategioista toinen liittyi avoimuuteen, jolla viitattiin juuri kykyyn keskustella muun muassa parisuhteeseen liittyvistä omista tarpeista ja tunteista. Voisikin sanoa, että sosiaalityöntekijät toteuttavat, tai ainakin edistävät, tällaisella reflektoivalla keskustelulla samalla yhtä parisuhteen hoitamisen strategiaa.

Lähes kaikki haastattelemani sosiaalityöntekijät toivat esiin asiakkaan parisuhdeongelmien taustalla vaikuttavien opittujen toiminta- ja ajattelumallien käsittelyn keskeisenä osana työskentelyään parisuhteiden tukemisessa. Näillä malleilla viitattiin aiemmassa parisuhdeongelmia käsittelevässä tulosluvussa kuvailemiini vanhemmilta saatuihin parisuhde- ja perhemalleihin sekä omaksuttuihin tapoihin ajatella, olla ja toimia omassa parisuhteessa. Tietynlaisten käsitysten ja uskomusten sisäistäminen rakentuu oman lapsuuden kasvuympäristön kautta, mikä heijastuu aina tavalla tai toisella yksilön sen hetkiseen elämään ja ihmissuhteisiin. Tietoisuuden lisääminen tällaisista opituista malleista, kiintymyssuhteista sekä niiden vaikutuksista asiakkaan nykyisen parisuhteen ongelmien muodostumiseen auttavat lisäämään ymmärrystä omaa ja toisen toimintaa ja käyttäytymistä kohtaan, sekä parhaimmillaan reflektion kautta mahdollistamaan vuorovaikutuksen muuttumisen, kuten aineistositaateista voi tulkita:

”Joidenkin kanssa aletaan miettiä omia parisuhdekäsityksiä, että miten omat vanhemmat on toiminut ja että tuleeko sieltä jotain odotuksia tai pelkoja tai muuta siihen omaan parisuhteeseen. Ja sitten kun niistä puhuu, niin siihen saattaa tulla semmoista ymmärrystä, että miksi mä toimin näin tai miksi minun on vaikea luottaa.” (H3)

”...pyrin synnyttämään sitä ymmärrystä siitä, mitä on saanut ja tehdä tietoisemmaksi niitä aikaisempia malleja, mutta myös niitä tulevia, että mitä haluaa omalle lapselleen tai puolisolleen tai mitä itse haluaa, niin kuin itselleen, että minkälainen ihminen itse asiassa on.” (H5)

Kuten jo edellisistä kuvauksista on käynyt ilmi, asiakkaiden itsetuntemuksen terapeuttinen jäsentäminen on samalla asiakkaan ymmärryksen lisäämistä omasta elämästään. Muun muassa asiakkaiden omaa perhehistoriaa kartoittamalla asiakaspariskunnalle tarjotaan ikään kuin mahdollisuus reflektoida omia elämäntapahtumia yhdessä ammattilaisen kanssa ja peilata niitä nykyhetkeen. Asiakkaiden käsitykset parisuhteestaan ja itsestään voivat tuolloin jäsentyä uudella tavalla, mikä voi puolestaan auttaa heitä parisuhteensa haasteiden käsittelyssä. Sosiaalityöntekijä avaa aineistositaatissa tällaisen työskentelyn ideaa:

”...pariterapiassa olisi tarkoitus, että he paremmin ymmärtäisivät omaa parisuhdettaan ja itseään ja molempia ja tavallaan voisi saada etäisyyttä, niin kuin joskus joku sanoi, että voi katsoa omaa elämäänsä etäältä. -- tulee havahdus, että mitä kaikkea tässä on ollutkin.” (H4)

Osa sosiaalityöntekijöistä toi esiin myös sen, miten toisinaan tällaisten keskustelujen myötä voidaan tunnistaa yksilöllisen terapeuttisen tuen tarve. Kuten jo aiemmasta, yksilön psykososiaalisia kuormitustekijöitä parisuhdeongelmina käsittelevästä tulososiosta kävi ilmi, asiakkailla saattaa nousta esiin sellaisia traumaattisia kokemuksia, joiden purkamiseksi katsotaan tarpeelliseksi yksilöterapiaan ohjaaminen. Eräs sosiaalityöntekijöistä pohti, miten tällaisen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen itsessään on keino tukea samalla parisuhdetta, sillä yksilön psyykinen pahoinvointi voi heijastua monin tavoin parisuhteeseen.

Kutsun asiakaspariskunnan itsetuntemuksen jäsenystä nimenomaan terapeuttiseksi jäsentämiseksi, sillä moni sosiaalityöntekijöistä kertoi tässä yhteydessä terapeuttisten menetelmien ja suuntauksien hyödyntämisestä työskentelyssään. Sosiaalityöntekijät nimesivät useita erilaisia terapiasuuntauksia, joita he hyödynsivät parisuhdetyössä monipuolisesti:

”...millä lailla mä pyrin heitä auttamaan, niin sitten tässä tullaan näihin terapiasuuntauksiin. Mä ajattelen, että mä edustan semmoista integratiivista suuntausta,

että mulle on nämä kiintymyssuhteet, nykyiset ja aiemmat, tärkeitä. -- ja skeematerapiaa olen nyt viimeksi opiskellut. Siinäkin on kiintymyssuhdeajattelua sisässä. -- Siinä myös näitä tällaisia sisäsyntyisiä uskomuksia ja tulkintoja käsitellään, mitkä on voinut lähteä vähän vikaankin maailmasta ja itsestä ja muista.” (H5)

”Tunnekeskeinen pariterapia, jossa tavallaan käydään läpi niitä riitatilanteita ja hyvinkin tarkasti kuka teki mitäkin ja sanoi mitäkin ja miltä tuntui missäkin kohtaa ja sitten siinä koitetaan löytää, että mikä siellä alla oleva tunne on...”(H6)

Terapiaosaaminen näyttäytyykin haastattelemillani sosiaalityöntekijöillä vahvana: osa heistä on koulutautunut perhe- ja paripsykoterapeuteiksi, eräs parhaillaan opiskeli ratkaisukeskeiseksi lyhytterapeutiksi ja yksi oli käynyt tunnekeskeisen pariterapian koulutuksia. Sosiaalityöntekijöiden terapeuttinen osaaminen sekä perhe- tai pariterapeutin lisäkoulutus on tyypillistä perheneuvolassa tehtävässä sosiaalityössä, kuten toin tutkimukseni taustoittavassa osiossa esiin. Ja kuten Alho (2017) on todennut, yleisestikin ottaen perheneuvolan sosiaalityössä tulee usein näkyväksi se psykososiaalisen työn terapeuttinen ulottuvuus, jota muun muassa Payne (1996; 2005), Raunio (2009) ja Toikko (1997) ovat kuvailleet eritellessään sosiaalityön menetelmällisiä lähestymistapoja. Aineistoni perusteella näen tämän korostuvan myös perheneuvolan parisuhdetyössä vahvasti.

Sosiaalityöntekijät pyrkivät refleksiivis-terapeuttisella keskustelulla paitsi asiakkaiden itsetuntemuksen jäsentämiseen, myös **parisuhteen tilan hahmottamiseen**. Tällä viitataan erityisesti sosiaalityöntekijöiden tekemiin havaintoihin sellaisista parisuhteesta ilmenevistä piirteistä, joita asiakaspariskunta ei välttämättä vielä itse ole tunnistanut suhteestaan. Kyse on sekä parisuhteen tunnistamattomien epäkohtien esiin nostamisesta, että parisuhteen voimavarojen ja vahvuuksien jäsentämisestä. Sosiaalityöntekijät joutuvat toisinaan ottamaan työssään puheeksi sellaisia hankalia asioita ja ongelmakohtia, joita asiakaspariskunta ei ole joko tunnistanut tai jotka ovat muutoin sivuutettu. Sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa tämä vaatii työntekijältä tietynlaista herkkyyttä havaita epäkohtia, kuin myös rohkeutta tuoda ne esiin. Kyse voi olla esimerkiksi epätasa-arvoisten valtasuhteiden huomaamisesta:

”...meidän täytyy koko ajan pohtia niitä valta-asetelmia ja sellaista, että ihan oikeasti tulee kuulluksi. Ja sitten jos me havainnoimme semmoisia epäkohtia, että ottaa ne puheeksi. Jos on hirveän dominoiva se toinen osapuoli, niin että sekin tuotaisiin jotenkin esille ja näkyväksi. Jos siinä on jotain sellaista, että koetaan, etteivät ne oikein ole tasaveroisia ne puoliset. Voihan olla, että jos on vuosikausia oltu yhdessä, että se on heidän normaaliaan, niin sitten myös sitä semmoista palautusta, että tämä ei kyllä ole normaalia.” (H3)

Vähintäänkin yhtä tärkeänä sosiaalityöntekijät pitävät parisuhteen voimavarojen ja vahvuuksien jäsentämistä. Suhteen toimivien puolien, olemassa olevien voimavarojen sekä suhdetta vahvistavien myönteisten toimintamallien kartoittaminen, nimeäminen ja huomiointi osana työskentelyä auttavat asiakaspariskuntaa näkemään suhteensa positiivisemmassa valossa ja parhaassa tapauksessa motivoivat suhteen hoitamiseen. Myönteisten asioiden sanoittaminen ja palautteenanto on tärkeä muutoin ongelmakeskeisenä näyttäytyvässä työskentelyssä, kuten eräs sosiaalityöntekijä pohtii:

”Alkukeskustelussa yrittää kartoittaa myös niitä voimavaroja, niitä hyviä asioita, että mitkä toimii. Koska monestihan totta kai ihmiset tulee tänne, kun heillä on joku pulma, niin sitten puhutaan tosi paljon niistä pulmista, mutta sitten yritän muistaa kysellä myös niistä asioista mitkä toimii siinä suhteessa, jotka on hyviä asioita ja tavallaan vahvistaa niitä sitten.” (H1)

Asiakkaan olemassa olevien voimavarojen vahvistaminen ja hyödyntäminen työskentelyssä ovat osa sosiaalityön yleisiä eettisiä toimintaperiaatteita (Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2022), ja voimavarakeskeisyys nähdään yleisesti sosiaalityölle ominaisena orientaatiomallina. Esimerkiksi Raunio (2009) peräänkuuluttaa sosiaalityössä lähtökohtana asiakkaiden voimavarojen vahvistamista ja laajentamista ongelmien ja haasteiden määrittelyn vastapainona. Hän näkee voimavarakeskeisyyden kytkeytyvän olennaisella tavalla asiakaslähtöisyyteen ja lisäksi sen lisäävän asiakkaiden uskoa muutoksen mahdollisuuteen ja sitä kautta ongelmien ratkaisemiseen (myös Rostila 2001). Saman periaatteen voi nähdä vaikuttavan myös perheneuvolassa parisuhteen hyvinvointia tukevassa työssä.

Keskeinen osa refleksiivis-terapeuttista keskustelua on **uusien näkökulmien antaminen asiakaspariskunnalle**. Sosiaalityöntekijät voivat esittää uusia näkökulmia pariskunnan eropohdinnolle, tarkastella esiin tuotuja ongelmia uudesta näkökulmasta sekä tarjota vaihtoehtoisia ajatuksia ja tulevaisuudennäkymiä pariskunnan tilanteeseen. Seuraavissa aineistositaateissa kiteytyvät monen sosiaalityöntekijän ajatukset toivon luomisesta ja siitä, mitä sillä parhaimmillaan voidaan saada aikaan:

”Ja sitten semmoinen asia kuin toivo. Että pystyisi löytämään sen, että on joku näkymä sinne tulevaisuuteen. -- löytää niitä erilaisia vaihtoehtoja, vaihtoehtoisia ajatuksia näihin asioihin liittyen. Se on tärkeintä. Antaa toivoa.” (H6)

”Ihana kuulla semmoistakin palautetta, että me oltaisi varmaan erottu, jos me ei oltaisi käyty täällä. -- se heidän oma ajatus on ollut, että he on niin huonossa jamassa, ettei he pääse tästä enää muuta kuin eroamalla ja sitten he saakin toisenlaista näkökulmaa.” (H1)

Sosiaalityöntekijät pyrkivät usein normalisoimaan asiakaspariskunnille heidän tilannettaan, ongelmiaan ja etenkin niihin liittyviä tunteita. Tulkitsen, että normalisoinnilla halutaan osoittaa asiakaspariskunnalle, etteivät he ole yksin ongelmiansa kanssa ja että heidän kokemuksensa ja tunteensa eivät ole jotain epätavallista tai jotain, mistä tulisi kokea huonommuutta.

Sosiaalityöntekijöiden refleksiivis-terapeuttinen keskustelu asiakaspariskuntien kanssa ei perustu ainoastaan asioiden verbaaliselle käsittelylle, vaan työskentelyä rikastuttaa erilaisten **visuaalisten apuvälineiden hyödyntäminen keskustelun tukena**. Lähes kaikki sosiaalityöntekijät kertoivat hyödyntävänsä muun muassa fläppitaulua, informatiivisia piirroksia kuten Parisuhteen roolikarttaa, sukupuiden ja janojen piirtämistä sekä erilaisia kuvakortteja. Visuaaliset apuvälineet toimivat hyvin keskustelun virittäjinä sekä havainnollistavana tukena, kun tarkastellaan parisuhteen tapahtumia tai asiakkaan perhehistoriaa. Esimerkiksi sukupuuta eli genogrammia käytetään laajasti menetelmänä perheterapioissa ja perhesosiaalityön kentillä. Sukupuun avulla on mahdollista visualisoimalla hahmottaa perheen entisiä ja nykyisiä vuorovaikutussysteemejä sekä erilaisten toistuvien, ylisukupolvisten toiminta- ja käyttäytymismallien syntymekanismia. Sen avulla voidaan tarkastella monipuolisesti myös parisuhteen tapahtumia ja kokemuksia sekä niiden vaikutuksia suhteen vuorovaikutukseen. Visuaalisten kuvausten avulla asiakkaiden voi olla helpompi tunnistaa ja määritellä keskeisimpiä ongelmakohtia suhteessaan, joihin muutosta kaivataan. (Huss & Kapulnik 2021.)

6.3 Myönteistä vuorovaikutusta vahvistava muutostyö

Aineistosta tekemäni tulkinnan perusteella pidän parisuhteen tukemista perheneuvolan sosiaalityössä asiakaspariskunnan myönteistä vuorovaikutusta vahvistavana muutostyönä. Tämän pääluokan muodostin viidestä yläluokasta: ratkaisuihin pyrkimisestä, muutoksen tavoittelemisesta, toimivan vuorovaikutuksen vahvistamisesta, asiakaspariskunnan myötätuntoisen suhtautumisen lisäämisestä toisiaan kohtaan sekä vuorovaikutustaitojen konkreettisesta harjoittelusta. **Ratkaisuihin pyrkiminen** on osa sosiaalityöntekijöiden tavoitteellista työskentelyä asiakaspariskunnan kanssa. Sosiaalityöntekijät puhuivat ongelmanratkaisusta ikään kuin kahdesta näkökulmasta. Osa painotti näkökulmaa, jossa ratkaisujen etsiminen ongelmiin tapahtuu yhdessä asiakaspariskunnan kanssa siten, että asiakaspariskunnan oma vastuu parisuhteensa ongelmien ratkaisemiseksi korostuu työntekijän asettuessa tässä enemmänkin avustajan ja tukijan rooliin, kuten seuraavassa aineistositaatissa:

”...me tuodaan esille sitä, että meillä ei ole mitään taikasauvaa. Me voidaan nostaa esiin ongelmia ja ajatuksia, mutta hehän sen työn tekee. -- Että sitten me voidaan antaa niitä avaimia, että mikä siinä voisi auttaa.” (H3)

Osa taas puhui ratkaisukeinojen tarjoamisesta ongelmiin, esimerkiksi tilanteissa, joissa asiakaspariskunnan kuormittuneisuus näyttää vaikeuttavan heidän omaa ongelmanratkaisukykyään:

”...se on myös aika käytännönläheistä. Mietitään oikeasti jotain ratkaisuja. Tämä on aika yleistä tämä jaksaminen, siis että molemmat käy töissä, on lapsia ja sitten on kotityöt. Tai että on syntynyt lapsi eikä olla totuttu siihen, että on niin paljon sitä arjen kuluttavaa asiaa. Niin kyllä niitä saatetaan ihan fläpille laittaa ja että mitä tämä tarkoittaa? Onko tämä välttämätöntä? Kun ajattelee pikkulapsiaikaa, niin sehän on hyvin hektistä. Niin jos elää semmoisessa, niin onko jotain, josta voi vähän luopua tai että jonkun voi tehdä vähän kevyemmin. Tällaisten ihan konkreettisten ehdotettujen heittäminen, joka voi sitä arkea helpottaa.” (H6)

Tulkitsen näiden kahden ilmaisutavan eron olevan siinä, kuinka aktiivisen ”vetäjän” roolin sosiaalityöntekijä ottaa tällaisessa ratkaisuihin pykivässä työskentelyssä. Kirsi Juhila (2018, 61–62) puhuu vertikaalisesta ja horisontaalisesta asiantuntijuudesta osana sosiaalityön asiakastyössä ilmenevää ongelmanmäärittelyä, minkä näen osittain liittyvän myös tällaiseen ongelmanratkaisutyöhön ja sosiaalityöntekijän rooliin siinä. Juhila (em.) viittaa vertikaalisella asiantuntijuudella ammattilaiselta asiakkaalle päin suuntaavaan ongelmien tulkintaan, jossa siis asiakkaan ongelmien laatua ja siten tarvetta ja tapoja puuttua niihin määritellään sosiaalityöntekijävetoisesti. Horisontaalisessa asiantuntijuudessa puolestaan ongelmanmäärittely tapahtuu selvemmin vuorovaikutuksellisenä toimintana, asiakkaan ja sosiaalityöntekijän yhteistyönä. Kyse on jaetusta asiantuntijuudesta. Näen, että molemmilla tavoilla on paikkansa työskentelyssä silloin, kun niiden tavoitteena on ratkaisuihin ja muutokseen pyrkiminen ja siten asiakkaan tilanteen paraneminen.

Ratkaisujen saavuttaminen parisuhdeongelmissa vaatii aina jonkinlaista muutosta pariskunnan toiminnassa ja ajattelussa. **Muutoksen tavoittelemisen** onkin sen vuoksi sosiaalityöntekijöiden tekemän parisuhdetyön keskeinen piirre. Tämä vaatii asiakaspariskunnan sitouttamista muutostyöskentelyyn, kuten kaksi haastattelemani sosiaalityöntekijöistä tähdentävät:

”Ja sitten myös se työskentely. Jos he ovat sitoutuneita siihen työskentelyyn, niin kuinka hyviä havaintoja he voi tehdä tällaisista kokeiluista. Jos he vaikka sanoo siitä ajankäytöstä, että ”sä et ole koskaan lasten kanssa, tai sä käytät vaan sitä kännykkää tai sä oot töissä”.

Niin sitten heidät laitetaan miettimään sitä ajankäyttöä. Vaikka että kuinka paljon toinen käyttää aikaa kotitöihin, lasten kanssa olemiseen, jos toinen on vaikka vaan töissä ja töiden jälkeen sohvalla tai tietokoneen ääressä. Että voisiko sitä muuttaa ja vähän siinäkin sitten vastuutetaan sitä omaa roolia, että miten minä voin itse muuttua ja miten toinen.” (H3)

”Sitä työstämistä tarvitsee tehdä koko ajan, -- se mitä keskustellaan pariterapiassa, niin ei se sinänsä ihan auta, jos ei kukaan muuta toimintaansa. -- sillä on aika paljon merkitystä, jos tehdäänkin jotain eri tavalla. Ja tulee semmoinen tunne, että molemmat yrittävät.” (H4)

Muutoksen tavoittelussa on oikeastaan kyse muutoksen edistämisestä asiakaspariskunnan arjessa ja vuorovaikutuksessa. Sosiaalityöntekijät kuvasivat työskentelyään muutokseen pyrkivänä, muutosprosessia eteenpäin vievänä toimintana. Sosiaalityöntekijät edistävät muutosta asettamalla asiakaspariskunnan työskentelylle realistisia etenemistavoitteita, kuten seuraavasta aineistositaatista ilmenee:

”...oon aika realistinen sen suhteen, että mitä vaikeammat ongelmat, mitkä on syntynyt vaikkapa vuosien kuluessa, niin ei ne tokikaan ratkea millään viidellä tai kymmenellä käynnillä. Sehän olisi ihan absurdi ajatus. Mutta jos sitten päästään pieniä askeleita eteenpäin...” (H2)

Toisin kuin edellä, eräs sosiaalityöntekijä toi esiin toisenlaisen näkökulman muutoksesta, jonka tulisi jollain tapaa ilmetä välittömästi, jo asiakaskäynnin aikana. Tulkitseen hänen tarkoittavan tällä jonkin uudenlaisen ajatuksen heräämistä asiakaspariskunnassa, mikä motivoi heitä muutoksen tekemiseen omassa parisuhteessaan.

”Paripsykoterapiat on siinä mielessä, niissä on monesti tällainen ajatus, että se muutos tapahtuu tässä ja nyt ja tällä tapaamisella. -- Heidän pitäisi tässä saada se kokemus jostain erilaisesta, jostain toisenlaisesta, jostain paremmasta.” (H1)

Juhila (2018) kuvaa sosiaalityötä tulevaisuusorientoituneeksi ongelmanratkaisu- ja muutostyöksi. Muutostyö on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa tässä hetkessä. Siihen sisältyy odotuksia sosiaalityöntekijöiden tekemien interventioiden vaikuttavuudesta, jotka johtavat asiakkaan parempaan nykyhetkeen sekä tulevaisuuteen (Em., 13–14, 60–64). Näen, että perheneuvolan sosiaalityössä ja erityisesti parisuhteiden laatua ja hyvinvointia vahvistamaan pyrkivässä työskentelyssä odotukset muutoksesta määriteltyjen (parisuhde)ongelmien selvittämiseksi muodostuvat erityisellä tavalla melko korkeiksi niin asiakkailta kuin varmasti työntekijöilläkin. Parisuhdetyön vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmasta olisi tärkeää, että yhtäältä sosiaalityöntekijät

itse muistaisivat ja toisaalta asiakkaat tiedostaisivat päävastuun muutoksen toteutuksesta olevan lopulta asiakaspariskunnalla itsellään, kuten sosiaalityöntekijät aiemmin huomauttivatkin. Asiakkaiden oma panos ja motivaatio muutokseen ovat ratkaisevia.

Pohdin edellisiin Juhilan (2018) näkemyksiin liittyen sosiaalityöntekijöiden työn vaikuttavuutta tarkemminkin. Kysyessäni haastatteluissa sosiaalityöntekijöiltä, kuinka hyvin he kokevat pystyvänsä vaikuttamaan parisuhteiden hyvinvointiin perheneuvolan sosiaalityöntekijänä, kaikkien vastauksissa toistui sama ajatus: työskentely on lopulta aina jollain tavalla positiivisesti asiakkaiden elämään vaikuttavaa. Tällä he viittasivat siihen, että vaikka asiakaspariskunta päätyisi suhteessaan eroonkin, voi sekin terapeutin työskentelyn myötä toteutua paremmalla tavalla, rakentavasti ja yhteistyössä. Tuolloin erokin voi olla työn lopputuloksena sekä myönteinen ratkaisu että myönteinen muutos asiakkaiden elämässä. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden vastauksissa toistui sana ”merkittävyys”. Sosiaalityöntekijät kokivat tekemänsä parisuhdetyön merkityksellisenä ja merkittävänä paitsi asiakkaille, myös itselleen.

Kuten on käynyt ilmi, parisuhteen vuorovaikutusongelmat ovat yksi keskeinen syy tulla perheneuvolaan hakemaan apua parisuhteeseen. Siten onkin odotettavissa, että asiakaspariskunnan **toimivan vuorovaikutuksen vahvistaminen** näyttäytyy perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemän parisuhdetyön ydintavoitteena. Asiakkaiden kommunikaatio-ongelmat ja erityisesti sosiaalityöntekijöiden tunnistama asiakkaiden vaikeus puhua nimenomaan toisilleen paitsi kotioiloissa, myös perheneuvolan asiakaskäynneillä, asettaa sosiaalityöntekijöiden ensimmäiseksi tavoitteeksi asiakaspariskunnan keskinäisen keskustelun edistämisen. On tärkeää, että pariskunta osoittaa puheensa perheneuvolan tapaamisilla toisilleen, eivät niinkään työntekijöille, kuten eräs sosiaalityöntekijä pohtii:

”Ehkä mun kuningasajatus tässä työskentelyssä on se, että mä yritän saada ne ihmiset puhumaan keskenään siitä heille tärkeästä asiasta. Että mähän voin periaatteessa kysellä mitä vaan. Mutta tavallaan se, että saisi heidät keskustelemaan, että meillä on nyt tällainen pulma, mitä me tämän asian kanssa tehdään niin että molemmat voisi olla tyytyväisiä tähän tilanteeseen. -- vielä tärkeämpää on se, että he tosiaan puhuisivat toisilleen eikä meille.” (H1)

Keskinäisen keskustelun edistämisen lisäksi sosiaalityöntekijät pyrkivät asiakaspariskunnan myönteisen kommunikointitavan vahvistamiseen. Sosiaalityöntekijät peräänkuuluttavat asiallista keskustelutyöliä ja auttavat säätelemään pariskunnan välistä kommunikointia asiakaskäynneillä. Myönteisen ilmaisutavan oppimista pidetään tärkeänä taitona parisuhteen vuorovaikutuksessa (esim.

Gottman & Gottman 2017). Toimivan vuorovaikutuksen vahvistaminen näkyy erityisesti asiakaspariskunnan tarve- ja tunneviestinnän vahvistamisena. Koska sosiaalityöntekijät tunnustivat asiakaspariskunnillaan olevan vaikeuksia juuri tällaisessa itsensä ilmaisussa, on luontevaa fokusoida työskentelyä tähän. Toimiva vuorovaikutus ei kuitenkaan tarkoita vain asioista puhumista, vaan puheviestinnän lisäksi taito kuunnella toista on yhtä tärkeää parisuhteessa. Asiakaspariskunnan keskinäisen kuuntelemisen ja kuulemisen vahvistaminen on myös keskeinen muutostyön kohde sosiaalityöntekijöille. Kyse on toisen huomioimisesta, kuten eräs sosiaalityöntekijä muistutti. Puolison kuunteleminen on myös osa sosiaalisen tuen osoittamista, jolla puolestaan on tärkeä asema parisuhteen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä Paajasen (2003) määrittelemän ”tunnekumppanuuden” rakentajana (Cramer 2006; Kontula 2009; 2013; Paajanen 2003).

Erotin toimivan vuorovaikutuksen vahvistamisen yläluokasta **vuorovaikutustaitojen konkreettisen harjoittelun** omaksi yläluokakseen korostaakseni nimenomaan perheneuvolassa tehtäviä toiminnallisia harjoituksia. Parisuhteen vuorovaikutustaitojen kehittäminen tapahtuu perheneuvolassa konkreettisimmillaan kommunikaatiotaitojen harjoittelemisella erilaisin sosiaalityöntekijän ohjaamin keskustelu- ja kuunteluharjoituksin. Aineistositaatissa sosiaalityöntekijä kuvailee yhtä tällaista harjoitusta:

”Joskus myös ihan tällaisia parin välisiä keskusteluja, esimerkiksi tähän tunnekeskeiseen terapiaan liittyen, -- järjestetään tilanne, jossa he keskenään jakavat sen tunteen mikä siinä on ollut ja molemmilta kysytään, että miltä tuntuu. -- jos on tunne, ettei tule kuulluksi, niin myös tällaista parienvälistä, sovitaan että toinen sitten kerrankin on hiljaa ja toinen saa sanoa ja toinen toistaa, mitä on kuullut toisen sanovan. Toinen sanoo sen niin monta kertaa, että se toinen kuule sen oikein.” (H6)

Eryityisesti sosiaalityöntekijät pitivät rakentavien ja turvallisten riitelytaitojen opettelemista tärkeänä. Monet mainitsivat aikalisä-käytännön harjoittelemisen tehokkaana keinona lisätä asiakaspariskunnan turvallisuutta arjen ristiriitatilanteisiin, kuten tässä:

”Ja tietysti myös erilaisia tapoja, miten sitä turvallisuutta tuottaa, kun niitä riitatilanteita tulee. Joku malli miten toimia. Varmaan yleisin tällainen on aikalisän ottaminen. Jos ei pysty sanoa, niin sitten on joku merkki ja ollaan etukäteen sovittu, että mihin kumpikin menee tai kumpi jää lapsen kanssa, jos tulee tällainen ja kuinka kauan se kestää että yritetään selvittää uudestaan. Ihan semmoisia käytännön asioita, paitsi tämän arjen suhteen, niin myös tämän vuorovaikutuksen kannalta. -- olisi mukavampi siellä kotona olla, kun ei tarvitse pelätä niitä riitoja.” (H6)

Sosiaalityöntekijöiden näkemyksille riitelytaitojen keskeisyydestä parisuhteiden tukemisessa on perusteensa. Muun muassa Gottmannit (2017) ovat havainneet ristiriitojen hallintatavoilla olevan iso merkitys parisuhteen kestävyydelle. Rauhanomaisuus, avoimuus, dialogisuus sekä erilaisuuden hyväksyntä puolisoiden välisissä riitatilanteissa tukee pariskunnan yhteyttä (em.), kun taas vihamielisyys, syytely, painostus, mitätöinti ja vetäytyminen ristiriitatilanteissa heikentävät parisuhdetyytyväisyyttä (Fletcher ym. 2019, 201–202; Gottman ym. 1998; Gottman & Silver 2004). Parisuhteen ristiriitojen ja ongelmatilanteiden hyvät hallinta- ja käsittelytaidot ovat myös yksi parisuhteen hoitamisen strategioista (Stafford ym. 2000), eli konkreettinen keino vahvistaa suhdetta. Reilun, ymmärtäväisen ja kärsivällisen yhteishengen säilyttämisellä myös riitatilanteissa on siten suhteen hyvinvoinnin ja parisuhdetyytyväisyyden kannalta merkitystä.

Vuorovaikutustaitojen konkreettista harjoittelua voidaan tehdä perheneuvolakäyntien lisäksi myös kotona. Osa sosiaalityöntekijöistä kertoi antavansa erilaisia kotitehtäviä asiakaspariskunnilleen. Erään sosiaalityöntekijän mukaan asiakkaat saattavat jopa itse pyytää näitä, jos he esimerkiksi kokevat pelkän asioista keskustelun riittämättömänä tuen muotona. Kotitehtävien tavoitteena on auttaa asiakaspariskuntaa jatkamaan perheneuvolassa aloittamaansa muutostyötä omassa arjessaan:

”Jos se keskinäinen vuorovaikutus on hirveän negatiivista, niin sitten on annettu tehtävä, että kiitä puolisoasi kerran päivässä jostain asiasta. -- Tai sano joku myönteinen juttu tai lähetä joku kiva tekstari päivittäin, että tavallaan pääsee harjoittelemaan.” (H1)

Myönteistä vuorovaikutusta vahvistavaan muutostyöhön kuuluu myös **asiakaspariskunnan myötätuntoisen suhtautumisen lisääminen toisiaan kohtaan**. Tulkitsen myötätuntoisen suhtautumisen tarkoittavan sellaista ymmärrystä ja hyväksyntää, jota sosiaalityöntekijät kertoivat pyrkivänsä lisäämään asiakaspariskunnan välille heidän parisuhteensa tukemiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Eräs sosiaalityöntekijöistä tarkasteli rooliaan tässä positiossa:

”Ei ole osaamista, että sitä varten tullaan sille ammattiauttajalle, että se pystyisi tuomaan siihen työkaluja. Aika usein ihmiset puhuu tulkista. Että se auttaja on siinä joku tulkki tai tulkkaja. -- ne voi olla niin tulenarkoja aiheita, että sitten on diplomaattina siinä välissä tai että on hakemassa ymmärrystä tai siltaa kahden maailman välille.” (H5)

Asiakaspariskunnan välistä hyväksynnän lisäämistä kuvastaa myös se, miten eräs sosiaalityöntekijöistä kertoi pyrkivänsä työssään ohjaamaan asiakkaitaan luopumaan toistensa muuttamisyriityksistä ja korjaamaan heidän toisilleen asettamia epärealistisia odotuksia:

”Monesti ne odotukset parisuhteessa on, että tuon toisen pitäisi muuttua. Niin se on varmaan kanssa semmoinen mitä mä jauhan tosi paljon. Että mitä sinä itse voit tehdä, että jotenkin sietäisit sitä, että sun puoliso toimii näin tai ei toimi näin. Kun sä et voi sitä muuttaa. --yritän muistuttaa ihmisiä, että et sä voi muuttaa sitä toista ihmistä, ei meistä kukaan voi.” (H1)

”...joskus on niin, että toinen odottaa puolisolta, että se jotenkin huolehtisi minun hyvinvoinnistani ja täyttäisi ne kaikki tarpeet. Eihän se mene niin. Eihän kukaan ihminen voi täyttää kenenkään ihmisen kaikkia tarpeita.” (H1)

Sosiaalityöntekijän puheissa korostuu jälleen ajatus siitä, että muutostyö lähtee lopulta jokaisesta yksilöstä itsestään liikkeelle. Tämän sisäistäminen ja hyväksyminen mahdollistaa samalla puolisoiden keskinäisen ymmärryksen lisääntymisen. Gottmanien (2017) teoriassa parisuhteessa vallitseva molemminpuolinen lempeys ja hyväksyntä kielivät parisuhteen toimivuudesta. Näen myötätuntoisen suhtautumistavan kiinnittyvän yleisempään myönteisyyteen ja lämminhenkisyyteen parisuhteen vuorovaikutuksessa ja tunneilmastossa, jota myös pidetään yhtenä parisuhteen hoitamisen strategiana (Stafford & Canary 1991 Canary & Staffordin 1992 muk.). Sosiaalityöntekijöiden panostus tämän vahvistamiseen tukee siten vaikuttavalla tavalla parisuhteiden hyvinvointia.

6.4 Perhesysteeminen työ

Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemässä parisuhdetyössä korostuu aineiston perusteella vahva perhesysteeminen näkökulma, minkä vuoksi nimitän neljättä ja viimeistä pääluokkaa perhesysteemiseksi työksi. Avasin perhesysteemisyyden käsitettä aiemmin tutkimukseni taustoittavassa osioissa. Lyhyesti kerrattuna, viittaa perhesysteemisyydellä tapaan tarkastella perhettä sosiaalisena yksikkönä, joka muodostuu useista jäsentensä muodostamista erilaisista osasysteemeistä, jotka ovat monisuuntaisessa vuorovaikutuksessa toisiinsa. Esimerkiksi kahden perheenjäsenen välisen suhteen nähdään vaikuttavan kolmanteen perheenjäsenen tietyllä tavalla. Samalla perhesysteemi itsessään kiinnittyy osaksi sen ulkopuolisia systeemejä, kuten eri yhteisöjä ja yhteiskuntaa. (Aaltonen & Laitila 2020; Alho 2017, 86–87; Cox & Paley 1997; Malinen 2011.) Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden puheissa perhesysteemisyyden osana parisuhdetta tukevaa työskentelyä tulee esiin kolmella tavalla: lapsen hyvinvoinnin huomioon ottamisen, vanhemmuuden tukemisen sekä parisuhteen systeemisen tarkastelun kautta.

Lapsen hyvinvoinnin huomioon ottamista työskentelyssä korostivat kaikki haastattelemiini sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijät pyrkivät tuomaan esiin lasten näkökulmaa parisuhdeongelmia,

erityisesti riitelyä, käsiteltäessä sekä perusteltaessa asiakaspariskunnalle positiivisen muutoksen merkitystä. Sosiaalityöntekijät tunnistavat, miten moninaisin tavoin parisuhdeongelmat voivat heijastua perheen lapsiin:

”...siinä on tietysti tämä turvallisuuskysymys, josta on puhuttu. Riidathan on lapsille, lasten kehityksen kannalta tosi hankalia ja lapsen kehitystä haittaavia. Ja ylipäänsä aikuisten tällainen, että miten he antavat mallia, että miten ikään kuin tällaisista hankalista tilanteista selvittää, niin lapsethan ottaa siitä mallia.” (H6)

Kuten jo tutkimukseni taustoittavassa osioissa toin esiin, parisuhteen vuorovaikutusongelmat ja erityisesti tuhoisat riitelytavat voivat heijastua monin kielteisillä tavoin lapsen hyvinvointiin, kuten vahingoittamalla lapsen emotionaalista ja fyysistä turvallisuuden tunnetta, psykososiaalista kehitystä sekä vanhemman ja lapsen välistä kommunikointia (esim. Craft ym. 2021; Davies ym. 2015; Harold ym. 2004; Mills ym. 2021; Notko & Sevón 2018). Lisäksi vanhempien ristiriitojen on todettu useissa tutkimuksissa lisäävän lapsen käyttäytymis- ja mielenterveysongelmia (Salo 2009, 104–106). Sosiaalityöntekijät pyrkivät näin ollen parisuhdetta tukemalla vaikuttamaan myös lasten hyvinvointiin. Seuraavassa aineistositaatissa eräs sosiaalityöntekijöistä kuvaa, miten hän työssään pyrkii lisäämään asiakaspariskuntien ymmärrystä parisuhdeongelmien kielteisistä vaikutuksista lapsen kasvuun ja kehitykselle ja siten edistämään lasten hyvinvointia perheessä. Hänen mukaansa tämä kuvastaa perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden yleistä näkemystä, minkä arvioin pitävän täysin paikkansa aineistosta saamani kokonaiskuvan perusteella.

”Sehän on tosi haastava ilmapiiri siellä kotona lapsen näkökulmasta, jos ne vanhemmat riitelee tai jos ne on vaan hiljaa eikä kommunikoi, tai jos ne kommunikoi lapsen kautta. Mä ajattelen, että se on lapselle erittäin tuhoisaa. Ja monestihan meille saattaa tulla, että lapsen käyttäytymisen pulmien takana on se, että siellä kotona on niin hankala ilmapiiri. -- saa ne vanhemmat ymmärtämään, että tässä on kyse teidän väleistä eikä lapsen asiasta. -- ne on tosi tärkeitä asioita nämä parisuhteen asiat. Ja musta tuntuu, että meidän sosiaalityöntekijät täällä nimenomaan ajattelee näin. – Kyllä mä ajattelen, että se on ihan ratkaisevaa lapsen henkisen hyvinvoinnin kannalta.” (H1)

Myös eräs toinen sosiaalityöntekijä peräänkuulutti samaa näkemystä tuoden esiin parisuhteiden tukemisen merkitystä lasten pahoinvoinnin ennaltaehkäisyssä:

”...kaikki eteenpäin meno, vaikka se ei mitenkään suoranaisesti liittyisi lapsiin, niin kaikki auttaa myös lapsia. Ja se on asia, mitä varmaan usein sanoitetaankin, että tää on tosi hyvä teko myös lapsia ajatellen mitä te teette. Sen sanoittaminen ja esiin tuominen, se on tärkeää.

Pidän sitä äärimmäisen tärkeänä ja semmoisena, että sillä voidaan tosi paljon ennaltaehkäistä asioita.” (H2)

Lapsen hyvinvoinnin huomioon ottamiseen liittyy keskeisesti **vanhemmuuden tukeminen osana työskentelyä**, minkä jotkut sosiaalityöntekijöistä mainitsivat puheessaan. Eräs halusi muistuttaa asiakaspariskuntia parisuhteen hoitamisen tärkeydestä osana vanhemmuutta, toinen tunnisti asiakkaiden parisuhdekäyntien toisinaan kääntyvän vanhemmuuden tukikäynneiksi, kun parisuhteen asioita reflektoidaan lapsen ja vanhemmuuden näkökulmista. Vanhemmuuden näkökulman mukaan tuominen parisuhdetta tukevaan työhön on olennaisella tavalla tärkeää. Parisuhdeongelmien on havaittu vaikuttavan vahingoittavasti lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen sekä vanhemmuuteen esimerkiksi kasvatuksen epäjohtomukaisuutena, ankarampana kurinpitona ja empatian heikkenemisenä (Cox & Paley 2003; Rytönen & Hautsalo 1999, 39; Salo 2009, 104–106). Vanhemmuuden tukeminen on myös yksi perheneuvolassa tehtävän asiakastyön osa-alueista lapsen kehityksen sekä pari- ja perhesuhteiden tukemisen ohella (Bildjuschkin 2018). Näiden tehtävien tiukka erottaminen toisistaan ei ole tarpeellista, saati mahdollistakaan.

Tulkitsen aineistoni perusteella, että perhesysteeminen työ näkyy erityisesti sosiaalityöntekijöiden tavassa lähestyä parisuhdetta moniulotteisena ja monivaikutteisena ilmiönä. Näen, että **parisuhteen systeeminen tarkastelu** on havaittavissa jo edellisten yläluokkien kuvauksissa ja merkityssisällöissä, mutta systeeminen näkökulma parisuhteen ja sen tukemisen tarkastelussa tuli esiin epäsuorasti monissa muissakin sosiaalityöntekijöiden pohdinnoissa:

”...sillä pariterapialla voi hoitaa sitä yksilöä. Mutta mä ajattelen myös toisinpäin, että yksilöterapialla on totta kai vaikutusta ihmisen vuorovaikutussuhteisiin, parisuhteeseen myös.” (H5)

”...se parisuhde on ikään kuin se kivijalka, jolle se perhe muodostuu, -- ihan sen perusturvallisuuden kannalta, että sille kaikki rakentuu. Että se koti on turvallinen paikka ja siellä on ennakoitavuutta eikä mitään yllättäviä räjähdysisiä. Silloinhan lapsesta tulee semmoinen varovainen tarkkailija ja ylivirkeä ja kaikkea tämmöisiäkin täällä on paljon nähty. Kyllä se on, mä ajattelen, että se parisuhde ja sen toimiminen on kyllä kivijalka.” (H6)

Systeemisen näkökulman nähtiin kytkeytyvän keskeisesti juuri sosiaalityöntekijän ammatti-identiteettiin kuuluvaksi erityispiirteeksi, joka erottui jossain määrin työpareina toimivien psykologien ammatillisista painotuksista:

”...saattaa olla, että se psykologyöpari kyselee vielä enempi niistä tunteista, kuin mitä itse. -- se näkökulma on enempi siellä tunteissa kuin ehkä näin sosiaalityöntekijänä ajattelen, että se on siinä vuorovaikutuksessa, mutta toki siihen liittyy ne tunteetkin -- sosiaalityöntekijät ajattelee ehkä sillai laajemmin parisuhdetta ja perhettä ja verkostoa ja koko yhteiskuntaa.”

(H1)

Sosiaalityöntekijöiden systeminen ajattelu perustuu heidän yhteiskuntatieteelliseen asiantuntijuuteensa, jossa parisuhteen ja perheen tilannetta sekä ihmissuhteiden ongelmia ja voimavaroja käsitellään suhteessa psykososiaalisiin tekijöihin ja ympäröivään yhteiskuntaan (Kalmari ym. 2022; Klemola 1992). Samalla tähän yhdistyvä sosiaalityöntekijöiden psykososiaalinen ja perheterapeuttinen työorientaatio (esim. Alho 2017; Antikainen ym. 2009, 202) vahvistavat systemistä näkökulmaa entisestään. Sosiaalityöntekijät tunnistavat, miten parisuhteen tukemisella voidaan paitsi lisätä parisuhteen ja yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia, myös vahvistaa vanhempien voimavaroja turvata lastensa turvallista arkea perheessä. Se on perhesysteemisen työn ydintä.

7. YHTEENVETO, JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena oli hahmottaa ja jäsentää perheneuvolassa tehtävää parisuhdetyötä ensin erittelemällä perheneuvolassa kohdattavien parisuhdeongelmien kirjoa ja sitten tarkastelemalla, millaisia työmuotoja ja piirteitä parisuhteen laatua ja hyvinvointia tukeva työ pitää sisällään. Tutkimuksessani keskityin näihin kysymyksiin sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Keräsin aineiston tutkimukseen haastattelemalla teemahaastattelun keinoin kuutta eräässä suuressa kaupungissa työskentelevää perheneuvolan sosiaalityöntekijää. Analysoin aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmällä.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen, millaisia parisuhdeongelmia perheneuvolan sosiaalityöntekijät tunnistavat ja käsittelevät työssään, vastasin sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella muodostamani kolmen pääluokan avulla. Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssään tunnistamat ja käsittelemät asiakaspariskuntien parisuhdeongelmat koostuivat parisuhteen vuorovaikutusongelmista, katkenneesta henkisestä ja fyysisestä yhteydestä sekä elämän kuormitustekijöistä. Yleisenä havaintona ja johtopäätöksenä sanoisin, että sosiaalityöntekijöiden tunnistamat parisuhdeongelmat näyttävät olevan samankaltaisia, kuin mitä monissa muissakin kotimaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu. Lisäksi näen parisuhteen ongelmien kietoutuvan mitä moninaisimmilla tavoilla toinen toisiinsa. Siten onkin huomioitava, että niiden erottaminen toisistaan on ollut väistämättä keinotekoisia, mutta riittävän selkeän jäsennyksen saavuttamiseksi kuitenkin tarpeen. Esitän seuraavaksi keskeisimpiä havaintoja ja johtopäätöksiä kustakin ongelmaluokasta.

Parisuhteen vuorovaikutusongelmina näyttäytyivät kommunikaatio-ongelmat, itsensä ilmaisun vaikeudet, tuhoisat riitelytavat, toisen huomioimattomuus sekä vaikeudet sopia yhdessä arjen käytännöistä ja toimintatavoista. Vuorovaikutusongelmat olivat tulkintani mukaan usein keskeisimpiä ja ensisijaisia syitä hakeutua perheneuvolaan avun ja tuen saamiseksi. Aineistostani hahmottui myös kuva siitä, miten muut parisuhteen ongelmat tavalla tai toisella kietoutuivat osaksi vuorovaikutusongelmia. Sitä, ovatko vuorovaikutusongelmat syy vai seuraus muille ongelmille, on kuitenkin vaikea tunnistaa. Aineiston perusteella ne mitä luultavammin ovat molempia. Vuorovaikutusongelmien moninaisuus kielii siitä, miten tärkeä rooli hyvillä vuorovaikutustaidoilla, vastavuoroisella kunnioituksella sekä tunnetaidoilla on parisuhteessa. Vuorovaikutustaidoilla on iso merkitys paitsi suhteen kannalta, myös perheen lasten näkökulmasta. Aikuiset antavat omalla vuorovaikutuksellaan ja käyttäytymisellään mallin lapsille sekä luovat heille joko turvaa tai turvattomuutta.

Katkennut henkinen ja fyysinen yhteys näkyi sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa yhteyden puutteena, parisuhteen hoitamattomuutena, seksielämän ongelmina sekä uskottomuutena. Yhteydellä nähtiin olevan keskeinen merkitys sille, koettiinko suhde kestäväksi: katkennut tai huonoksi koettu yhteys ajoi usein asiakaspariskunnan pohtimaan eroa, mikä puolestaan oli myös yksi keskeinen syy hakeutua perheneuvolaan. Myös uskottomuus kriisi näyttäytyi syynä hakea tukea perheneuvolasta. Parisuhteen hoitamattomuus tuli vahvasti esiin katkenneen yhteyden tarkastelussa, mutta samalla tulkitsin sen vaikuttavan myös muiden parisuhdeongelmien muodostumiseen. Kaikista katkennutta yhteyttä kuvaavista yläluokista oli jälleen nähtävissä niiden monisuuntaisuus ja -vaikutteisuus.

Kenties hieman muita yllättävämpänä parisuhdeongelmia kuvaavana pääluokkana ja tuloksena ilmenivät monet erilaiset elämän kuormitustekijät, jotka koostuivat kuormittavasta elämäntilanteesta ja arjesta johtuvista ristiriidoista, yksilön psykososiaalisista kuormitustekijöistä johtuvista ristiriidoista sekä yhteiskunnallisista kuormitustekijöistä johtuvista ristiriidoista. Tämä pääluokka osoitti ennen kaikkea sen, miten erinäiset suhteen ulkoiset haasteet heijastuvat parisuhteeseen. Yksilön kokemus, eri syistä johtuva tunnekuorma ja kuormittuneisuus tulevat jaetuksi parisuhteessa ja perheessä, halusi sitä tai ei. Yhtä lailla parisuhteen ongelmat voivat heijastuvat ulospäin, kuten esimerkiksi yksilön työssä jaksamiseen. Parisuhde ja perhe ovat kiinteä osa niiden ulkopuolista ympäristöään ja yhteiskuntaa, tutkimuksen taustoituksessa kuvaamani perhesysteemisen teorian mukaisesti.

Kiinnitin huomioni siihen, miten kaikkia kuvaamiani parisuhdeongelmien luokkia yhdisti eräs tekijä: lapsen syntymä. Vuorovaikutusongelmia jäsentäessäni havaitsin, miten sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa lapsen syntymä näyttäytyi yhtenä merkittävänä käännekohtana parisuhteelle, jolloin asiakaspariskunnan vuorovaikutustaidot joutuvat erityiseen, uudenlaiseen koetukseen. Niin erilaiset vastuut ja yhdessä sovittavien asioiden määrä kuin arjen yleinen kuormittavuus lisääntyvät. Lapsen syntymästä seuraava muutos pariskunnan arjessa vaikuttaa parisuhteen väliseen vuorovaikutukseen ja herkästi myös yhteyden vähentyneenä kahdenkeskisenä aikana. Tämä havainto ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsen saaminen ja vanhemmaksi tulo tulisi nähdä vain kriisinä ja ongelmia aiheuttavana asiana parisuhteessa. Kyse on juuri ennen kaikkea muutoksesta, jolla on lukuisia positiivisia, iloa ja onnea tuottavia sekä parisuhdetta vahvistavia ulottuvuuksia, aivan kuten esimerkiksi Kaisa Malinen (2010b, 2011) on tutkimuksissaan peräänkuuluttanut. Siitä huolimatta ensimmäisen lapsen syntymä ja lapsiperhearjen tuottama kuormitus parisuhteelle ovat todellisuutta, jonka perheneuvolan sosiaalityöntekijät kohtaavat työssään, ja johon heidän on jatkossakin syytä kiinnittää erityistä huomiota parisuhteiden hyvinvointia tukiessaan.

Toiseen tutkimuskysymykseeni, eli siihen, millaista perheneuvolassa tarjottava parisuhdetta tukeva työ on perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvaamina, vastasin neljän muodostamani pääluokan myötä. Parisuhteen tukeminen on ensinnäkin asiakaspariskunnan sensitiivistä kohtaamista erityisessä tilassa. Tällainen kohtaaminen muodostui luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisesta asiakassuhteelle, asiakaspariskunnan tasavertaisesta huomioimisesta sekä asiakaslähtöisestä työskentelystä. Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemässä parisuhdetta tukevassa työssä, aivan kuten sosiaalityössä yleensäkin, on iso merkitys sillä, *miten* asiakkaat kohdataan. Dialogisuus, kunnioitus, empatian osoittaminen sekä asiakaslähtöinen yhteistyö ovat työskentelyn kulmakiviä ja vastavuoroisen luottamuksen rakentajia asiakassuhteessa, joiden merkitystä ei voi mielestäni tarpeeksi korostaa.

Toiseksi parisuhteen tukemisessa on kyse refleksiivis-terapeuttisesta keskustelusta. Työskentely koostuu tuolloin asiakaspariskunnan itsetuntemuksen terapeuttisesta jäsentämisestä, parisuhteen tilan hahmottamisesta, uusien näkökulmien antamisesta asiakaspariskunnalle sekä visuaalisten apuvälineiden hyödyntämisestä keskustelun tukena. Refleksiivis-terapeuttinen keskustelu sen kaikkine piirteineen auttaa asiakaspariskuntaa laajentamaan tietoisuuttaan ja ymmärrystään omasta itsestään ja parisuhteestaan, mikä puolestaan tukee pariskunnan henkistä hyvinvointia ja edesauttaa parisuhteen hoitamisessa. Aineistoni osoittaa selvästi, miten perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemässä parisuhdetyössä korostuvat juuri ne psykososiaalisen työn ja tähän liitetyn terapeuttisen sosiaalityön ulottuvuudet, joita monet sosiaalityön työorientaatioita, lähestymistapoja ja menetelmiä tutkineet alan vaikuttajat ovat kuvailleet (Esim. Granfelt 1993; Payne 1996; 2005; Raunio 2009; Sipilä 1989; Toikko 1997).

Kolmanneksi parisuhteen tukeminen on myönteistä vuorovaikutusta vahvistavaa muutostyötä. Ratkaisuihin pyrkiminen, muutoksen tavoittelemine, toimivan vuorovaikutuksen vahvistaminen, asiakaspariskunnan myötätuntoisen suhtautumisen lisääminen toisiaan kohtaan sekä vuorovaikutustaitojen konkreettinen harjoittelu muodostivat tämän toiminnan ytimen. Ongelmanratkaisutyössä sosiaalityöntekijävetoisuuden voimakkuus näyttäytyy vaihtelevana, sillä toisinaan asiakaspariskunnat kykenevät varsin itseohjautuvasti löytämään ratkaisuja ongelmiinsa, mutta toisinaan asiakkaiden kuormittuneisuus vaatii sosiaalityöntekijöiltä vahvempaa vetovastuuta. Sosiaalityöntekijät suhtautuvat muutostyöhön kuitenkin varsin realistisella otteella, ja asiakas nähdään vahvana toimijana omassa elämässään ja ihmissuhteissaan. Vastuu muutoksesta on viime kädessä asiakkailta itsellään. Näen toimivan vuorovaikutuksen vahvistamisen ja myönteisyyden lisäämisen konkreettisin harjoitteluin parisuhteen hoitamisen strategioita toteuttavana toimintana,

jota perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemä parisuhdetyö muutoinkin näytti monin paikoin olevan.

Neljänneksi ja viimeiseksi, aineistoni perusteella parisuhteen tukeminen on vahvasti perhesysteemistä työtä. Koska asiakkaiksi ottamisen edellytyksenä perheneuvolaan tulevilla pariskunnilla tuli olla lapsia, koskettaa perhesysteemin työskenntely kaikkia sosiaalityöntekijöiden tapaamia asiakaspariskuntia. Työssä ei tuolloin ole kyse vain pariskuntaan keskittyvästä suhdetyöstä, vaan yhtä lailla lapsen hyvinvoinnin huomioon ottaminen, vanhemmuuden tukeminen sekä parisuhteen systeemin tarkastelu näkyvät osana työtä. Sosiaalityöntekijät tunnistavat työssään parisuhdeongelmien mahdolliset riskit ja vaikutukset lapsen kasvulle ja kehitykselle kuin myös vanhemmuudelle, minkä vuoksi lapsinäkökulman esiin nostaminen sekä vanhemmuuden tukeminen nähtiin tärkeänä osana parisuhdetyöskenntelyä. Samalla sosiaalityöntekijät tunnistavat oman ammatillisen asiantuntijuutensa kautta parisuhdeongelmien ja niissä tukemisen kiinnittyvän osaksi muita hyvinvointia rakentavia tekijöitä. Näin systeemin ajattelu tulee tässäkin mielessä vahvasti esiin perheneuvolan sosiaalityössä.

Kiinnitin huomiota tuloksia tulkitessani siihen, millä tavoin sosiaalityöntekijöiden työssään tunnistamat ja käsittelemät parisuhdeongelmat kohtaavat siinä, millaista tukea he pariskunnille perheneuvolassa tarjoavat. Näen, että terapeutin tuki refleksiivis-terapeuttisine keskusteluineen ja vuorovaikutusta vahvistavine muutostyön piirteineen vastaa hyvin etenkin parisuhteen vuorovaikutusongelmien ja katkenneen henkisen ja fyysisen yhteyden korjaamisen tarpeisiin. Ajatuksia herättäväksi seikaksi nousi kuitenkin parisuhdeongelmien kolmanteen pääluokkaan eli elämän kuormitustekijöihin reagoiminen. Tietyissä määrin pariskunnan keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteyttä vahvistamalla voidaan vaikuttaa myös osaan niistä elämän kuormitustekijöistä, joita sosiaalityöntekijät toivat aineistossa esiin. Esimerkiksi kumppanin kokemaa kuormittuneisuutta kotitöiden ja lasten hoidossa on mahdollista helpottaa suhteessa neuvottelemalla, osallistumalla työn ja vastuiden jakamiseen sekä tekemällä joustoja puolin ja toisin. Tähän päästään juuri harjoittelemalla parisuhteen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Kuitenkin toisinaan kaikista joustoista ja neuvotteluista huolimatta pariskunta voi edelleen kokea lapsiperhearjen niin kuormittavaksi, että se suhteen hoitamisyriyksistä huolimatta vaikuttaa parisuhteeseen sen laatua ja hyvinvointia heikentävällä tavalla. Tällöin terapeutin keskustelu ja vuorovaikutusharjoitukset eivät ole enää sellaisenaan riittäviä tukikeinoja, vaan lisäksi tarvitaan konkreettista tukea perheen arkeen ja kotiin.

Tähän liittyen muun muassa Leena Leinonen (2018; 2020) on tarkastellut sosiaalityöntekijöiden terapeutista työorientaatiota ja nostanut esiin siihen liittyvän huolen, jonka mukaan terapeutin työote suuntaa sosiaalityöntekijöiden huomiota liiaksi asiakkaiden mielensisäisiin prosesseihin

sosiaalityön laajemman rakenteellisen muutostyön kustannuksella. Hän käsittelee sitä, miten ”perinteinen”, sosiaalisia arkielämän ongelmia ratkova sosiaalityö ja terapiatyö herkästi asetetaan ikään kuin vastakkain ja toisensa poissulkeviksi. Hän näkee terapeutin työorientaation korostumisen riskinä olevan sosiaalityön muiden ydintehtävien kaventuminen. Kysymys kuuluukin, muodostuuko juuri tämä perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden tekemän parisuhdetyön haasteeksi?

Itse näen, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus toteuttaa näitä molempia sosiaalityön ulottuvuuksia omassa asiakastyössään pariskuntien kanssa. Vaikka perheneuvolassa sosiaalityöntekijät keskittyvät ensisijaisesti hoidollisempaan työskentelyyn, monella heistä on perhe- ja pariterapeutin koulutus, eivätkä he esimerkiksi tee päätöksiä sosiaalipalveluiden antamisesta asiakkailleen, on heillä edelleen sosiaalityöntekijän pohjakoulutuksen ansiosta sekä tiedolliset että taidolliset edellytykset tunnistaa asiakkaiden erilaisia palvelutarpeita. Näkisinkin, että sosiaalityöntekijöillä olisi mahdollisuus kehittää parisuhdetta tukevaa työtään siltä osin, että huomiota kiinnitettäisiin nykyistä enemmän myös konkreettisten palveluiden tarpeisiin ja perheen mahdollisuuksiin saada apua ja tukea arkeensa vaikkapa kotitöihin ja lastenhoitoon. Lastenhoito- ja siivousavun järjestäminen pariskunnalle esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelun tai järjestötoiminnan kautta voi vähentää vanhempien kuormitusta auttaen heitä jaksamaan arjessaan paremmin ja tarjoten samalla mahdollisuuden pariskunnalle viettää kahdenkeskistä aikaa. Tuolloin sosiaalityöntekijät edistäisivät neuvonnan, palveluihin ohjaamisen ja tiiviin sosiaali- ja perhepalveluiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla asiakaspariskuntiansa asemaa myös ”perinteisen” sosiaalityön keinoin. Samalla he kuitenkin myös täydentävät näitä tuen muotoja oman terapeutin tukemisen keinoin.

Tietenkään kaikki perheet eivät halua ulkopuolista lasten- tai kodinhoitoapua, mutta tuolloinkin arjesta johtuvan kuormituksen vaikutuksia parisuhteelle sekä laajemmin koko perhesysteemin hyvinvoinnille voidaan pyrkiä avaamaan pariskunnalle siten, että he todella ymmärtävät sen merkityksen. Tämä tosin jo näkyikin hyvin siinä refleksiivis-terapeuttisessa keskustelussa ja muutostyössä, jota perheneuvolan sosiaalityöntekijät aineiston perusteella tekevät. Näenkin työskentelyn terapeutin orientaation ennen kaikkea sosiaalityöntekijöiden osaamisen rikkautena ja asiakaspariskuntien hyvinvointia merkittävällä tavalla edistävänä työn piirteenä, jota perheneuvolatyössä tullaan aina tarvitsemaan ja arvostamaan.

LÄHTEET

- Aaltio, Iiris & Puusa, Anu (2020) Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. 177–188.
- Aaltonen, Jukka & Laitila, Aarno (2020) Perheterapia. Teoksessa Matti O. Huttunen & Hely Kalska (toim.) Psykoterapiat. Duodecim. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 243–261.
- Aineistohallinnan käsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/kvalitatiivisen-datan-
kasittely/#litterointi](https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/kvalitatiivisen-datan-
kasittely/#litterointi). Viitattu 29.11.2022.
- Alho, Sirkka (2017) Perheiden tukena: Tutkimus kasvatus- ja perheneuvolatyöstä ja kollektiivisesta identiteetistä asiantuntijoiden tulkitsemana. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 153. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Amato, Paul (2014) The consequences of divorce for adults and children: An update. *Društvena Istraživanja*, 23(1), 5–24.
- Anglé, Jaana (2014) Maahanmuuttajan puolisona Suomessa. Narratiivinen tutkimus kestävästä monikulttuurisista avioliitoista. Väitöskirja: Rovaniemi: Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. *Acta Electronica Universitatis Lapponiensis* 139.
- Antikainen, Mari & Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo (2009) Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa. Teoksessa Aino Kääriäinen & Juha Hämäläinen & Pirjo Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti. 194–223.
- Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet (2022) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Helsinki. 3.painos.
- Avioliittolaki 234/1929.
- Barstad, Anders (2014) Equality is bliss? Relationship quality and the gender division of household labor. *Journal of Family Issues*, 35(7), 972–992.
- Ben-Naim, Shiri, Marom, Inbal, Krashin, Michal, Gifter, Beatris & Arad, Keren (2017) Life with a partner with ADHD: The moderating role of intimacy. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1365–1373.
- Bhaskar, Roy & Danermark, Berth (2006) Metatheory, interdisciplinarity and disability research: A critical realist perspective. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 8(4), 278–297.
- Bhaskar, Roy (1978) *A realist theory of science*. Brighton, Sussex: The Harvester press.
- Bildjuschkin, Katriina (toim.) (2018) Kasvatus- ja perheneuvontatyön sisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työmenetelmien määrittely. Työpaperi 20/2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Braithwaite, Scott & Delevi, Raquel & Fincham, Frank (2010) Romantic relationships and the physical and mental health of college students. *Personal Relationships*, 17(1), 1–12.

- Brock, Rebecca L. & Lawrence, Erika (2008) A longitudinal investigation of stress spillover in marriage: Does spousal support adequacy buffer the effects? *Journal of Family Psychology*, 22(1), 11–20.
- Canary, Daniel J. & Stafford, Laura (1992) Relational maintenance strategies and equity in marriage. *Communication Monographs*, 59(3), 243–267.
- Carr, Alan (2019a) Couple therapy, family therapy and systemic interventions for adult-focused problems: the current evidence base. *Journal of Family Therapy*, 41(4), 492–536.
- Carr, Alan (2019b) Family therapy and systemic interventions for child-focused problems: the current evidence base. *Journal of Family Therapy*, 41(2), 153–213.
- Carr, Deborah & Freedman, Vicki & Cornman, Jennifer & Schwarz, Norbert (2014) Happy marriage, happy Life? Marital quality and subjective well-being in later life. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 930–948.
- Castrén, Anna-Maija & Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino (2019) Harvinaisesta ja kielletystä tavanomaiseksi ja hyväksytyksi: muuttuva kulttuurinen ymmärrys av(i)roerosta suomalaisessa yhteiskunnassa. *Janus (Jyväskylä, Finland)*, 27(4), 344–361.
- Castrén, Anna-Maija (2009) Mitä eroa seuraa? Eron vaikutus perheen sosiaaliin suhteisiin. Teoksessa Aino Kääriäinen & Juha Hämäläinen & Pirjo Pölkki (toim.) *Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti*. 18–35.
- Claxton, Amy & Perry-Jenkins, Maureen (2008) No fun anymore: leisure and marital quality across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 28–43.
- Cox, Martha J. & Paley, Blair (1997) Families as systems. *Annual Review of Psychology*, 48(1), 243–267.
- Cox, Martha J. & Paley, Blair (2003) Understanding families as systems. *Current directions in psychological science. Journal of the American Psychological Society* 12(5), 193–196.
- Craft, Alexandra L. & Perry-Jenkins, Maureen & Newkirk, Katie (2021) The implications of early marital conflict for children’s development. *Journal of Child and Family Studies* 30(1), 292–310.
- Cramer, Duncan (2006) How a supportive partner may increase relationship satisfaction. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34(1), 117–131.
- Dainton, Marianne & Myers, Scott A. (2020) *Communication and relationship maintenance*. San Diego: Cognella academic publishing.
- Dainton, Marianne & Stafford, Laura (1993) Routine maintenance behaviors: A comparison of relationship type, partner similarity and sex differences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 255–271.
- Dainton, Marianne (2014) Framing the maintenance of relationships through communication: An epilogue. Teoksessa Daniel J. Canary & Marianne Dainton (2014) *Maintaining relationships through communication: relational, contextual, and cultural variations*. New York: Psychology Press. 299–321.
- Dainton, Marianne (2017) Equity, equality, and self-interest in marital maintenance. *Communication Quarterly*, 65(3), 247–267.

- Davies, Patrick T. & Coe, Jesse L. & Martin, Meredith J. & Sturge-Apple, Melissa L. & Cummings, E. Mark (2015) The developmental costs and benefits of children's involvement in interparental conflict. *Developmental Psychology*, 51(8), 1026–1047.
- Delicate, Amy, Ayers, Susan & McMullen, Sarah (2018) A systematic review and meta-synthesis of the impact of becoming parents on the couple relationship. *Midwifery*, 61, 88–96.
- Deylami, Neda (2020) Marriage counseling with iranian couples. Teoksessa Brian S. Canfield (toim.) *Intercultural perspectives on family counseling*. New York: Routledge. 36–52.
- Dindia, Kathryn & Canary, Daniel J (1993) Definitions and theoretical perspectives on maintaining relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 163–173.
- Eerola, Petteri Närvi, Johanna, Terävä, Johanna & Repo, Katja (2021) Negotiating parenting practices: the arguments and justifications of Finnish couples. *Families, Relationships and Societies*, 10(1), 119–135.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2014) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. 10. painos.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2015) *Teemahaastattelu: Opit ja opetukset*. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 27–44.
- Fitzgerald, Michael (2022) Attachment as a mediator linking childhood maltreatment to attributions in adult intimate relationships. *The Family Journal*, 30(4), 562–569.
- Fletcher, Garth & Simpson, Jeffery A. & Campbell, Lorne & Overall, Nickola C. (2019) *The science of intimate relationships*. Second edition. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Forsberg, Hannele & Nätkin, Riitta (2003) (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Forsberg, Hannele (2003) Hajottavat ja koossapitävät tunteet. Teoksessa Hannele Forsberg & Riitta Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus. 86–102.
- Gottman, John & Coan, James & Carrere, Sybil & Swanson, Catherine (1998) Predicting marital happiness and stability from newlywed interactions. *Journal of Marriage and Family*, 60(1). 5–22.
- Gottman, John & Gottman, Julie (2017) The Natural Principles of Love. *Journal of Family Theory & Review*, 9(1), 7–26.
- Gottman, John & Silver, Nan (2004) *The Seven principles for making marriage work*. Third impression. London: Orion Books Ltd.
- Gottman, John (1998) Psychology and the study of marital processes. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 169–197.
- Granfelt, Riitta (1993) Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä. Teoksessa Riitta Granfelt & Harri Jokiranta & Synnöve Karvinen & Aila-Leena Mathies & Anneli Pohjola (toim.) *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 175–227.
- Haaparanta, Leila & Niiniluoto Ilkka (2016) *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Helsinki: Gaudeamus.

- Hakulinen, Tuovi & Laajasalo, Taina & Mäkelä, Jukka (2019) Johdanto. Teoksessa Tuovi Hakulinen, Taina Laajasalo & Jukka Mäkelä (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjauspapereita 9/2019. 9–10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>. Viitattu 18.11.2021.
- Harold, Gordon T. & Shelton, Katherine H. & Goeke-Morey, Marcie C. & Cummings, E. Mark (2004) Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Social Development* (Oxford, England), 13(3), 350–376.
- Hawkins, Daniel N. & Booth, Alan (2005) Unhappily ever after: effects of long-term, low-quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 451–471.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2022) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2.painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Houston, Stanley & Montgomery, Lana (2018) Learning to *absent* the absent. Critical realism and social work education. Teoksessa Monica Kjørstad & May-Britt Solem (toim.) Critical realism for welfare professions. Routledge, Taylor & Francis Group. 57–73.
- Huss, Ephrat & Kapulnik, Erga (2021) Using creative genograms in family social work to integrate subjective and objective knowledge about the family: A participatory study. *Research on Social Work Practice*, 31(4), 390–399.
- Hänninen, Kaija & Poikela, Ritva (2016) Toimintalähtöinen, dialoginen ja kohtaava vuorovaikutus. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 148–177.
- Jallinoja, Riitta (2000): Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Jokinen, Arja (2016) Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 138–147.
- Jokinen, Arja. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>. Viitattu 2.11.2021.
- Juhila, Kirsi (2018) Aika, paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Juuti, Pauli & Puusa, Anu (2020) Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. 9–19.
- Kalmari, Hanne (2022a) Johdanto. Teoksessa Hanne Kalmari (toim.) Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus- ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Työpaperi 30/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 6.
- Kalmari, Hanne (2022b) Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluprosessi. Teoksessa Hanne Kalmari (toim.) Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus- ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Työpaperi 30/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 19–23.
- Kalmari, Hanne, Räsänen, Auli, Lehikoinen, Leena, Mannermaa, Kaisa & Pasanen-Aro, Paula (2022) Kasvatus- ja perheneuvonnan henkilöstö. Teoksessa Hanne Kalmari (toim.) Kasvatus- ja

- perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus- ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Työpaperi 30/2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 32–38.
- Kamp Dush, Claire M. & Amato, Paul R. (2005) Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 607–627.
- Karttunen, Teija (2021) Kannattelu ja vaurioituminen naisten päihdeongelmien sävyttämässä läheissuhteissa. Teoksessa Johanna Järvinen-Tassopoulos & Henna Pirskanen (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 141–167.
- Kasvatus- ja perheneuvonta THL. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/kasvatus-ja-perheneuvonta>. Viitattu 27.10.2021.
- Katz, Lynn Fainsilber & Gottman, John (1993) Patterns of marital conflict predict children's internalizing and externalizing behaviours. *Developmental Psychology*, 29(6), 940–950.
- Kauppinen, Sari & Taskinen, Sirpa (1998) Kasvatus- ja perheneuvonta 1997. Stakes, Tilastorapotti 12/1998.
- Kekäle, Jouni & Puusa, Anu (2020) Tiedesodat. Realistinen ja konstruktionistinen maailmankäsitys. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. 41–55.
- Kiiski, Jouko (2011) Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 15. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Kinnunen, Ulla & Malinen, Kaisa & Laitinen, Katja (2009) Työn ja perheen yhteensovittaminen: Perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-Kustannus. 125–147.
- Kiviniemi, Kari (2018) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 5. uudistettu painos. 73–87.
- Kjørstad, Monica & Solem, May-Britt (2018a) Basic concepts in critical realism. Teoksessa Monica Kjørstad & May-Britt Solem (toim.) Critical realism for welfare professions. Routledge, Taylor & Francis Group. 13–20.
- Kjørstad, Monica & Solem, May-Britt (2018b) Toward an in-depth understanding of professional social and welfare work. Teoksessa Monica Kjørstad & May-Britt Solem (toim.) Critical realism for welfare professions. Routledge, Taylor & Francis Group. 3–12.
- Klemola, Sirpa (1992) Sosiaalityö – tietoa yhteisöistä ja perheiden arjesta. Teoksessa Jorma Antikainen (toim.) Palveleva kasvatus- ja perheneuvola. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus, Oppaita 15/1992. 11–12.
- Kontula, Osmo (2009) Parisuhdeonnen avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009. Katsauksia E 38/2009. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.

- Kontula, Osmo (2013) Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. *Perhebarometri 2013. Katsauksia E 47/2013*. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Kontula, Osmo (2016) Lemmen paula. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnen avaimena. *Perhebarometri 2016. Katsauksia E 50/2016*. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Kuronen, Marjo (2003) Eronnut perhe? Teoksessa Hannele Forsberg & Riitta Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus. 103–120.
- Kvale, Steinar (1996) *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. London: Sage.
- Lawrence, Erika & Rothman, Alexia D. & Cobb, Rebecca J. & Rothman, Michael T. & Bradbury, Thomas N. (2008) Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 41–50.
- Lee, Eunjin & Roberts, Lina J. (2018) Between individual and family coping: a decade of theory and research on couples coping with health-related stress. *Journal of family theory & review*, 10. 141–164.
- Lehikoinen, Leena, Makkonen, Arja, Mannermaa, Kaisa, Virrankoski, Taru & Kalmari, Hanne (2022) Kasvatus- ja perheneuvonnan ydintehtävät. Teoksessa Hanne Kalmari (toim.) *Kasvatus- ja perheneuvonta 2020-luvulla. Kasvatus- ja perheneuvonnan kansallisen kehittämisprosessin loppuraportti. Työpaperi 30/2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*, 14–17.
- Leinonen, Leena (2020) *Sosiaalityön ja terapian rajapinnalla: Sosiaalityön terapeuttinen orientaatio ja ammatillinen itseymmärrys psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 227. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Leinonen, Leena (2018) *Sosiaalityön terapeuttinen asiantuntijuus psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa*. Teoksessa Tarja Juvonen, Jari Lindh, Anneli Pohjola & Marjo Romakkaniemi (toim.) *Sosiaalityön muuttuva asiantuntijuus. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2018*. Helsinki: UNIpress. 134–153.
- Li, Pei-Fen & Johnson, Lee (2018) Couples' depression and relationship satisfaction: examining the moderating effects of demand/withdraw communication patterns. *Journal of Family Therapy*, 40(1), 63–85.
- Lindén, Mirja (1999) *Terveidenhuollon sosiaalityö moniammatillisessa toimintaympäristössä. Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 1999. Raportteja 234*. Helsinki: Stakes.
- Linna, Pirkko (1988) *Psykiatris-yhteiskunnallisesta työstä kasvatus- ja perheneuvonnaksi. Suomen kasvatusneuvolatoiminnan juurien ja kehityksen tarkastelua*. Teoksessa Pirkko Linna (toim.) *Kasvatus- ja perheneuvolan asema ja tehtävät: Psykiatris-yhteiskunnallisesta työstä kasvatus- ja perheneuvonnaksi; Kasvatus- ja perheneuvolan asemasta ja tehtävistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomen kasvatusneuvolain liiton tutkimus osa I-II*. Helsinki.
- Lunabba, Harry (2018) *Encounters uncovered. Implementing critical realism and domain theory in ethnographic research with young masculinities*. Teoksessa Monica Kjørstad & May-Britt Solem (toim.) *Critical realism for welfare professions*. Routledge, Taylor & Francis Group. 90–106.

- Maksimainen, Jaana (2008) Terapiakulttuurinen parisuhde ja median erotarinat. Teoksessa Eija Sevón & Marianne Notko (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus. 209–232.
- Maksimainen, Jaana (2014) Avioliiton pelastamisesta parisuhteen hoitamiseen: muodosta sisältöön. *Sociologia* 51(2), 123–138.
- Malinen, Kaisa & Härmä, Senja & Sevón, Eija & Kinnunen, Ulla (2005) Miten meillä menee? Työssäkäyvien pienten lasten vanhempien kokemuksia perhe-elämästä ja työstä. Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskuksen julkaisuja 15. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Perhetutkimuskeskus.
- Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna & Auvinen, Maarit & Punkka, Päivi (2010a) Miten pienten lasten vanhemmat hoitavat parisuhdettaan? *Psykologia* 45(2), 116–133.
- Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna & Sevón, Eija (2010b) Good moments in parents' spousal relationships: A daily relational maintenance perspective. *Family Science*, 1(3-4), 230–241.
- Malinen, Kaisa & Sevón, Eija (2009) Parisuhteen hoitaminen: Suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta? Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-Kustannus. 149–176.
- Malinen, Kaisa (2011) Parisuhde pikkulapsiperheessä. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 426. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mills, Abigail & Aquino, Gabriela & Hoegler, Sarah & Cummings, E. Mark (2021) Interparental conflict, emotional insecurity, and parent–adolescent communication. *Journal of Family Issues*, 42(10), 2377–2396.
- Mäntysaari, Mikko (2006) Tarkentuva tieto sosiaalityössä. Teoksessa Pekka Kuusela & Vuokko Niiranen (toim.) Realismin haaste sosiaalityöissä. Unipress. 137–162.
- Nevalainen, Vesa (2010) Kasvatus- ja perheneuvolatyö. Teoksessa Pirkko Nieminen & Vesa Nevalainen & Juha Holma (toim.) Psykologin ammattikäytännöt. Helsinki: Edita. 147–155.
- Notko, Marianne & Sevón, Eija (2018) Konfliktit lasten perhesuhteissa. Teoksessa Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.) Perhe ja tunteet. Helsinki: Gaudeamus. 67–87.
- Nurmela, Niina & Kaittila, Anniina (2019) Lapsiperheiden eropalveluiden kehittäminen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä. *Janus* 27(4), 422–429.
- O'Reilly Treter, Maggie & Rhoades, Galena K. & Scott, Shelby B. & Markman, Howard J. & Stanley, Scott M. (2021) Having a baby: Impact on married and cohabiting parents' relationships. *Family Process*, 60(2), 477–492.
- Ojanen, Miia (2017) Työn ja perheen ristiriidat, sairauspoissaolot ja avioeroriski suomalaisilla palkansaajilla. Väitöskirja: Tampere: Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 1749.
- Ólafsdóttir, Jóna & Orjasniemi, Tarja (2021) Systeminen näkökulma päihdeongelmasta kärsivän perheen sisäisiin suhteisiin. Havaintoesimerkkinä Islannissa kerätyt aineistot. Teoksessa Johanna Järvinen-Tassopoulos & Henna Pirskanen (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 55–79.
- Paajanen, Pirjo (2003) Parisuhde koetuksella: käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. *Perhebarometri 2003*. Katsauksia E 17/2003. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.

- Payne, Malcolm (1996) *What is professional social work?* Birmingham: Venture Press.
- Payne, Malcolm (2005) *Modern social work theory*. Third edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Pekkarinen, Elina & Tapola-Haapala, Maria (2009) Kriittinen realismi sosiaalityössä – tiedontuotannosta emansipaatioon. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola ja Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 183–205.
- Pelkonen, Marjaana (2019) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Tuovi Hakulinen, Taina Laajasalo & Jukka Mäkelä (toim.) *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjauspapereita 9/2019*. 106–113. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>. Viitattu 18.11.2021.
- Pietromonaco, Paula & Overall, Nickola (2021) Applying relationship science to evaluate how the COVID-19 pandemic may impact couples' relationships. *The American Psychologist*, 76(3), 438–450.
- Pinomaa, Hanna (2020) Tunnekeskeinen pariterapia. Teoksessa Matti O. Huttunen & Hely Kalska (toim.) *Psykoterapiat*. Duodecim. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 279–297.
- Pirskanen, Henna & Eerola, Petteri (2018) Johdanto: Tunteet perhe- ja läheissuhteissa. Teoksessa Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus. 7–27.
- Pirskanen, Henna & Järvinen-Tassopoulos, Johanna (2021) Johdanto: Rahapeli- ja päihdeongelmat perhesuhteissa. Teoksessa Johanna Järvinen-Tassopoulos & Henna Pirskanen (toim.) *Riippuvuus perheessä*. Helsinki: Gaudeamus. 13–28.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 75–85.
- Puusa, Anu (2020a) Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 103–117.
- Puusa, Anu (2020b) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. 143–156.
- Raitasalo, Kirsimarja & Holmila, Marja (2014) Alkoholinkäyttötapojen periytyminen ja vanhempien kasvatuskäytännöt. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. 196–204. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>. Viitattu 16.12.2022.
- Ranssi-Matikainen, Hanna (2012) Yhdessä sittenkin. Kokemukset erokriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteessa. *Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja*, 116. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja (2017) Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino. 413–426.
- Raunio, Kyösti (2009) *Olellainen sosiaalityössä*. Toinen, uudistettu laitos. Helsinki: Gaudeamus.

- Roest, Annette M. C. & Semon Dubas, Judith & Gerris, Jan R. M. & Engels, Rutger C. M. E. (2006) Disentangling value similarities and transmissions in established marriages: A cross-lagged longitudinal study. *Journal of Marriage and Family*, 68(5), 1132–1146.
- Rose, Judy & Brady, Michelle & Yerkes, Mara A. & Coles, Laetitia (2015) 'Sometimes they just want to cry for their mum': couples' negotiations and rationalisations of gendered divisions in infant care. *Journal of Family Studies*, 21(1), 38–56.
- Rostila, Ilmari (2001) Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Jyväskylä: SoPhi 61, Jyväskylän yliopisto.
- Ruhlmann, Lauren, Gallus, Kami & Durtschi, Jared (2018) Exploring relationship satisfaction and attachment behaviors in single- and dual-trauma couples: A pilot study. *Traumatology* 24(1), 27–35.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo (2017) Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 427–444.
- Rytkönen, Outi & Hautsalo, Katriina (1999) Laadukas parisuhde: Onnea ja vuorovaikutusta. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 10.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) Realismi vs. relativismi eli erilaiset kielikäsitteet. Luku 7.1.2 kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka (2006) *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto-verkkojulkaisu*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1_2.html. Viitattu 2.11.2021.
- Salinger, Julia, Whisman, Mark, Randall, Ashley & Hilpert, Peter (2021) Associations between marital discord and depressive symptoms: A cross-cultural analysis. *Family Process*, 60(2), 493–506.
- Salo, Sirpa (2009) Vanhempien parisuhdeongelmien yhteys lasten käyttäytymisongelmiin ja psyykkiseen oireiluun. Teoksessa Aino Kääriäinen & Juha Hämäläinen & Pirjo Pölkki (toim.) *Ero, vanhemmuus ja tukeminen*. Lastensuojelun keskusliitto, Neuvo-projekti. 104–122.
- Sihto, Tiina & Lahti, Annukka & Elmgren, Heidi & Jurva, Raisa (2018) Naisvalitus ja parisuhteen epätasa-arvot. Teoksessa Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus. 279–297.
- Sipilä, Jorma (1989) *Sosiaalityön jäljillä*. Helsinki: Tammi.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Stafford, Laura & Canary, Daniel J. (1991) Maintenance strategies and romantic relationship type, gender, and relational characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(2), 217–242.
- Stafford, Laura & Canary, Daniel J. (2006) Equity and interdependence as predictors of relational maintenance strategies. *Journal of Family Communication*, 6(4), 227–254.
- Stafford, Laura & Dainton, Marianne & Haas, Stephen (2000) Measuring routine and strategic relational maintenance: Scale revision, sex versus gender roles, and the prediction of relational characteristics. *Communication Monographs*, 67(3), 306–323.

- Stafford, Laura (2011) Measuring relationship maintenance behaviors: Critique and development of the revised relationship maintenance behavior scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(2), 278–303.
- Stahnke, Brittany & Cooley, Morgan (2021) A systematic review of the association between partnership and life satisfaction. *The Family Journal: Counseling and therapy for couples and families*, 29(2), 182–189.
- Taskinen, Sirpa (2004) Lasten psykososiaaliset palvelut ja lastensuojelu. Teoksessa Annamajja Puonti & Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Tammi, 141–153.
- Taskinen, Sirpa (toim.) (1987) Kasvatus- ja perheneuvoloiden geneettis-historiallinen selvitys. Sosiaalihuollon raporttisarja 10/1987. Helsinki: Sosiaalihuolto.
- TENK (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/202101/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 1.11.2021.
- Terävä, Johanna & Böök, Marja Leena (2018) Tunteita ja tarinoita lapsiperheen arjesta. Teoksessa Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus. 89–107.
- Toikko, Timo (1997) Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. *Janus* 5(2), 169–188.
- Toikko, Timo (2009) Tapauskohtainen sosiaalityö. Teoksessa Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 271–291.
- Tuhkasaari, Pirjo (2020) Psykoanalyttinen paripsykoterapia. Teoksessa Matti O. Huttunen & Hely Kalska (toim.) *Psykoterapiat*. Duodecim. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 264–279.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Twenge, Jean M. & Campbell, W. Keith & Foster, Craig A. (2003) Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574–583.
- Vaterlaus, J. Mitchell, Tulane, Sarah, Porter, Brandon & Beckert, Troy (2018) The perceived influence of media and technology on adolescent romantic relationships. *Journal of Adolescent Research*, 33(6), 651–671.
- Yesilova, Katja (2007) Perheen puolesta. Perhekasvatus Suomessa 1970–1990-luvuilla. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino. 39–64.
- Yesilova, Katja (2009) Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Haastattelurunko

Aluksi johdatus aiheeseen (tutkimuksen tavoitteet, haastattelun etenemisen vaiheet)

TAUSTATIEDOT

- 1.Koulutustausta / lisäkoulutukset sosiaalityöntekijän pätevyyden lisäksi
- 2.Työhistoria sosiaalityöntekijänä / perheneuvolan sosiaalityöntekijänä (vuosina)
- 3.Perheneuvola työympäristönä / sosiaalityöntekijän työtehtävät

PARISUHDEONGELMAT

- 1.Pariskuntien asiakkaiksi tulo perheneuvolaan
- 2.Asiakasryhmän yleisyys suhteessa muihin asiakasryhmiin
- 3.Kuvaile, millaisia parisuhdeongelmia tunnistat ja kohtaat työssäsi perheneuvolassa?
-Voit kuvailla, millaisiin haasteisiin pariskunnat itse hakevat apua / millaisia parisuhdeongelmia itse tunnistat työskennellessäsi pariskuntien kanssa?
-Millaisiin asioihin ongelmat liittyvät? (esimerkkejä tyypillisistä ongelmista, jollei tule mieleen)

PARISUHTEEN TUKEMINEN

- 1.Millä tavoin tuet parisuhteita työssäsi?
-Käytätkö terapeuttisia menetelmiä (tai muita menetelmiä) työskentelyssä? Millaisia?
-Millaisin sanoin kuvailisit tukea? (ratkaisukeskeistä, keskustelevaa, voimavarakeskeistä, asiakaslähtöistä tms.)
- 2.Millaisiin asioihin työskentelyssä keskitytään?
-Millaisia asioita pyritään vahvistamaan? (esim. kommunikoinnissa, käyttäytymisessä)
-Millaisia asioita pyritään muuttamaan? (esim. vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä)
- 3.Miten hyvin koet pystyväsi vaikuttamaan parisuhteiden hyvinvointiin perheneuvolan sosiaalityöntekijänä?
- 4.Miten näet parisuhteen tukemisen vaikuttavan perheen lasten hyvinvointiin?
- 5.Millä tavoin moniammatillisuus tai muu ammattilaisten yhteistyö näkyy sinun työssäsi perheneuvolassa parisuhteiden tukemisessa?

Liite 2. Parisuhdeongelmien luokittelutaulukko

Taulukko 1. Perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssään kohtaamat parisuhdeongelmat

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Kommunikoinnin vaikeudet	Kommunikaatio-ongelmat	Parisuhteen vuorovaikutusongelmat
Toimivan kommunikointitavan puute		
Yleinen puhumattomuus		
Omista tunteista viestimisen haasteet	Itsensä ilmaisun vaikeudet	
Omista tarpeista viestimisen haasteet		
Omista odotuksista viestimisen haasteet		
Omista toiveista viestimisen haasteet		
Riitely	Tuhoisat riitelytavat	
Erilaisten riitelytapojen yhteen törmäminen		
Mykkäkoulu		
Käsittelemättömät loukkaukset		
Väkivallan uhka riitatilanteissa		
Vaikeus ymmärtää toista		
Vaikeus kuunnella toista		
Empatian puute toista kohtaan		
Ongelmien kieltäminen		
Vaikeus sopia kotitöiden jakamisesta	Vaikeus sopia yhdessä arjen käytännöistä ja toimintatavoista	
Vaikeus sopia lastenhoitovastuista		
Vaikeus sopia lasten kasvatuksesta		
Vaikeus sopia vapaa-ajan käytöstä		
Vaikeus tehdä yhteisiä päätöksiä		
Alkoholin käyttöön liittyvät erimielisyydet		
Vaikeus sopia perheen rajoista suhteessa sukulaisiin		
Rahankäyttöön liittyvät erimielisyydet		
Uskontoon liittyvät erimielisyydet		
Henkisen yhteyden puute		Yhteyden puute
Kahdenkeskisen ajan ja läheisyyden puute		
Eropohdinnat		
Kokemus perheen ulkopuolelle jätetyksi tulemisesta lapsen synnyttyä		
Parisuhteen hoitamattomuus	Parisuhteen hoitamattomuus	
Seksielämän ongelmat	Seksielämän ongelmat	
Uskottomuus	Uskottomuus	
Kuormittuneisuus vaikean elämäntilanteen vuoksi	Kuormittavasta elämäntilanteesta ja arjesta johtuvat ristiriidat	Elämän kuormitustekijät
Kuormittava pikkulapsiperhearki		
Kotitöiden epätasainen jakautuminen		
Lasten hoito- ja kasvatusvastuun epätasainen jakautuminen		
Ajankäytön epätasainen jakautuminen		
Toisesta kulttuurista tulleen kumppanin korostunut käytännöllisen ja sosiaalisen tuen tarve kuormitustekijänä		

Työelämästä johtuva kuormittuneisuus		
Sairaudet ja niiden hoito perhepiirissä kuormitustekijänä		
Sukulaissuhteisiin liittyvät haasteet		
Hometalo kuormitustekijänä		
Yksilön traumakokemus kuormitustekijänä	Yksilön psykososiaalisista kuormitustekijöistä johtuvat ristiriidat	
Yksilön mielenterveysongelma kuormitustekijänä		
Yksilön neuropsykiatrinen häiriö kuormitustekijänä		
Yksilön riippuvuusongelma kuormitustekijänä		
Lapsuudenperheestä opitut ongelmalliset ihmissuhde- ja toimintamallit kuormitustekijänä		
Lapsettomuudesta johtuva käsittelemätön suru kuormitustekijänä		
(Korona)pandemia		
Yhteiskunnan ja sosiaalisen median luomat paineet ja epärealistiset odotukset parisuhteesta ja perhe-elämästä kuormitustekijänä		

Liite 3. Parisuhteen tukemisen luokittelutaulukko

Taulukko 2. Parisuhteen tuen muodot perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden työssä

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	
Yhteyden luominen asiakaspariskuntaan	Luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen asiakassuhteelle	Asiakaspariskunnan sensitiivinen kohtaaminen erityisessä tilassa	
Turvallisen tilan tarjoaminen asiakaspariskunnan keskustelulle			
Asiakaspariskunnan ymmärtävä kohtaaminen			
Tasapuolisen tilan antaminen molempien puheenvuoroille			Asiakaspariskunnan tasavertainen huomioiminen
Asiakkaiden tasapuolinen kuunteleminen			
Molempien yksilöllisyyden huomioon ottaminen työskentelyssä			
Asiakaslähtöinen työskentely	Asiakaslähtöinen työskentely	Refleksiivis-terapeuttinen keskustelu	
Asiakaspariskuntaa tukeva keskustelu	Asiakaspariskunnan itsetuntemuksen terapeuttinen jäsentäminen		
Odotusten käsitteleminen			
Toiveiden käsitteleminen			
Tarpeiden tunnistamisessa tukeminen			
Tunteiden sanoittamisessa tukeminen			
Asiakkaan parisuhdeongelmien taustalla vaikuttavien opittujen toiminta- ja ajattelumallien käsittely			
Kiintymyssuhteiden tarkastelu			
Asiakkaan ymmärryksen lisääminen omasta elämästään			
Yksilöllisen terapeuttisen tuen tarpeen tunnistaminen			
Terapeuttisten menetelmien ja suuntauksien hyödyntäminen työskentelyssä			
Parisuhteen tunnistamattomien epäkohtien esiin nostaminen	Parisuhteen tilan hahmottaminen		
Parisuhteen voimavarojen ja vahvuuksien jäsentäminen			
Uusien näkökulmien esittäminen parisuhdeongelmiin	Uusien näkökulmien antaminen asiakaspariskunnalle		
Toivon antaminen			
Normalisointi			
Fläppitaulun hyödyntäminen työskentelyssä	Visuaalisten apuvälineiden hyödyntäminen keskustelun tukena		
Informatiivisten piirroskuvien hyödyntäminen työskentelyssä			
Sukupuun piirtäminen ja hyödyntäminen työskentelyssä			
Janojen piirtäminen ja hyödyntäminen työskentelyssä			
Kuvakorttien hyödyntäminen keskustelun virittäjänä			
Ratkaisujen etsiminen ongelmiin	Ratkaisuihin pyrkiminen	Myönteistä vuorovaikutusta vahvistava muutostyö	
Ratkaisukeinojen tarjoaminen ongelmiin			

Asiakaspariskunnan sitouttaminen muutostyöskentelyyn	Muutoksen tavoitteleva	
Muutoksen edistäminen		
Asiakaspariskunnan keskinäisen keskustelun edistäminen	Toimivan vuorovaikutuksen vahvistaminen	
Asiakaspariskunnan myönteisen kommunikointitavan vahvistaminen		
Asiakaspariskunnan tarve- ja tunneviestinnän vahvistaminen		
Asiakaspariskunnan keskinäisen kuuntelemisen ja kuulemisen vahvistaminen		
Kommunikaatiotaitojen harjoittelu	Vuorovaikutustaitojen konkreettinen harjoittelu	
Riitelytaitojen opettelu		
Kotitehtävien antaminen		
Asiakaspariskunnan ymmärryksen lisääminen toisiaan kohtaan	Asiakaspariskunnan myötätuntoisen suhtautumisen lisääminen toisiaan kohtaan	
Asiakaspariskunnan hyväksynnän lisääminen toisiaan kohtaan		
Lapsen näkökulman esiin tuominen	Lapsen hyvinvoinnin huomioon ottaminen työskentelyssä	Perhesysteemin työ
Lapsen hyvinvointiin vaikuttaminen		
Vanhemmuuden tukeminen osana työskentelyä	Vanhemmuuden tukeminen osana työskentelyä	
Parisuhteen systeemin tarkastelu	Parisuhteen systeemin tarkastelu	